

Poštšina plačana v gotovini.

„Prijeteli“ štey. 10/1936 Leta X.

Višek zadovoljstva

z obleko, s plaščem,
z zimsko suknjo in z
oblačili sploh dose-
žete z nakupom pri nas

MANUFAKTURA

NOVAK

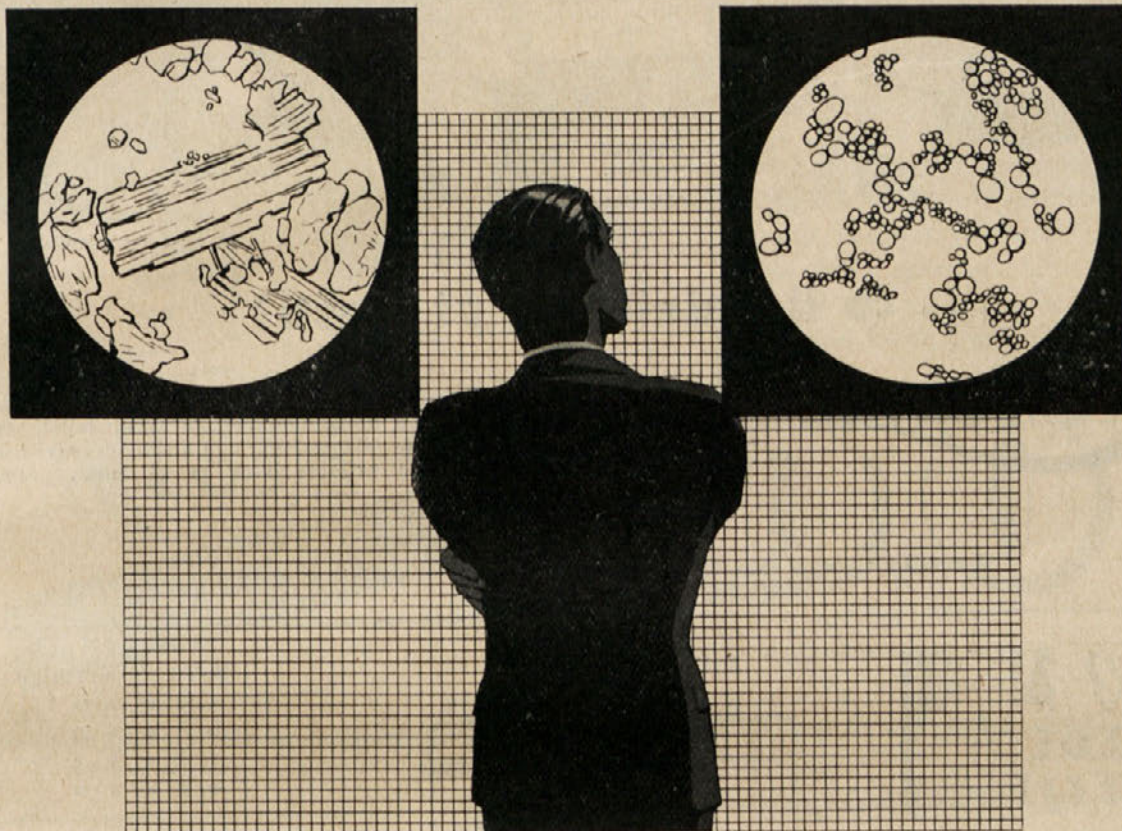
LJUBLJANA, KONGRESNI TRG 15
(PRI NUNSKI CERKVI)

NOVOSTI ZA JESEN IN ZIMO

OGROMNA IZBERA

VEDNO NAJCENEJE

Razsodite sami!

Na levi okorna, ostroroba zmes navadne zobne kreme, na desni fina, skrbno zmleta zmes Sargovega Kalodonta.

Ako pomislite, koliko morajo zdržati zobje s čiščenjem ne samo v enem letu, temveč v vsem življenju, tedaj ne boste več odlašali da uporabljate vedno Sargov Kalodont. Kajti pri Sargovem Kalodontu veste: izredno fina sestavina polira zobno sklenino zares prizanesljivo. Neštetokrat preizkušeni sulforicinoleat, ki ga v naši državi vsebuje edino Sargov Kalodont, odpravi in prepreči nevarni zobni kamen, ki je vzrok tolikih velikih zobnih bolečin.

★ **Pozor! Poskusite enkrat novo ustno vodo Kalodont. Koncentrirana sestavina, zelo varčna v uporabi, razkužuje in ugodno osvežuje.**

SARGOV

KALODONT

D O M A Č I I Z D E L E K

**PROTI
ZOBNEMU
KAMNU**

Ali ste prepričani, da jo hranite,

kakor je treba...

... če ii dajete d o s t i jesti?

OVOMALTINE

je znanstvena kombinacija najzlahtnejših redilnih sestavin ki se nahajajo v mleku, svežih jajc in sladu z dodatkom kakava zaradi boljše arome. Zato bi morala biti Ovomaltine na mizi za zajtrk in kosilo v vsaki rodbini, kjer so otroci. Ovomaltine ima prijeten okus in se lahko prebavlja.

Zavoček: mali Din 12.—, srednji Din 27.—, veliki Din 48.—.

Rešitev ugank iz devete številke.

Posetnica: Mesar in prekajevalec (8).

Vremenska uganka: Začni pri črki 'E' v desnem zgornjem koncu, potem vzemi črko 'E' pred njo, nato pa črko 'S' pod njo, ter beri dalje počez do drugega konca: Jesenski Matija se rad v suknjo zavija (10).

Križanka: Vodoravno: kremenjak, lopar, Ra, Ob, Risanj, pobuna, ot, Ottilja, Talija, um, oča, ara, če, urar, Američan, ni, Heb, os, Danica; da, Enej, Arad, car. — Navpično: klopotača, sobota, emisar, ep, Bilo, en, Marulić, ded, erinija, lhan, seja, učence, Arabija, Arno, Uran, Kajtmar, dar (10).

Magičen lik: sodar, opora, dokaz, Drago, Razor (6).

Dopolnilnica: Od praznega mošnjička ne čakaj dobička (8).

Izpopolnilnica: Josip Stritar (6).

Zlogovnica: Bloke, Odrin, Leskovic, jagoda, Sanghaj, izgovor, Jegli, Ebro, vrabec, ravčina, Andaluzija, blestenje, enotnost, citrona, Veles, razhod, oštir. — Boljši je vrabec v roki kakor golob na strehi (12).

Uganke štev. 10

Pesetnica. (10 točk.)

Janko Pajac
tesar

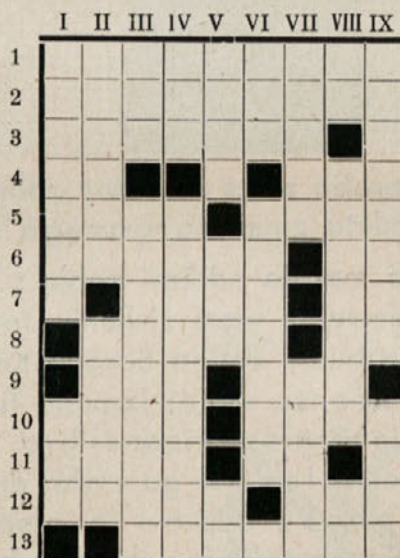
Dol

Mož odide vsako jesen v mesto. Kakšen poklic ima tam?

Vremenska uganka za oktober.
(10 točk.)

T E R E I S E D B A T I I
A N I Z Ž E L O E M R T N
Č E J O S N G E Z I E B A

Križanka. (12 točk.)

Besede pomenijo vodoravno:
1. goljufija; 2. sportnik; 3. junaška pesem;
4. angleška nikalnica; vrsta psov; 5. narobe član družine; bitke; 6. vrsta davka; kemični znak za neko kovino; 7. mesto, kjer je umrl Janez Kapistran; osební zaimsek; 8. civilizacija; veznik; 9. mesec; koristna rastlina; 10. časovno razdobje; država v Aziji; 11. angleško žensko ime; grška črka; 12. bojevniki; ruska reka; 13. znan film Bergnerjeve. — Navpično: I. mrčes; zver; II. krasota; orodje gospodinje; III. moško ime; mesto v Palestini; IV. pravoslavni duhovnik; bogatin; V. narobe sirota; nok; zaimsek; VI. paradiž; primorski izraz za polenovko; VII. ameriška država; električni pol; VIII. oblika pomožnega glagola; gora v Julijskih Alpah; zaimsek; IX. plin; nebeška hrana.

Dopolnilnica. (8 točk.)

po ●●● vek — ve ●●● je — ●●● eznica
●●● sa — ●●● el — ●●● mnik
o ●●● žnica — s ●●● ilo — v ●●● nja

Dopolni pike s pravimi črkami, da dobiš besede. Nove črke da jo pregovor.

Šteher. (6 točk.)

* v * n a
* i * e n
* a * k a
* n * d a
* a * o r
* p * r a
* o * a k
* d * j a

Če vstaviš namesto zvezdice črke znanega pregovora, dobiš v vodoravnih vrstah besede.

Premikalnica. (8 točk.)

B A R O N I C A
P A S T I R Č E K
G R A D I Š Č E
T I M O T E J
G R I Č E V J E
O S T A N E K

Premikaj te besede tako, da dobiš v treh zaporednih navpičnih vrstah po en srbski, slovenski in hrvaški kraj.

Magičen lik. (6 točk.)

A A A A D
E E I I K
K K K N O
O O O P R
R R T T T

Besede pomenijo: 1. kontakt; 2. stavbni material; 3. nasilje; 4. sveta podoba; 5. mera za tehtanje.

Besede se čitajo enako navpično in vodoravno.

Rešitve sprejemamo do 20. oktobra.

Naročnike, ki še niso nakazali naročnino za zadnje mesece, prosimo, da še danes pošljejo ves ostanek.

Hvala!

„Odol“ varuje zdravje Vaših otrok

L83

ANTISEPTIČNO
TER UNIČUJE BAKTERIJE

ODOL

ker odvira okuženje z nahodom, z boleznimi v grlu in z drugimi boleznimi. Odol osvežuje in poživlja. Z Odolom si ohranite zdrave zobe in zdravo ustno duplino. Zato navajajte otroke, da si bodo že od mladih nog negovali usta z Odolovo ustno vodo in da se bodo zavedali, da ni pomočka, ki bi tako varoval zobe, usta, žleze in grlo kakor Odol.

L83 je oznaka še bolj izpopolnjenega Odola, katerega antiseptično delovanje je še v večji meri izraženo. Bakteriološke in klinične preiskave so znanstveno dognale, da Odol uničuje bakterije.

O ZVITEM PISARJU

Hasan Hilmi je bil pisar. Toda ni bil pisar pri kakšnem advokatu, tudi ne v kakšni drugi pisarni, bil je pisar za vsakogar, čisto navaden pocestni pisar. Na vogalu glavnega trga pod obokom med dvema hišama je stala njegova nizka mizica, zraven pa sta bili pogrnjeni dve preprogi; na eni je čepel on, druga pa je čakala ljudi, ki piso znali pisati, pa jim je on za nekaj rovičev pisal pisma.

Hasan Hilmi je bil mlad, in kadar mu je bilo dolgčas, se je oziral za dekleti, ki so hodila mimo. Ena mu je bila posebno všeč, kajti lepa je bila kakor dragulj. Pogosto je stopala čez trg in nosila na dolgi palici vrsto lončenih vrčev. Tja nekam je hodila, kjer so prodajali lončarji svoje blago.

Ko je šla neko jutro spet tako mimo njega, sklonjena pod težo svojega bremena, je Hasan stopil k njej in ji brez besede pomagal vzeti breme z ramena.

«Prav ljubezniv si, Hasan», je reklo dekle in se mu smehljalo.

«Kaj me poznaš?» je vprašal on.

«Seveda te poznam. Ti si Hasan Hilmi, ki za denar drugim opravlja pisanje.»

«Od tebe bi za svoje delo nikdar ne zahteval plačila.»

«Hvala,» se je zahvalila ona, «zakaj pisati se nisem nikoli učila.»

«Alahu bodi hvala, da ne znaš pisati.» Čez nekaj dni je prišlo dekle k Hasanu:

«Rada bi, da bi mi napisal pismo.»

«Komu pa?» je vprašal veselo.

«Nekomu, ki ga ljubim.»

«Kako mu je pa ime?»

«Ali je potrebno, da ti izdam to skrivnost?» je vprašala in zardela.

Hasan ni razumel njene rečice in si je mislil: «Mene ima rada, samo sram jo je, da bi mi to naravnost povedala.» Glasno pa je rekel:

«Seveda moram vedeti, ker moram pismo vtekniti v ovitek in na ovitku mora biti napisano, komu hočeš pismo poslati. Samo tako lahko pošta pismo dostavi. No, kdo je, ki mu pišeš?»

Ona je zatislila oči in zašepetala:

«Jedi Abduraman mu je ime.»

Hasana je grenko zgrabilo okrog srca.

«Kako? Jedi Abduraman?» S trepetajočim glasom je pristavil: «Kje pa stane?»

«Živi vse leto v Ankari v veliki vojašnici.»

«Vojak», je zamrmral Hasan. «No, kaj naj mu pa sporočim?»

«Piši Jediju Abduramanu, da zvesto čakam nanj, ker samo on prebiva v mojem srcu; prosim ga, naj me napravi

srečno in naj kmalu pride, ker je moj oče privolil in me sme zdaj vzeti za ženo. In Jedi Abduraman naj kmalu odgovori, pritisnila bom njegovo pismo na svoje čelo in na srce.»

In Hasan Hilmi se je spomnil na neko suro v Koranu. Neki verz te sure se glasi:

«Nepošteni napravijo laž iz resnice, preden moreš obrniti dlan.»

Prijel je torej za pero in pisal:

«Jedi Abduraman, vedi, da te ne čakam več, ker ljubim nekoga drugega. Ne spravljal me v nesrečo in ne hodi več za menoj. Tudi moj oče Te ne mara. In na to pismo mi ne odgovarjaj...»

Fatma.»

Potem je Hasan Hilmi napisal naslov na ovitek in dal pismo Fatmi. In pismo je prišlo v Ankaro, v roke Jediju Abduramanu, ki je tam služil pri vojaki. Jedi Abduraman, ki ni znal ne pisati, ne brati, je dal pismo svojemu prijatelju Halilu Ibrahimu, ki je bil njegov vodja, in ga vprašal:

«Kdo mi pošilja pismo? Bodi tako dober in mi ga preberi!»

«Fatma ti je pisala», je odgovoril Halil in čital pismo najprej tiho sam zase.

«Fatma!» je vzkliknil Jedi Abduraman. «Strastno jo ljubim, Fatma, in če me zdaj ne mara več, potem — zaklinjam se pri preroku — potem se ubijem.»

Toda tista vrstica v koranu, ki se glasi: «Nepošteni napravijo laž iz res-

RAZIRNA KREMA LA TOJA

omehča brado — se odlično peni —
ugodno deluje na kožo — britje z njo
je užitek!

Generalno zastopstvo za Jugoslavijo:
CHEMOTECNA Ljubljana, Mestni trg. 10

Banovinska tkalnica bosenskih in perzijskih preprog v Sarajevu

Vam nudi svoje prvovrstne ročne izdelke
tudi na dolgoročno odplačilo.

Pismena naročila na naslov:

Tkalnica v Sarajevu, ulica 6. novem-
bra, št. 11, ki daje tudi vse ostale
informacije.

Prodajalnice:

Zagreb, Gundulićeva št. 3;
Beograd, Knez Mihajlova št. 53;
Dubrovnik, Placa kralja Petra.

**Pazite
na zaščitni znak!**

Domaći izdelek

nice, preden moreš obrniti dlan», se
končuje s pristavkom:

«toda pravični izpreminjajo laži onih
spet v resnico.»

Halil Ibrahim ni vedel, kaj je na-
pisano v tej suri, toda ker je bilo dober
človek in je imel veliko sočutja v srcu,
je čital Jediju Abduramanu ravno na-
sprotno, kakor je bila zapisano v
pismu:

«Moj dragi Abduraman, vedi, da bom
do konca svojega življenja zvesto ča-
kala nate, ker samo tebe nosim v svo-
jem srcu. Napravi me srečno in zahte-
vaj dopust, pridi k meni, zakaj pri-
čakujem te z odprtimi rokami. Moj oče
je privolil, da postanem tvoja žena.
Hitro odgovori, ali še rajši, pridi k
svoji iskreno te ljubeči Fatmi.»

Dopust je bil dovoljen, toda Abdura-
man ni šel sam domov, njegov prijatelj
in vodja je šel z njim. Misli si je: če
pusti prijatelja samega, se lahko zgodi,
da bo dal pismo še komu čitati in bo
tako zvedel resnico. Dobro bo pa tudi,
če bo govoril s Fatmo in z njenim oče-
tom.

Toda vsega tega ni bilo treba, zakaj
komaj je Jedi Abduraman prestopil
prag Fatminega doma, mu je deklica
padla okrog vratu in ga prisrčno in vsa
srečna objela.

«Kaj se je le zgodilo?» se je začudil
Halil Ibrahim. «Ali so morda zli du-
hovi zmešali pismo? Toda zlih duhov
ni, kjer ni zlih ljudi.»

In je vprašal Fatmo:

«Komu si dala pisati pismo?»

«Hasan Hilmi ga je napisal», je od-
govorila ona. «Njegova miza je na
glavnem trgu pod velikim obokom.»

«Ta dobi od mene nekaj krepkih», se
je odločil in je še tisto uro izvršil svoj
namen.

«Mohamed ima prav», je vzdihoval
Hasan Hilmi in se otipaval.

«Nepošteni napravijo laž iz resnice,
preden moreš obrniti dlan; toda pravi-
čni izpreminjajo laži onih spet v
resnico.»

Elena de Wolk:

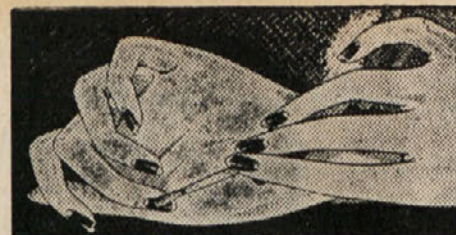
PRIJATELJICI

Mali salonček, poln mehkega svilenega
pohištva, modernih blazin in raznih
drobnjav, je medlo razsvetljevala za-
strta visoka svetilka, tako da je bilo v
njem prav intimno. Pogovor, ki se je
danes nekako zatikal, so zagluševali
težki zastori in velika preproga. Milada
je čutila neobičajno tesnobo in neodol-
ljivo slutnjo. Kaj se prav za prav godi?
Zakaj se ji danes zdi ta prijazen salon-
ček tako poln neizgovorjenih stavkov in
namigov? Zakaj se ji zdi, da ji favnov
kipec tako posmehljivo in nesramno
mežika?

«Živci, živci,» si pravi Milada v duhu,
«vse to izvira iz te mučne, nevhvaležne,
skoraj bolne ljubezni.»

«On» sedi kakor zmeraj v velikem
naslanjaču in kadi. Vitke noge, prekri-
žane, v ozkih vojaških hlačah, učinku-
jejo danes neprijetno. Letalska unifor-
ma se imenitno prilega energičnemu,
zagorelemu obrazu.

Milada se nenadno razburi: «Jaz, jaz,
jaz — kako morem tako noreti za tem
fantičem! To traja že... kako dolgo
prav za prav?» Skoraj pet mesecev je
že, odkar je lepa, lahkomiselna in frivol-
na Nina, najboljša Miladina prijateljica,
prevzela «čudno vlogo» in ju oba vabi
na te večere, ki jih preživljajo v tej
sobi, spominjajoči bolj na bonbonjero
kakor na salon. Nina, ločena gospa,
zmeraj se smejoča, brezskrbna, ne sma-
tra življenja za resno. «Nima te rad? No,
ampak ne cmeri se vendar! Hodita za

»Cutex« je

najbolj priljubljeno sredstvo
za lakiranje nohtov...

zaradi svojega močnega leska in
zaradi svoje dolgotrajnosti, pa tudi
zato, ker se lahko uporablja.

Odstranjevalec

stare politure

»Cutex« ne

pusti, da bi

postali nohti

krhki in varu-

je kožo hra-

pavosti.

CUTEX

zdej k meni, pa se bo videlo. To je ti-
sta tvoja učenost, ki je iz tebe naredila
nekak potujoči laboratorij za vivisek-
cijo! Sama odganjaš fanta s tem svojim
serioznim vedenjem!»

Spčetka so ti čudni sestanki Nino
precej dolgočasili, a pozneje se je men-
da z njimi sprijaznila. Govorilo se je
o vsem mogočem, potem pa je okrog
enajste ure Milada po navadi odšla.
«On» jo je spremil do tramvaja. Teh
nekoliko korakov, ko sta bila sama, je
štela med najveselejše trenutke življe-
nja, dasi je pri vsakem koraku pomi-
slila: «Kakor bi trenil, bom spet doma,
in obdajali me bodo neznani, nepo-
trebni ljudje in »on« se zame izgubi v
temni praznoti dremajočega mesta. Le
še nekako tri minute... minuta.

— Zbogom, gospod poročnik!

— Klanjam se, gospodična doktor!

Jezus Marija, saj ve, kaj se z njo
godi! Ne, morda je nikoli, nikoli ne bo
imel rad! Mar je ne smatra za vredno,
da bi postala vsaj njegova ljubica? Kri-
tišči Miladi v sence. Ko bi mogla vsaj
za trenutek občutiti to nemogočo, ča-
robno srečo, potem pa naj se zgodi, kar
se hoče!

— Gospodična doktor, pravite, da se
ne strinjate s Freudovimi teorijami?
Jaz bi rekel, da...

— Ampak, prosim vas, kaj hočete s
teorijami! Rajši vam zapojem tisto no-
vo pesem, ki sem jo slišala v nočni
kavarni na Montmartru.

Nina zapoje. Glasu nima, toda besede
francoske pesmi, polne brezskrbne stra-
sti, dražijo in mamijo. Mladi mož zardi,
nemirno vstane. Milada se malo zmede
in nekaj jo zaboli.

«... čeprav bi morala za to moriti,
nocoj bom celo noč s teboj...»

(Banalno, banalno, in Nina sama
čudna, izzivalna, plamtečih oči, vul-
garna! Morda je vendarle res, kar se
govori o njej?)

— Nina, iti moram. Zdravo, draga!

Na ulici sta oba molčala. Med njima
je toliko, toliko človeških ovir, toliko le-
na pol izgovorjenih, nedokončanih mi-
sli, neizraženih čustev! Njena ljubezen,
njegova zagonetna vnemarnost, njene
muke, njegov molk, njen krvaveči po-
nos in nocojšnja — pesmica Nine.

Najučinkovitejše orožje zoper zobni kamen

temu najhujšemu sovražniku Vašega zobovja,
je **SOLVOLITH**-pasta za zobe.

Neopazno in brez bolečin izpodriva zobni kamen
zobno, ki varuje zobe, dokler jih ne zrahlja.
SOLVOLITH-pasta za zobe prepreči, če
jo vsak dan uporabljate, tvorbo zobnega kamna
in ga razkrajja, ker vsebuje naravno karlovarsko sol.

SOLVOLITH-pasta ima trpek, osvežujoč okus.

Že 35 let preizkušana in zdravniško priporočana!

Zobna pasta

Milada je že spet sama v tramvaju. Ah, kako neprijetni se ji zdijo ti neznanji ljudje, ki sede okrog nje. «Ne, rajši zatisnem oči, samo da mi ne bo treba gledati!... On se vrača domov, jutri bo moral daleč leteti!...»

Toda Milada se moti, zakaj «on» gre isto pot nazaj in s svojim lastnim ključem odpira vrata hiše in stanovanja. V predsobi ga objame dvoje rok in smeh, dišeč po parfumu «L'origan», ščegeče njegove ustnice: «Teorija, teorija, teorija...»

— Ali ne misliš, da bi bilo treba že prenehati z igro te neumne komedije? Ta uboga deklica...

— O, kako kreposten fantek! Rajši molči, menda imaš v žilah namesto krvi kislo mleko? Poljubljalj, poljubljalj me...

— Milada, niti ne vem, čemu sem vam vse to povedal! Toda ne mislite, da sem se naveličal te komedije, in sram bi me bilo pred vami... nočem lagati. To ni tisto. Mislim pa tudi, da nisem podlež, čeprav sem zdaj izdal ženo, ki se mi je vdala... Milada, ne vem, zakaj vas zdaj mučim, nimam rad niti vas niti nje! Zdelo se mi je, da vam moram to povedati, in zdaj čutim, da je to odveč in hinavsko... Milada, jaz ne vem...

*

Milada je že spet sama. Ni bila zmožna besede.

Prijateljica! Kako se ji je najbrže smejala, ko ji je povedala o svoji ljubezni! Čutila je mržnjo do Nine in si tiščala roke na čelo in oči, da bi prepo-

dila slike, ki so se ji porajale pred duševnimi očmi. Samo da bi je nikoli, nikoli več ne videla v življenju! Ne mogla bi prenesti pogleda na ta lažniva usta, na te zvijačne, izdajalske oči! Prijateljica!

Ah, kako razume zdaj Milada primitivne žene, ki jih ne vežejo verige civilizacije, ki jim strasti ne zatirajo umetna vzgoja in prečitane znanstvene knjige, ki napadajo izdajalske tekmice z vitriolom ali z orožjem v roki!

S čim naj se pomiri, s čim prežene to neznošno duševno muko in krvavitev?... Kako naj živi dalje?...

— Gospodična doktor, pridite hitro, nova pacientka ima srčni napad.

— Že grem.

Kitajčevo maščevanje.

V nekem ameriškem hotelu so sprejeli v službo kitajskega kuharja. Da bi videli, kakšen človek je, so si drugi uslužbenci dovolili z njim razne šale. Nekoč so mu natresli orehov v posteljo. Kitajec jih je mirno stresel ven. Tudi žeblje, ki so mu jih nasuli, je molče odstranil. Niti pri pesku, ki so mu ga bili podtaknili v čevlje, se ni razburjal. Ko so videli, da se nič ne ježi, so ga sklenili sprejeti kot sebi enakega,

in med njihovim voditeljem in Kitajcem se je razpletel tale pogovor:

Belec: «Torej, Čang, to, kar smo doslej storili, je bila samo šala. Hoteli smo vedeti, ali si pameten fant. Zdaj, ko smo spoznali, da razumeš šalo, boš imel mir in boš naš prijatelj.»

Čang: «To se pravi, da ne boste več uganjali norčij z menoj?»

Belec: «Tako je!»

Čang: «Torej nič več orehov in žeblje v posteljo, nič več peska v čevlje? ...»

Belec: «Nič več; nehali te bomo dražiti.»

Čang: «No, potem pa tudi jaz odslej ne bom več pljuval v vašo kavo.»

Zmota.

Pavel in Pavla sta šla po cesti. Ob robu je sedel cestar.

S kladivom je razbijal kamenje.

Pavel ga je pogledal:

«Vidiš, Pavla, kako trd kruh mora jesti ta mož.»

Pavla pa je odvrnila:

«To naj bo kruh? Mislila sem, da je kamenje.»

Na premieri.

Pisatelj je sedel v parketu pri premieri svoje nove drame. Toda drama se je ponesrečila. Ko je zastor po zadnjem dejanju padel in so poslušalci vsi zaspani začeli zapuščati gledališče, je dama, ki je sedela tik za pisateljem, potrkala nesrečnemu avtorju na ramo in rekla:

«Spoznala sem vas, ko ste prišli v začetku predstave, in sem vam skrivaj odrezala nekaj las. Prosim, zdaj vam jih vračam.»

Vi želite imeti
vedno dobro obleko!

VAŠA OBLEKA NAREDI DO-
BER VTIS OB VSAKI PRILIKI,
ČE SI IZBERETE ZA TO
PRAVO BLAGO!

ZA DAMO IN GOSPODA
IMAMO ZA TO SEZIJO
KAKOR VEDNO SPECI-
ALNO IZBERO.

Manufakturna

F. Ks. Sullivan
Ljubljana, mestni trg 24.

Moda
Kvaliteta
Vaš okus

V mestu gorijo luči

France Bevk.

Prijatelj

1936. Leto X.

Štev. 10 - Oktober

Nadaljevanje.

V kuhinji je še gorela luč. Gospodinja je sedela ob ognjišču in dremala. Kristina je obstala za vrati. Občutkom, ki so jo spremljali vso pot, se je pridružil strah. Hkrati jo je obhajala mrzla ravnodušnost. Naj se zgodi, kar se mora.

Gospa se je predramila in jo premerila z zgovornim pogledom. Dvignila se je in odhajala, šele na vratih se je zopet okrenila.

«Nina je umrla», je povedala.

To, nič drugega. Ko so se zaprla vrata za njo, je Kristina še zmeraj stala na mestu in gledala v svetlobo, ki je migotala na stenah. Roke so ji padle ob telesu, dala je duška svojim solzam. Ni jokala za Nino, jokala je zaradi sebe.

8.

Preteklo je nekaj mesecev.

Kristini se je bila ponudila ugodna prilika za boljšo službo, zgrabila jo je z obema rokama. Nekega dne je za vedno zapustila temno hišo s številnimi vrati, mostovži in ozkim dvoriščem.

Zdaj šele je imela občutek, da res živi v mestu. Nova služba je bila po priliki taka, kakršne si je spočetka želela. Družina brez otrok, vila sredi vrta na robu mesta. Imela je svojo sobico, ki se ji je zdela na vso moč gosposka, in svobode več ko prej.

Vendar ni bila dolgo srečna. Vsaka človeška radost ima žalost za spremljevalko.

Ko je nekega dne — bilo je poleti — po kosilu pomivala posodo, se ji je krožnik izmuznil iz rok in ji padel na tla. Z rokami ob telesu, s pridržano sapo je strmela v črepinje. Nato je zganila z rameni. Kaj more zato, ako je vsa vznemirjena in se ji tresejo roke. Ozrla se je v okno, ki je imelo spuščene zavese. Skozi tkanino je kakor skozi gosto sito prodiralo sonce. Zadnje dni se je zapirala pred vnanjim svetom. Najrajši bi se bila zaklenila sama vase in se nikomur več ne odprla.

Nasmehnila se je grenko in pomivala dalje.

Obdajal jo je kolobar žalostnih misli, ki je bil izprva ozek, a se je vedno bolj širil. Objemal je vse, preteklost, sedanjost in bodočnost. Da, tudi bodočnost, kolikor jo je mogla zajeti s svojo domišljijo. In vsakokrat, ko je v mislih prišla do nekega zaključka, je zaječala...

Tisti dan dela ni hotelo biti konec. Ko je stopila v svojo sobico, se je sesedla. Samo za trenutek, je pomislila. Tiste stene so se ji zdele prej tako ljube, zdaj se je komaj ozrla nanje. Roke si je položila v naročje, kakor da je neznansko trudna. In vendar je bila telesno večkrat bolj izmučena ko tisti dan. Težko ji je bilo v duši, misli so ji bile vse zmedene.

Morala bi se preobleči in oditi na ulico, tega se je zavedala. Toda zdaj se ji ni mudilo tako hudo kakor nekatero nedeljsko popoldne.

Duša ji je v mislih splavala nekam daleč, daleč. Zdrznila se je in jo poklicala nazaj. Preoblekla se je vsa, tudi perilo si je menjala. To je delala zelo počasi, napravila se je zelo skrbno, kakor za največji praznik. Tudi zlato verižico si je pripela okoli vratu. V medaljonu je tičal z rdečo nitjo povezan koder las. Nekaj časa je zrla vanj, nato se je stresnila in medaljon spustila v nadržje.

Oči so se ji bile rahlo zameglile, obrisala si jih je, kakor da si otira solzo, ki je ni bilo. Pogledala je na uro. Moj Bog, kako dolgo se je zamudila!

Natiho, da bi je ne slišali, je zaprla vrata in stopila iz vile. Svetloba jo je zaščemela v oči. Popoldansko sonce je toplo prigrevalo, bilo je skoraj soparno. Zrak je bil nasičen vonja po cvetju, ki je vel iz bližnjih vrtov.

Kristina je vdihnila polne prsi zraka, kakor da bi hotela s tem iztisniti iz sebe vso grenko tesnobo.

Zaman. Tesnoba se ni dala odgnati, še trdovratneje ji je legla na dušo. Zadrževala je razburjenje, se bojevala s solzami, ki so ji vsak trenutek silile v oči. Še vedno je stala na mestu, na cesti pred vilo. Kam? Kakor da se v tistem trenutku res ni zavedala, kam je namenjena.

Ozrla se je, kakor da se je preplašila; krenila je po ulici. Nekaj časa je hodila naglo, kakor da se ji zelo mudi. Že je upočasnila hojo. Bolj počasi ni mogla hoditi, kakor je hodila. Saj bo še zmeraj prišla prezgodaj.

Postajala je pred izložbami, ki so bile zasenčene s platnom, in opazovala razstavljene predmete. Toda tudi njene telesne oči so strmele le nekam v notranjost. Le za trenutek jo je obšel spomin na večer, ko je bila prvič stopila v mesto. Kakšno ceno so imele takrat zanjo te ulice, te hiše, ti predmeti! Če bi bila zdaj vsa zemlja posijana z lučmi, s samimi lučmi, ali bi ji vzdrhtelo srce?

Hodila je dalje, od ulice do ulice, od hiše do hiše.

Obstala je pred visokim poslopjem. Na širokih podbojih vrat so bile z žebličji pritrjene tablice iz medi. Notar, odvetnik, zdravnik... Zdravnik! Ozrla se je, kakor da se boji zasledovalcev, nato je naglo stopila v vežo. Od sten je vel hlad. Ker je bila vsa vroča, ji je to dobro delo.

S težkimi, počasnimi koraki je odšla po stopnicah. In si je želela, da bi zdravnika ne našla doma. In še: da bi bila čakalnica polna ljudi in bi se morala vrniti. Pa je že tako dolgo odlašala.

Čakalnica je bila prazna. Dve omari s knjigami, miza, pleteni naslanjači. Slika Samaritanca. Zavese so bile spuščene do polovice, med stenami je visel mrak. Tihoto je trgalo le zamolklo, nerazložno govorjenje, ki je prihajalo izza vrat ordinacijske sobe.

Priložene so tele knjige: mehkovezani IV. in V. del povesti »Pisani kamni«, mehkovezani II. del povesti »Dnevnik malopridnega Jurčka« ali v platno vezani knjigi »Beg iz pekla« in pet delov povesti »Pisani kamni«.

P r i h o d n j a š t e v i l k a i z i d e o d 10. d o 15. n o v e m b r a.

Preplašena se je ozirala po stenah, po vsem tem tujem, zasenčenem prostoru. Duh po zdravilih. In še po nečem nepredeljivem. Da, še bi se lahko vrnila. Toda sedla je in vzela v roko tujo revijo. Besede, ki jih ni razumela. In če bi jih bila tudi razumela, bi jih ne mogla brati, vrste so se ji spajale pred očmi v dolge, sive brazde. Iznenada jo je obšla taka stiska, tak strah pred nečim, da li bila na glas zajokala. Vrgla je revijo na mizo in hotela oditi.

Tedaj so se odprla vrata ordinacijske sobe. Visoko gospo, ki je šla mimo nje, je videla le kakor v megli. Zdravnik je stal na pragu, jo opazoval skozi rožene naočnike in si gladil brado.

«Izvolite, gospodična!»

Zdrznila se je. Ah, da, saj res. Zdaj ni bilo več druge poti. In nazadnje je bilo prav tako. Posilila je smeh in igrala ravnodušnost. Vstopila je in sedla na ponudeni ji stol.

«Kaj vas je privedlo k meni?»

«Slabo se počutim.»

Ne, saj ni lagala. V tistem trenutku se je res čutila bolno. Ujela je zdravnikov nasmehek in se pogledala v zrcalu. Pač, bila je blede, vendar ji rdečica še ni popolnoma izginila z lic. Na pogled je prekipevala od zdravja. Nekam osramočena se je ozrla v okno.

«Kaj čutite?»

Kaj čuti? Kako naj pove? Vsa se je zmedla. Iztežka je požra slino in naštel nekatere znake. Nenadoma je umolknila. Gledala je, kakor da bi hotela tisto, za kar ni našla besed, razodeti z očmi.

Zdravnik se je zresnil. Kristina je čutila njegov pogled, ki ji je objel vse telo in se ji je nato ustavil na čelu. Nekdo — mogel je biti kdorkoli, ona ga ni videla — jo je rahlo prijel za glavo in ji s prsti odveznil spodnjo veko. To je trajalo samo za trenutek.

«Ali ste zaročeni?»

Zmedla se je in nato prikimala. Trenutek molka.

«Ali želite, da vas preiščem?»

«Da.»

Vse naslednje se je izvršilo zanjo v mučni tesnobi srca... Zdravnik si je gladil brado in gledal skozi okno. Kristina si je s tresočimi se rokami uravnavala obleko. Stala je pred zrcalom in si popravljala lase. Občutek sramu ji je še vedno kakor žerjavica gorel po telesu.

Bila je nared. Zdravnik se je okrenil od okna in se ji nasmehnul. Drobn, prizanesljivo, kakor da ji s tem vliva poguma. Sedel je in si vzel cigareto. Ni jo prižgal, svaljkal jo je med prsti. Iznova se je ozrl skozi okno.

«Ali se boste omožili?»

Kristina je čutila, da vprašanje ni bilo mišljeno tako, kakor je bilo izrečeno. V njem je ležala vsa kruta resnica. Bilo ji je, kakor da se ji zibljejo tla pod nogami.

«Da», je iztežka izrekla.

Kaj je mogla drugega reči?

«Da, omožite se, tako je najbolje. Drugače je vse v redu... Zdravi ste ko riba...»

Kristina se je nasmehnila skozi solze, ki so ji zalivale oči. Zdravnikove besede so bile kakor medel odmev njenih sanj. Dvignila se je.

«Še ta recept», je zdravnik pomočil pero. «Ako se boste slabo počutili...»

Čemu to? V tesnobi obupa bi bila najrajši pobegnila. Da, čemu ji bo to? In vendar je čakala. Vzela je papirček in položila srebrnik na mizo. Še nekaj bi bila rada rekla. Nekaj,

kar bi jo potolažilo, četudi samo za trenutek. Pa se je bala, da bo že po prvi besedi planila v jok.

«Obilo sreče!» ji je zdravnik stisnil roko.

«Hvala!»

Izgovorila je komaj slišno.

Počasi je odšla po stopnicah in krenila proti trgu. V ušesih so ji še vedno šumele zdravnikove besede. Če bi bilo z njo drugače, bi se bila od radosti zasmejala. Pa se ni smela.

Recept, ki ga je še vedno držala v rokah, je zmečkala in ga vrgla pod noge.

Kam? S plahim pogledom, kakor da je zašla v čisto tuj kraj, se je ozrla okoli sebe.

9.

Ni odšla domov. S počasnimi, previdnimi koraki, kakor da je pijana in hoče to zakriti, je stopala po ulici, nato po drevovedu iz mesta. Bila je navrhana solz, ki so grozile, da se ji bodo zdaj zdaj udrle. Teh ni hotela kazati pred ljudmi.

Ni vedela, kdaj je zašla na polje. Nehote, kakor da jo je vodila njena razboljena notranjost, se je znašla na stezi, na kateri je bila dobila prvi poljub. Pa saj se je tega komaj zavedala. Spomin na tisti daljni večer zanjo ni imel več tistega blažilnega okusa kakor prej. Vsa preteklost se ji je strnila v črno, pekočo gmoto, ki jo je tiščala v prsih. Želela si je le, da bi bila sama, sama, daleč proč od ljudi.

Sedla je na trato, pod grm, ki je stal ob poti. Sključila se je in trgala travo, ki jo je sejala skozi prste. Saj ni vedela, kaj naj počne.

Četudi je odganjala spomine, so ji vendar prihajali raztreseno, v odlomkih. Bilo ji je, kakor da se ji je nenadoma razjasnila vsa preteklost do daljnjega obzorja njene mladosti. Njene mladosti — zakaj v tistem trenutku se je počutila staro. Sredi prirode se ji je prizor za prizorom porajal pred obrazom. Na svetlem ozadju njenih deklislih sanj in hrepenenja je stala meglena podoba njenega fanta. Dnevi, ko ga je ona sama obžarila z ognjem, da je ves sijal, in ga ovenčala s svojimi mislimi. Pozneje je opazila, da ni tak, kakršnega bi si želela, a si tega ni hotela priznati. Potem si tega ni mogla več tajiti. Zbala se je zanj. Tako se je zbala in zaradi tega trpela, da bi nikomur ne privoščila tistih muk. Zdelo se ji je, da teka za njim, a on čimdalje hitreje beži pred njo. Le kadar se je užalila in se za trenutek obrnila od njega, jo je obsipal s prošnjami in mučil z ljubosumjem.

Vzdihnili so se... Misli so se ji pretrgale, prebudil se ji je spomin na mladost. Zadnje čase sta ji kdaj pa kdaj zopet živo stopila dom in mati pred oči. Posebno mati. Nekoč, ko je bila prišla na božjo pot, jo je obiskala. Takrat je bila že v novi službi. Nič ji ni prej pisala, da pride, iznenada je stopila skozi vrata; skoraj bi se bila razjokala, ko jo je zagledala. Materine oči so jo ostro motrile iz zgubanega obraza; Kristini se je zdelo, da berejo vse, kar je medtem doživela. Tako težko je bilo govoriti z njo in jo hkrati gledati v obraz. In kakor da jo hoče potolažiti v njeni najtajnejši misli in bojazni, ji je rekla, da se bo omožila. Saj ni do konca lagala, nekoliko je res mislila na to, četudi ni gojila velikega upanja. Toda mati jo je le gledala, gledala in zmajevala z glavo. Pregloboko je poznala življenje. In vendar je bilo videti, da bi bila hčeri to rada verjela. «Kdo je?» jo je vprašala. Kristina je pomolčala. «Boste že videli.» Ni ji hotela povedati.

To je bilo takrat, ko ji je bila prva senca težke bojazni že legla v srce. Da, mati je imela stokrat prav, da je nejeverno zmajevala z glavo. Ta resnica je Kristini čimdalje jasneje stopala pred oči. (Nadaljevanje prihodnjic.)

Ljubavna zgodba Janeza Petrina

rzec se je premaknil s splitske postaje, se pognal skozi predmestja in začel sopihati navkreber proti velikemu zavoju pod Kozjakom, da še pred nočjo ubere pot med skalovje kršne Like. Jurist Janez Petrin se je hitro razmestil v kupeju tretjega razreda pri oknu, zmetal kovčeg in palico in zložen šotor in kajak na polico — saj je

bil spet med zadnjimi, ki je komaj še ujel vlak, da mu ni pred nosom odpihal iz Splita. Seveda, treba je bilo prej še obleteti Marjan in oceanografski institut in Dioklecianovo palačo, kakor da mu je to predpisano, čeprav je že trikrat vse skupaj ogledal tako rekoč do poslednjega kamna. Zdaj, ko se je vračal s štirinajst-dnevnega šotorjenja pri Makarski, je moral še zadnji dan pred odhodom v domovino razgibati mišice s pohajkovanjem po Splitu in razvedriti duha med živim in peštrim šundrom splitskih ulic in pomolov.

Ko vlak sopiha navkreber, se Janez Petrin razgleduje nazaj po Splitu. Kakor velikansko zrcalo, obrobjeno od temnega, masivnega okvira, leži gladina Jadranskega morja. V tišino tone riviera Sedmih kaštelov. Marjan bo počasi zadremal, Split pa je še obsijan od poslednjih odsevov solnca, ki je zatoniло daleč za morjem in še iz svojega nevidnega groba škropi oblake daleč nad seboj s svojo srčno krvjo.

Kmalu bo vzšel mesec, vlak speši svojo pot.

Janezu Petrinu je toplo pri srcu. Ogret je od treh čašic prošeka, ki ga je pred odhodom mimogrede srknil v Splitu za letošnje slovo od morja. Kakor pesem mu lega na dušo večerna lepota krajev, ki jih še zre pod seboj. In kakor zlata nit, ki prepleta bujen in dehteč šopek, tako mu vse vtise in spomine ovija ena sama sladka in obenem žgoča misel... misel na lepo zagorelo dekle, na oholo neznanko iz Makarske.

I.

Tako je to bilo: ko je Janez Petrin pred tremi tedni prisopihal s črnim tovornim parnikom na Makarsko, si je v samoti za skalo daleč stran od letovišča postavil šotor, preprost planinski šotor. Za večerjo si je privoščil sadja, potem je zvečer dolgo gledal zvezde na nebu in čakal na ladje, ki razsvetljene pridrsijo mimo. Od nekod iz čolna je donela mandolina in glasno petje hripavega tenorja. Janez Petrin se je naposled truden zavlekel pod šotor, se zleknil po slami in si rekel, da mu je tukaj dobro biti... Zaspal je kakor zaklan. Mlada zarja je komaj poslala svoje prve suličarje pogledat čez silno, sivo planino Biokovo, ko je Janez Petrin že planil pokonci svež in prespan, poln mladostnega zdravja in veselja do življenja. Morje je pred njim dihalo in se gibalo, jutrnje ozračje je dehtelo slano in vlažno. Obetal se je velik, zlat dan, spet eden takih, kakršnih si mladost želi do konca, ki je še nekje daleč, daleč. Edino galebi, ki so se izpreletavali z ravnimi krili v prekrasnih vijugah, sprovajajoč mladiče nad morje in na lov za plenom, so zdaj pa zdaj s svojim vreščanjem prerušili sveto jutrnjo tišino.

Janez Petrin je stopil k morju, se oplaknil po vsem životu, se vrgel nato v objem mlačnega zaliva, plaval je naokrog, potem je telovadil in poskakoval na bregu, metal kamenje in hotel zavriskati, kakor da je na poti od Aljaževega doma proti triglavski steni. Tedaj je ne daleč začul udarec vesla ob vodo, potajil se je in ugle-

dal temnopolto mladenko, ki je v ozkem sandolinu priveslala v ovinku izza skale naravnost semkaj, v samotni zaliv. Oblečena je bila v rjavo kopalno obleko. Še nekajkrat je udarila z veslom, že izskočila v plitvo in pritegnila čoln na suho. Hotela je sneti naramnico, da se docela sleče in se kakor nimfa vrže v morje, ko se je iz previdnosti okrenila in vsa začudena ugledala zeleni šotor, pred njim na tleh pa mladega neznanca, uprtega z glavo ob komolce.

— Dobro jutro, lepa nimfa! — je Janez Petrin pozdravil malce porogljivo, kakor je tega vajen z izletov po slovenskih planinah.

— Zdravo! — je odvrnila rezko in okrenila glavo stran.

— Mar sem vam na poti, lepa nimfa? — je povzel Janez Petrin. — Ne dajte se begati, gospodična; vzemite na znanje, da sem tu, zraven si pa mislite, da me ni.

— Gospod, ta zaliv je moj! — je ogorčeno odgovorila temna kopalka. — S kakšno pravico ste se priselili?

— Z občinsko, če vas zanima. A vi? Dovolite: mar posnemate Kolumba pri odkrivanju skritih in neznanih krajev?

— Brus! — je jezno odbrusila neznanka, sedla nazaj v čolnič in odveslala za ovinkom, da Janez Petrin ni prav vedel, ali mu je v srbohrvaščini vrgla žaljivko, ki naj bi pomenila tepca in predrzneža, ali pa je samo odsekala po svoje.

II.

Potem je Janez Petrin živel kakor obmorski Robinson. Vreme se je obnašalo vzdržno lepo. Tako se je lahko do mile volje naužil solnca in vode, povrhu pa sadja in rib in dobrega vina, kar si je takole vsak tretji dan pritovoril iz Makarske. Tam je ogledoval premožni letoviščarski svet, ki pohajkuje v pisanih hlačnicah in kopalnih plaščih in razteguje gola bedresa po prostrani, razgreti peščini.

On je videl nekoč tudi lepo neznanko, ko je šla v prvem večernem hladu iz kopališča. Spremljal jo je visok, črnolas gizdalin. Bila je opravljena v lahno obleko iz sinje svile, gosti črni lasje so obrobjali njen odločni obraz. Njene temne mandeljeve oči so Janeza Petrino ob srečanju naglo in prezirno pogledale. Potem se je njena glava nalašč okrenila stran od njega, da so ji v ušesih zabingljali veliki orientalski uhani...

Janeza Petrino je pogrelo. Poparjen si je priznal, da je ta dan samo zaradi nje šel iz svojega skritega zaliva v mesto in da mu nikakor ni vseeno, če ga ob prvem srečanju na kopnem, ko pohajkuje s priskutnim gizdalinom, prezirljivo pomeri od nog do glave, kakor rovtarja iz bogve katere zabite vasi.

Tisti večer je Janez Petrin spet dolgo ogledoval zvezde in pričakoval ladje, ki naj bi prišumela mimo in oživila nočno samoto. Še ljubše bi mu bilo, si je priznal, če bi izza ovinka začul lahen udarec vesla in šum sandolina na mehki gladini...

III.

Spet so Janezu Petrinu minevali dnevi v samoti. Razen morja si je privoščil tudi skalovje, vzpenjal se je že zarana med grmičjem in po sami goli skali — šlo mu je izpod rok še neprimerno lepše in drzoviteje, kakor tamle v juliju, ko je že srečno spravil pod streho svoj diplomski juridični izpit, dal slovo Ljubljani in ves sproščen hitel v triglavsko severno steno, potem še

na Jalovec in na Mojstrovko. Tam si je prevedril glavo po tolikih mračnih dnevih učenja in borbe s samim seboj, borbe v prikovanosti h knjigam, ko hlepi duša po daljinah in svobodi in ko vsaka misel išče nekje daleč v prirodi, v planinah ali na morju, svojih lepot. Kakor otroku mu je bilo zdaj sladko in grenko obenem, ko se je spomnil očeta, ponosnega očanca, kako mu je doma trdo segel v roko: «Tak si opravil, sin!» — potem pa je segel v omaro in odštel poslednje stotake, ki so mu ostali od prodanega jarma volov: «Na, sin, to si zaslužil, da si malo oddahneš...» Ta zlata očetovska grča!... In kaj je bilo deklet po planinah!... Prenekateri brhki planinarki je Janez Petrin te počitnice že segel okrog pasu, jo pritisnil k sebi in ji objestno čenčal in pel: «Pa glih na žnabeljček te bom jaz kušnil...» V ušesih mu še zveni smeh zdravih in veselih Gorenjk, toda noben obrazek mu tako dolečno ne stopa pred oči, kakor zala, ohola nimfa... Da bi jo šment, le kaj mu je prav za prav do nje, ko ima drugega in ji je gotovo več do plitkih besedičenj kakor do dobrega, poštenega, veselega tovarštva. I nu, Janez Petrin, priznaj si, da bi želel še nečesa drugega, še kaj več! Rad bi ljubezni...

Mrk in srdit se je Janez Petrin vrnil s skalovja k šotoru. Kakor da ga preganjajo furije ali kakor da mu je pristojeno, je bil to jutro nemiren in raztresen. Ura je bila še zgodnja, letoviščarji so gotovo še polegali za zavešenimi okni, ko se je Janez Petrin že dobro premetel po zalivu in se nato spravil ob šotoru nad sadje in kruh. Prisluhne. Mar se ni oglasila ženska beseda za ovinkom? Da, to je ona, neznana nimfa. Razigrana, objestno nasmejana in kuštrava vesla v sandolinu v zaliv, za njo se poganja priskutni gizdalin.

— Ooo... tedaj to je vaša deveta dežela, vaš hudičev zatok, kakor pravite? — noslja gizdalin in vleče oba čolnčiča na suho.

— Ah, kaj... Konec je moje samote. Saj vidite!

Ob tem se je neprijazno ozrla in čez ramo pogledala Janeza Petrino, ležečega pri šotoru. V Janezu je zavrelo. Že je hotel grobo izustiti, da se še jutri umakne njeni sitnosti. Pa se je premislil, se pognal v vodo in obležal na hrbtu, da ne bi videl in slišal, kako se lepa neznanka in njen gizdalin odpravita v čolnčičih nazaj proti Makarski.

IV.

Zavest, da ga lepa neznanka mrzi in prezira, ga je nekaj dni grizla, v nočeh mu ni dala spati. Umaknil bi se, toda zdaj nalašč ne! Lahko njej, ki morda vse poletje nima drugega opravka, kakor pohajkovati po letoviških in zapravljanje denar v družbi puhlih obilzancev. Njemu pa je do okrepčila in zdravja po trdem delu. Ne, ne pojde!

Samotaril je dalje in je bil zdrav in vesel, da nikoli tega. Še mar mu ni bilo, da se lepa nimfa nikoli ne prikaže v zalivu. Pa tudi sam ni silil v Makarsko, nič več ga ni vlekla želja, da bi videl in srečal njo.

Vendar je spet moral iti nakupit nekaj potrebščin za poslednje dni letovanja, zakaj zdaj je bil že trdno odločen, da se čimprej spet vrne domov in pohiti na Kamniške planine, ki jih letos še ni zajezdil. In je stopal po Makarski s culico v roki. Postal je v pristanu. Pravkar je bila prispela velika ladja, pripeljala je mnogo izletnikov, lepih in grdi, mladih in starih. In kakor običajno ob prihodu vsake večje ladje, se je nabralo na pomolu polno ljudi, domačinov in letoviščarjev. Postavali so v gručah, se pomenkovali med seboj in se šalili s posameznimi potniki, ki niso hoteli zapustiti ladje.

Janez Petrin se prav za prav ni zmenil za nikogar, saj mu je bilo presneto vseeno, če sreča kakega znanca

ali ne. Naenkrat pa ga je pretreslo, kakor da ga je ošinila lahna električna struja. Nekaj korakov stran od gruče je sama na pomolu stala lepa neznanka, oblečena v ono lahno obleko iz sinje svile. Stala je tam, pogledala zdaj na ladjo, potem proti morju in bila je na pogled žalostna. Takšne Janez Petrin še ni videl in zdelo se mu je, da mu srce ukazuje, naj stopi k njej, jo molče pozdravi in se bosta — sorodna po čustvovanju — pogovorila z enim samim pogledom. Toda v tem je moral prisluhnuti. Za njim je polglasno šepetala družba treh letoviščark in dveh gospodov:

— Ali jo vidite zdaj, Mileno, kako ga čaka, če se bo vrnil.

— Vrnili, da! V spremstvu žandarjev!...

— Torej je vendarle bil pustolovec, da ji je pobral ves denar, vso zlatnino?

— Ju, jaz bi se pogreznila v zemljo ali pa planila v morje od sramote. Kaj pa še čaka tu, zakaj se ne odpelje?

— Kako se bo odpeljala! Saj pravim, da jo je obral do zadnjega beliča. Še za brzojavko so ji morali posoditi, da je lahko prosila v Beograd, naj ji pošljejo za vožnjo in račune. Na, rad bi videl starega skopuha, kako se bo tresel in preklinjal.

— In potem šele, ko se bo razvedelo po časopisju, kako beograjske milijonarske princeze nasedajo pustolovcem na morju...

Janez Petrin je poslušal pozorneje, kakor če bi mu čitali smrtno obsodbo. Njegove oči pa so bile uprte v lepo Mileno, ki je stala nekaj metrov od njega in ga zamišljena ni opazila. Ne, tudi želel ni, da bi ga videla. Ali fluidna moč pogleda in misli je povzročila, da se je Milena naglo okrenila. Njene oči so se srečale z njegovimi, preden jih je mogel umakniti... Šla je mimo njega, spet ponosno vzravšana. Sledil ji je z očmi, pogumno in odločno, mislil je samo nanjo in prav nič več ga ni bila želja prisluskovati, ali se opravipljiva družba za njim še pogovarja o njeni nesreči...

V.

Pa saj to je bilo šele predčerašnjim. Kar hitro se je Janez Petrin odločil, da pusti svoj skriti zaliv, da ne bo več na poti njej, ki bo morda tam iskala samote pred opravljalci. In zdaj se pelje srečen proti domu, srečen, toda s prikusom tihe trpkosti. Spet enkrat je tako sanjavo razpoložen, kakor takrat, ko se je — petošolec — prvič zagledal v visoko, nedosegljivo ljubljansko lepoto, ki je zdaj že skrbna soproga bančnega uradnika in srečna mati dveh kodrolasčkov. No da, saj teče mirno dalje ta naša vožnja skozi življenje...

Pri Labinu, na visokem vzponu, se je še poslednjič ozrl na del morja in se poslovil za letos od Jadrana. Potem se je zagledal v skale in globine, ob katerih hiti brzovlak svojo vijugasto pot.

Pri Perkoviću se je že docela stemnilo. Vlak ni bil nabit in Janezu Petrino je padla v glavo misel, da pobara sprevodnika, če mu more nakazati kupé, kjer se bo zaradi dolge vožnje do Ljubljane lahko raztegnil in vsaj za nekaj ur zadremal.

— Imam kupé v zadnjem vagonu, en potnik že spi v njem, drugo klop pa prihranim za vas, prav gotovo! — je hitel zatrjevati uslužni sprevodnik, ko mu je Janez Petrin ponujal nekaj dobrih cigaret. — Samo kakšno postajo še potrpite, da vidim, če ne bo novih potnikov, potem lahko mirno spite do Zagreba.

Novih potnikov ni bilo in proti polnoči je sprevodnik povedel Janeza Petrino v oni poslednji kupé. Temno je bilo in sprevodnik je s svojo svetilko pokazal mlademu potniku prazno klop, da je lahko po-

ložil nahrbtnik za zglavje in se pokrili s šotorom... Okno kupéja je bilo za ped odprto, da so med enakomernim klopotanjem kolesja pihljale v kupé osvežujoče sape, ki jih je Janez Petrin radovoljno zajemal in obenem vohljaj prijetni vonj po ženskih dišavah, ki so se širile po kupéju. Kolikor je mogel razbrati v temini, je njegov sopotnik ležal čez glavo odet in vsi obrisi so kazali, da je — ženska... Janez Petrin ni mogel zatisniti očesa, mislil je na lepo, zagorelo neznancko.

Po malem se je jelo daniti. Janez Petrin se je dvignil, oblekel suknjič in sedel k oknu, da bo pričel nelišnega prebujanja skalnate prirode v svežem jutru poznega poletja. Čul je vzdih svojega sopotnika, in ko je natančneje pogledal, je videl, kako se je izpod rjave popotne odeje izbubil temen obraz: — — strela z jasnega, saj to ni nihče drug, kakor lepa nimfa iz skritega zaliva!... Trdno je spala. Še na misel ni prišlo Janezu Petrinu, da bi zapustil kupé. Ne, si je rekel, iz zaliva sem se naposled umaknil, tu pa ne izginem, pa če me na tešče nahruli, da ima staro pravico do kupéja... S svežim jutrnjim hladom ga je jel iznova premagovati spanec. Spet se je zleknul po kloni in je trdno zadrimal...

Ko je vlak hitel že po pisani ravnini od Karlovca proti Zagrebu, je zaspani Janez planil pokonci in krmežljiv voščil dobro jutro lepi sopotnici, ki je sedela pri oknu in je prijazno odzdravila. Razkoračil se je v kupéju, razprostrl nekajkrat roke, kakor je pač vajen, kosti so mu pokale v sklepih, da se je sopotnica nehote veselo namuznila.

— Ne zamerite, gospodična — je povzel besedo — še vedno si mislim, da sem sam v vašem zalivu.

— V mojem?... Ah da, saj res, midva sva stara sovražnika zaradi posesti ob morju — se je od srca nasmejala.

— Pa ne bo te najine pravde nikoli konec, lepa nimfa?

— Zakaj pa ne, če si boste dali pametno dopovedati.

— Jaz pa dopovedati! Saj ste le vi uganjali trmo!

— Jaz, že spet jaz! Sicer sem si pa res jaz prva izbrala zaliv za svoje samotarjenje. Menila sem...

Janez Petrin se je nasmehnil:

— Aha, za samotarjenje... Kako pa! To sem videl, kako ste samotarili!

Milena je povesila oči, lahna rdečica ji je planila v lice. Čez čas se je rešila iz zadrege z odkrito besedo:

— Tako, zdaj mi boste še vi začeli brati levite, ko so me že letoviščarji toliko oklevetali, da sem komaj čakala očetovega denarja, da pobegnem jezikom!

— Ne, gospodična Milena, ničesar vam ne bom očitati, čeprav imam ravno jaz največ vzroka, da se jezim na vas... Verjemite, jeza me je trla... To je bilo ljubosumje, kakor ga doslej še nisem občutil... na mojo dušo, da ne. Mnogo lepih noči, ko nisem mogel spati, imate na vesti!

Zvesto ga je pogledala in nič več ni bilo v njej oholosti, ne v očeh, ne na obrazu. To je bila samo še ona lepa pravljična nimfa, ki je Janez Petrin o njej sanjal v zvezdnatih načeh na Jadranu... Ujel je njeno roko, pritegnil jo je k sebi in ustni sta se strnili v poljubu, ki je bil kakor živ ogenj.

— Zaaagreb, glavni kolodvor!... Zaaagreb...

Polagoma, skoraj drseče se je brzec ustavil. Janez Petrin in Milena Bojićeva sta ponesla svojo prtljago v prtljažnico. Potem sta za slovo prebila ves dan v Zagrebu in se natanko dogovorila, kako fletno bosta pridovalje leto skupaj letovala pod enim samim šotorom v samotnem zalivu, ki bo krščen na ime lepe Milene.

V spomin njemu, ki nam je bil vedno dober in prijazen direktor

Silovit trušč se je razlegal po razredu, ko je gospod direktor vstopil, nas resno pogledal in brez besede spet odšel. Osramočene smo utihnile in bilo nam je bolj hudo, kakor če bi nas ozmerjal ali pa kaznoval. Njegov resni pogled nas je vedno tako čudno presunil, da smo se zresnile tudi sredi največjega norenja, ker se nam je zdelo, da je žalosten, ker smo take. Zmeraj je bil dober z nami, in kadar je hodil po hodnikih smo si vedno šepetale: »Gospod direktor gre«. In potem je zavladal red in mir po razredih, samo da bi mu napravile veselje, da se ne bi žalostil zaradi nas.

Tako dobro se še spominjam, kako je bilo, ko je moji sošolki na Štajerskem umrl oče. Za pogrebom je bil naš razred, nekaj profesorjev in on. Vselej nam je bilo hudo, kadar smo šle za pogrebom, tistikrat pa še posebno, ko smo videle svojo sošolko vso žalostno in ob jokano ob grobu. Tolažile smo jo, kakor smo vedele in znale, nazadnje smo pa pričele z njo jokati še me. Saj si je pač vsaka mislila: »Vidiš, tako bo tudi tebi, ko ti bodo koga domačih polagali v grob. Ko smo se zvečer vozile domov, smo bile vse žalostne in potrte, da je bilo tiho in pusto kakor v šoli. Pa je

prišel gospod direktor k nam. Z nekaj besedami nam je pregnal vse žalostne misli in, ko nam je zapel še pesem, ve-

selo in poskočno, smo kaj hitro pozabile na ose, kar nam je še malo prej težilo srce. V zahvalo smo mu potem zapele tiste pesmi, ki jih je imel najrajši: »Slišala sem ptičko peti«, »Pozdravljam te gorenjska stran« in še nekaj takih, čisto slovenskih.

Zdaj je pa konec tega in čisto sam leži tam gori na Viču in nobene ni, ki bi mu zapela katero njegovih pesmi. Peveci so mu na grobu zapeli samo žalostinke, pa kaj, oni pač niso vedeli, da ima rad samo vesele o ptičkih in rožicah. O, me pa vemo to, saj smo ga dobro poznale, ko smo ga dan za dnem srečavale v šoli, ko smo se leto za letom vračale s počitnic nazaj. Letos ga pa ni bilo več in, ko smo spet zagledale šolo in hodnike in pisarno, kar nismo mogle verjeti, da ga ne bo več. V srcu smo še vedno upale, da se bo vrnil in bo spet vse tako, kakor je bilo prej. Pa smo se motile. Ni ga bilo ne včeraj in tudi jutri ga ne bo. In nikoli več. In čeprav večina izmed nas, njegovih gojenk, ne bo morda nikdar več obiskala njegovega groba — pozabila ga ne bo nobena. Kadar koli se bomo spomnile šole in otroških let, se bomo spominjale tudi njega, njegovih veselih pesmic in njegovih dobrih oči.

Gojenka liceja.

H. H U P K A : PROFESOR

Profesor Črne je dobro vedel, kako dolgo je trajala prva punska vojna, kdaj je bila bitka pri Waterlou in še mnogo drugih takih reči.

Življenje je teklo profesorju Črnetu mirno in enolično.

Sedel je na stolu za katedrom in govoril o življenju žen in ljubic, ki so kaj pomenile v svetovni zgodovini. O Lukreciji Borgii, o grofici Dubarry...

Govoril je o tem, ker je bil pač za to tu, ker je bil plačan za to kot profesor zgodovine na dekliškem liceju, ker je bila pač taka njegova življenjska naloga.

On je bil prepričan, da tvori uresničevanje njegovega učnega načrta tudi njegovo »življenje«. Ker on, profesor Črne, ki je tako dobro, do zadnje pičice natanko poznal vsako stran svetovne zgodovine, ni niti slutil, da je hodil po pravem svetu, ki je poln življenja in šedanjosti, kakor ničla, kakor človek, ki ne zna niti pisati.

Zadovoljen je bil s svojim življenjem in sam s seboj. Nobene želje ni imel. Prav tako, kakor bi se samega sebe komaj zavedal.

Leto in dan.

Ni videl, da so se svetli prameni potegnili skozi njegove lase, to ga je prav tako malo zanimalo, kakor vse drugo okrog njega, kakor tisti dekliški obrazi, ki jim je pridigal po trikrat na teden, ki so postajali vsako leto izrazitejši in zrelejši.

Dokler se profesorju Črnetu neki dan niso odprle oči. Nenadoma je zagledal pred seboj plavalaso dekle z velikimi, modrimi očmi; stala je poleg njega pred zgodovinsko karto in zasukala svojo glavico tako blizu njegovega obraza, da so ga njeni lasje pogladili po licu.

Profesor Črne ni pomislil, ali mu je prišla zanalašč tako blizu ali morda zato, da bi ga zmedla, ali je bil le slučaj. Nikdar ni zasukal svoje misli na to stran. Čutil je samo svilenost mehke lase, ki so se dotaknili njegovega lica, in tisti mladostni, sveži vonj, ki je vel od tistih las.

Profesor Črne se je moral zbrati, začuden nad samim seboj je pogledal po razredu in poslal učenko v klop.

Nenadoma sam ni prav vedel, zakaj jo je bil prav za prav poklical k tabli.

Samo potem, po končanem pouku, ko je počasi in enakomerno stopal proti domu, je vedel, da je nekaj, česar sam ne razume, neka malenkost, spravila temelj njegovega mirnega življenja iz ravnovesja.

On je stopil v svoje stanovanje, ko je zagledal svoje staromodno pohištvo, ki ga je podedoval od svojih staršev, ko ga je pozdravila njegova stara gospodinja, ki je bila že desetletja pri hiši — tedaj je vstala pred njim nenadoma slika tiste plavalase sedmošolke, in on sam ni mogel ugotoviti, ali je resnično ona, ali je samo prikazen njegovih razburjenih misli — ko je zagledal učenko pred seboj.

«Klobuk ste pozabili v razredu», je rekla ona. «Vedela sem, kje stanujete; oprostite mi moj nenadni prihod, toda vhodna vrata so bila odprta.»

Potem je sedla tik njega, čeprav je ni prav nič prosil, naj sede, in sta dolgo govorila.

Profesor Črne je čul njen glas, vdiha mladostno svežost njene pojave, začutil nežno, toplo roko v svoji in zaslišal svoj lastni glas: «Na svidenje, Marija!» — sam si ni bil na jasnem, odkod jo nenadoma pozna po krstnem imenu — in nenadoma je ostal zopet sam.

Hm. S—a—m.

Zakaj prav zdaj misli na to? Leta in in leta že stanuje tu, nič se ni izpremenilo med tem časom. In zdaj mu pride nenadoma na misel. Sam s svojo staro gospodinjjo, s svojim oguljenim pohištvom in s starim, skoraj slepim zrcalom, ki pa je vendar še lahko povedalo, da se tudi njegova obleka že sveti od starosti, da je njegova kravata že vsa razcefrana — da so se njegovi temni lasje že znatno obelili. Vse to mu je povedalo njegovo zrcalo. Spomnil se je, da se da vse to popraviti. Tega pa mu zrcalo ni dalo razumeti, da bosta krojač in brivec popravila samo njegovo zunanost. Ker mu ni pokazalo natančne slike. Zakaj zrcalo je kazalo slabo. Bilo je staro, skoraj slepo.

In tedaj je šinilo staremu profesorju skozi možgane, da vse do tegale trenutka ni vedel, kaj se pravi živeti.

Profesor Črne se je čudno izpremenil. Obleka se mu je prilagala, kakor bi bila ulita nanj, kravata se je podajala k svileni srajci in celo sivina njegovih las je postala manj očita.

Njegovo izvajanje »učnega načrta« ni bilo več tako pusto in enolično in štirideset deklet mu je z zanimanjem sledilo. Toda kljub temu je govoril samo za eno: govoril je plavalasi sedmošolki Mariji.

Vsak dan po končanem pouku pa je čakal profesor Črne kakor kak šestosolec na oglu plavalaso Marijo.

Potem jo je spremljal domov in si je prizadeval govoriti brezpomembne reči. Ni se še povsem otresel svojega starega življenja. Nikdar ji ni govoril o svojih čustvih. Še nekaj mesecev, potem bo lahko govoril, potem bo začel novo življenje, to se pravi, življenje se bo zanj takrat šele začelo.

In čas je mineval, profesor Črne se je pripravljaj na svoje prerojenje.

*

Potem je napočil tisti trenutek.

Držala je svoje izpričevalo v rokah in izpričevalo je govorilo o njeni duševni zrelosti. Profesor Črne je šel ob njeni strani in je čutil to zrelost tudi po svoje.

Iskal je besed, ki jih je že tolikokrat premislil. Tolikokrat je bil že sklenil, da bo izpregovoril z njo, toda zdaj — zdaj, ko je napočil edini pravi trenutek, ni spravil niti črke skozi ustnice.

Nenadoma je ona rekla brez vsega poudarka:

«Nekaj bi vam rada povedala.»

«Da...?» Pridržal je dih.

«Nekaj vam moram priznati,» je nadaljevala in si ogledovala nohte, «toda ne smete biti hudi name...»

«Govorite,» je rekel krčevito.

Nekaj časa je šla potem molče poleg njega.

«Prosim vas moram odpustčanja,» je začela tiho in počasi, «veste, vse so se norčevale iz vas, ves razred — tudi jaz. Vse so se vam smejale, ker ste bili vedno tako sami zase. In jaz sem vas morala takrat — gotovo niste opazili tega — nekako izkušati. Takrat, ko sem stala pri tabli, čisto tesno ob vas. In potem, ko sem prišla za vami domov, da sem vam prinesla klobuk.»

Ni opazila, da je stopil hitreje, čeprav je sama komaj hodila z njim.

«Izprva sem bila dovolj domišljava, in sem si mislila, da ste zaradi mene začeli bolj paziti na svojo obleko. Potem pa, sčasoma, sem vas spoznala, resnično spoznala skoraj do dna. Bili so celo trenutki, ko sem mislila, da sem resnično zaljubljena v vas.»

Plaho jo je pogledal od strani.

«In — je bila to tudi samo domišljija?» je vprašal in se bal odgovora.

Zasmejala se je.

«Kaj pa more dekle sedemnajstih, osemnajstih let vedeti o ljubezni?»

«In človek pri petdesetih — ve morda potem...?»

Rekel je to kar tako, skoraj sam zase. Ona ga je pazno pogledala.

«Spoznala sem, da bom to ljubezen, ki jo občutim do vas, lahko vse življenje ohranila v sreči. Ta ljubezen je nekaj, kar nikdar ne mine: občudovanje. Ali ste morda hudi?»

«Zakaj neki —?» se je izkušal nasmejniti in ji je podal roko v slovo.

«Zbogom, Marija!»

«Zbogom, gospod profesor,» je rekla, «in čeprav morda nisem zaslužila tega, spomnite se včasih name!»

Še vedno je držal njeno roko v svoji in strmél v njene modre oči, ki je v njih ugasnil smeh, ko so se srečale z njegovimi. Trpko ga je zgrabilo v grlu in ni pustilo, da bi ji rekel samo še besedico. Potem je počasi povsila oči, mu odtegnila roko, se počasi obrnila in šla.

Dolgo je potem še stal in ji sledil z očmi. Tam je šla, v svoji modri obleki, s svojimi plavimi lasmi, vitka, sveža. V levici je nesla torbico in svoje zrelostno izpričevalo, desnico pa je držala še vedno tako pred seboj, kakor jo je bila njemu odtegnila. Mlado, poletno sonce jo je poljubljalo s svojimi žarki.

*

Profesor Črne je ostal sam. Kljub svoji stari gospodinjji, kljub tovarišem in kljub štiridesetim novim, drobnim obrazkom.

Sedel je za katedrom in pripovedoval dekletom o velikih vojnah svetovne zgodovine. Kakor odsoten je suho poročal o njih.

Samo kadar je govoril o velikih ženah in o ljubih, ki so tvorile kak drobec njegovega predmeta, ko je govoril o Lukreciji Borgii in o grofici Dubarry, je žalostno pogledal po razredu. Z desnico si je podprl glavo in je komaj slišno, kakor sam sebi, s trepetajočim glasom pripovedoval.

Slika prof. Saše Šantla v mali koncertni dvorani Filharmonične družbe.

KONCIL SLOVENSKE GLASBE

Filharmonična družba se je odločila, da obnovi, preuredi in poveča prostore v svojem poslopju na Kongresnem trgu. Povečala je glavno dvorano, pa tudi malo dvorano v I. nadstropju. Pod spretnim vodstvom našega priznanega arhitekta J. Platnerja nastajajo v stari stavbi Filharmonične družbe lepi, novi prostori, ki bodo opremljeni z vsem modernim komfortom. Kot poseben okras male dvorane si je Filharmonična družba želela imeti upodobljene najvidnejše domače skladatelje na eni sliki ter je poverila to delo prof. Saši Šantlu.

Objavljamo reprodukcijo te slike, na kateri vidimo, da so se zbrali slovenski skladatelji v veliki, v baročnem slogu opremljeni sobi v posameznih skupinah okoli klavirja, harmonija in mize v ospredju. Na desni spredaj sede v treh naslanjačih naši starejši operni komponisti Parma, Risto Savin in Gerbič. Pri harmoniju sedi p. Hugolin Sattner, a za njim se naslanja na stol Anton Foerster, ki posluša Hubada, ki igra na klavir. Od njega se vrste proti desni Hladnik, Kimovec, Tomc in Premrl. Harmonij označuje, da je skupina okrog njega skupina naših najboljših cerkvenih skladateljev. Okoli Hubada pa stoji Benjamin Ipanič, slovenski Schubert, ki mu obrača note, za njim na desno njegov brat Gustav, a na levi Davorin Jenko in Hrabroslov Volarič. V ozadju za klavirjem vidimo petorico starejših komponistov: Miroslava Vilharja, Flajšmana, Hajdriha, F. S. Vilharja in Kocijančiča. Zadaž pri omari ima Zorko Prelovec posla s svojimi »Zbori«.

Sredi slike so zbrani okoli mize glavni sodelavci »Novih akordov«, ki so s svojim delom največ pripomogli k lepemu napredku slovenske glasbe v začetku 20. stoletja. Tu vidimo na levem vogalu mize našega komponista in glasbenega borca Antona Lajovica v živahnem pomenku z Emilom Adamičem. Pri mizi sedi urednik »Novih akordov« dr. Gojmir Krek, za njim stojita Pavčič in J. Ravnik, desno od Adamiča pa V. Mirk in O. Dev. Na levi, nekoliko bolj zadaž, vidimo še dr. Schmaba, ki je zaslovel tudi s kompozicijami, objavljenimi v »Novih akordih«. Škerjanec pripada že skupini najmodernejših, ki jih vidimo na levi strani slike, vendar se obrača proti skupini »Novih akordov«, ker so mu menda ti skladatelji po občutju bližji ko atonalci... Čisto na levi spredaj stoji Marij Kogoj, avtor »Črnih mask«, tik njega stoji prvoobornik modernizma Slavko Osterc. Proti njima je obrnjen M. Bravničar, ki drži kot član opernega orkestra violino pod pazduho.

Od leve proti desni vidimo najstarejše znamenite slovenske komponiste: Miheca, Gallusa in Riharja, na omari pa stoji kip Primoža Trubarja, ki je nemškimi protestantskimi skladbami podlagal slovensko besedilo in je torej prvi imel posla z razširjanjem kompozicij za Slovence.

Slikar prof. Saša Šantel sam opazuje vso družbo pri vratih s paleto v roki in opravičuje tako svojo prisotnost na sliki skladateljev.

Omeniti je še treba, da so zastopane na sliki vse glavne glasbene revije, ki so jih izdajali Slovenci, in sicer poleg »Novih akordov« na mizi »Slovenska grlica« (v Flajšmanovih rokah), »Cerkveni glasbenik«, ki ga drži urednik msgr. Premrl, »Glasbena zora« v rokah Fr. Gerbiča in »Zbori« v Prelovecovi desnici.

Slika ni historična, saj združuje ljudi raznih dob in raznih starosti, pač pa ima simboličen značaj. Namen ji je, da stalno budi zanimanje za razvoj slovenske muzike do časa, ko je bila naslikana.

Za slikarja je problem večje figuralne kompozicije vedno najzanimivejša, čeprav najtežja naloga. Od prvih skic do izvršenega dela na velikem formatu je dolga pot. Šele ko je na prvih osnutkih ugotovljena poza posameznih oseb, je mogoče začeti s studijami po naravi. Ko je to gradivo končano, se šele da napraviti perspektivno pravilna risba, v kateri določa konstrukcija pravo velikost bolj sprednjih in bolj oddaljenih likov. Potem pride barvni osnutek, in šele ko si je slikar na jasnem glede vseh podrobnosti v risbi in barvi, lahko začne s prenašanjem slike na veliki format. Pri portretni kompoziciji se ponavlja seveda problem portretne podobnosti pri vsakem obrazu. Tu so zopet posebne težave, ker morajo biti vsi obrazi razsvetljeni od istega svetlobnega vira (okno na levi). Stare risbe in fotografije pa imajo mnogokrat napačno razsvetljavo in nezaželen obrat glave. Pri sedanjih portretiranjih pa veste, kako je. Malokdo ima toliko časa in volje, da bi miroval ure in ure, dokler bi ga slikar do zadnje podrobnosti ne preštudiral. Brez teh podrobnosti pa ni realističnega portreta.

Če upoštevamo vse to, moramo priznati, da je izvršil prof. Saša Šantel poverjeno mu delo sebi v čast, Filharmonični družbi pa v ponos.

ČLOVEK IN ŽIVAL

Resnična zgodba.

redi tropične vegetacije, nekako šestdeset kilometrov od zahodne obale Sumatre, leži Mangani, zlata jama neke nizozemske industrijske družbe. Moderna evropska civilizacija se je naselila sredi rajske divjine.

Rudokop leži v dolini, visoki dimniki kar naprej puhajo sive megle pod nebo, stroji enakomerno brnijo in pričajo o delu.

Takoj za industrijskimi poslopji je pa ostala narava taka, kakršna je bila. Neizmerni pragozdovi se širijo do notranjosti neraziskane zemlje; kavovčevi in tobačni nasadi se vzpenjajo po vzhodni strani nizkega gričevja, kjer se morje že tisočletja zaganja ob skalnato obalo.

Dva tisoč črnecem, ki jih rudokop zaposluje, pravijo Evropci »kulije«. Ti delajo, jedo in spijo. Samo en dan v mesecu pretrga to enoličnost, to je dan, ko prejmejo plačilo. Potem sedijo rdečkastorjave, na pol gole postave do drugega jutra v svoji spalni hiši ob mizah in igrajo — igrajo, dokler ne izgubijo zadnjega beliča. Kaj za to! Saj jih hrani industrijska družba, za obleko jim pa itak ni dosti mar.

Podjetje ima v službi tudi do štirideset belcev, in ti nadzorujejo domačine. Med njimi dobiš Nemce, Čehe in vse mogoče narodnosti. Navadno so po svoji stroki rudarji, ki upajo, da si bodo hitro prihranili večjo vsoto denarja.

Eden izmed najsposobnejših je Nemec Johann Hillewein, po rodu iz Porenja. Ko je leta 1919. izbruhnila v Nemčiji gospodarska kriza in razveljavila marko, se je Hillewein izselil v Indijo.

In dobro je pogodil. Še nikoli mu ni bilo žal, da se je izselil. Dobil je dobro službo, zaslužil je dosti denarja, in v nekaj letih se bo lahko kot petičen mož vrnil v domovino. Skrbno je varčeval z zaslužkom in ga ni zapravljal kakor drugi Evropci v dragih hotelih na obali, kamor so hodili v svojem prostem času.

Tam, kjer meji rudnik ob pragozd, se dviga onkraj reke, čez katero drži ozek most, v skalo izklesano stopnišče v zračne višave. Okoli tri sto stopnic olajšuje vzpon. Tam gori stoji lesena bajta, v kateri Hillewein sam prebiva.

Neki vroč poletni dan je čepela na mostu tik pred strmimi stopnicami velika opica. Bila je iz tiste vrste opičjega rodu, ki je po zunanosti človeku najbolj podobna. Nestrpno je skakala po mostu sem in tja, dajala čudne, nerazumljive glasove iz sebe in nepremično strmela v rudokop. Naposled se je v divjem zaletu zagnala naprej. Med zidovi vhoda v rudokop se je prikazal Hillewein.

Opica je skočila na pobočje, skočila spet na pot in obstala pred Nemcem.

»Dobro, Mura,« je rekel Hillewein, »je že dobro! Danes si morala dalje časa čakati kakor drugače!« Izpod pazduhe je potegnil šop banan in jih dal živali. Potem sta šla pod roko po stopnicah navzgor, opica pa je spotoma spretno pojedla banane.

To se je ponavljalo trinajst let. Samo danes je nekaj drugače. Mura je hitro zapazila, da je gospodar danes nekam bolj molčeč kakor drugače in da je ne obsipa z dobrimi besedami. V znak protesta je zagnala zadnjo banano čez skalo.

Hillewein je imel danes dosti jeze. Neki kuli mu je povedal, da ga misli Beimore, neki Malajec, zabosti. Umor ni v Mangani nič novega, to je vedel Hillewein. Pred nekaj meseci je delovodjo obrata v avtomobilu zabodel neki Malajec. Ono zimo je neki črnc s sekiro pobil nizozemskega preglednika rova. In koliko takih primerov je še bilo zadnja leta! V splošnem so domačini Sumatre dobrodušni in voljni, vendar so zelo vročerkvni, maščevalni, zagrizeni in nagle jeze. Johann Hillewein je poznal svoje ljudi.

Hillewein je snoči kot nadzornik dognal, da se v Beimorejevem oddelku ni zadnjih štirinajst dni prav nič delalo. Ko je poklical Malajca na odgovor, je ta postal predrzen in se grozeče postavil predenj. Tedaj je minilo Hilleweina potrpljenje. Segel je po palici in z vso močjo udaril Malajca.

In danes je zvedel od enega svojih ljudi, da ga misli fant umoriti. Hillewein je to takoj javil ravnatelstvu. Ko so zaslišali Malajca, je ta izjavil, da ni nič takega govoril in da bo za naprej dobro in redno opravljal svoje delo.

S tem je bila stvar za ravnatelstvo rešena. Hillewein pa je bil drugačnih misli. Videl je besno sovraštvo v Beimorejevih očeh, kadar sta se srečala s pogledi.

Johanna Hilleweina ni bilo strah. Jezilo ga je le, da je bilo ravnatelstvo tako lahkoverno. Po njegovih mislih bi bilo treba vtekniti Malajca v zapor.

Take in podobne misli so mu še rojile po glavi, ko je z opico dosegel planoto.

Na zahodu se je solnce nagibalo k zatonu in nebo in pragozd sta žarela v škrlatnih barvah.

Hillewein se je udobno zleknil v naslanjaču zunaj na verandi. Večerja, ki si jo je zmerom sam pripravljal — opoldne je obedoval v kantini z ostalimi Evropeci — mu je imenitno teknila. Tudi Muri je morala biti od sile po volji, zakaj zdaj se je vsa zadovoljna izprehajala po verandi gor in dol. Tako je storila zmerom, kadar je bila dobre volje. Nenadoma je izginila v hišo in se hitro vrnila s škatlo s cigarami, ki jo je postavila na mizo. Hillewein je vzel eno in jo vteknil v usta.

»Ognja, Mura!... Princsi ognja!«

Opica se je skrila za mizo. Hillewein se je prisrčno zasmel. »Neumnica! Kdaj se boš vendar nehala bati vžigalic?«

Ko je opica zapazila dim, se je spet prikazala iz skrivališča in sedla k svojemu gospodarju.

Hillewein ni zmerom sam stanoval v tej leseni bajti. Ko je prišel na Sumatro, je bila ta bajta last nekega Nizozemca, ki je bil več ko trideset let v službi industrijske družbe. Ta Nizozemec je bil molčeč in čudaški, tako da so se ga celo Evropci ogibali. Toda s Hilleweinom se je v začudenje vseh drugih prav dobro ujemal.

Nizozemec — ime mu je bilo Vandeeren — je bil pred kakimi petnajstimi leti prinesel opico Muro s seboj z Jave, kjer se je več časa po opravih mudil.

Vandeeren je umrl v Padangu na obali za neko srčno boleznijo, ko je bil Hillewein komaj tri leta v Mangani. Njegova oporoka je bila več tednov vzrok, da se je vsa evropska kolonija valjala od smeha. Svoje premoženje v višini kakih dvanajst tisoč goldinarjev je zapustil Hilleweinu. Vendar mu je smel notar to vsoto izplačati le tedaj, če se pred notarjem s častno besedo zaveže, da bo vse življenje kolikor mogoče skrbel za opico Muro.

Hillewein bi tudi brez tega ne bil zapustil Mure, ki se ga je že davno oklenila in ga priznavala za svojega novega gospodarja. Da, prav za prav mu je bila sreča res naklonjena, in ko je tako sedel v naslanjaču, je jel sanjari o skromni hišici daleč v domovini. Zalo, mlado ženico s sinjimi očmi bo gotovo lahko našel. Saj je fant od fare, v najboljših letih, in denarja je imel, veliko denarja!

Na levi od njega stoji na majhni mizici radio. Godba iz Batavije na Javi mu krajša čas. Če vzame Johann radijski časnik s programi v roke, Mura komaj čaka, da ga spet položi na mizo. Kakor hitro se to zgodi, zgrabi časnik in si ga tišči pred nos, kakor bi vse razumela.

Če potegne Johann cigaro, si Mura hitro vtakne banano v gobec in verno oponaša vsak gospodarjev gib. »Da, kaditi znaš kakor Turek!« se zasmije Hillewein.

Vročina na Sumatri napravi človeka trudnega. Johann se nasloni globoko v naslanjač in zadremleje.

Noč je tiha in mirna in sili človeka k počitku. Nikjer ni slišati glasu. Delavnost civiliziranih ljudi je pregnala vso zverjad iz bližnjega pragozda. Celotno krovoločni tiger je zbežal globoko v notranjost džungle.

Več ko eno uro je čepela Mura ob nogah gospodarja. Tedaj je mahoma dvignila glavo. Potuhnula se je, zastrigla z ušesi, se spet vzravnila in prisluhnila. Potem je začela tiho begati po verandi sem in tja, naposled se je vzpela na ograjo in splezala na streho. Tam je ostala nekaj minut. A zdajci se je v dolgem skoku zagnala s strehe na tla in po-

tegnila Hilleweina za roke iz naslanjača. Ves prestrašen je poskočil.

«Mura, kaj ti ne pride na pamet!» je zavpil.

Opica se je popraskala za ušesi in pomahala z rokami. Nenadoma je spet skočila čez ograjo.

Krik besnosti se je razlegnil iz Malajčevih ust skozi noč. Nato je bilo slišati odmev strašnega udarca in grgrajoč živalski glas.

Hillewein je skočil iz bajte. Žal mu je bilo, da je bil tako nepreviden in ni stopil v sobo po samokres. A zdaj je prepozno. Ob steni čepi opica in se ne gane. Kakšna dva koraka od nje ždi temna na pol gola postava. Podobna je divji zveri, ki preži na napad. Njene oči se svetijo kakor fosfor in so nepremično uprte v belca. Skozi temo se sveti jeklo bodala.

«Lopov, zanikrni lopov!» zakriči Hillewein. Z nečloveškimi močmi blazneža izruje kol iz ograje. Preden ga pa more zavihetati, ga že Malajec z bliskovito naglico naskoči in oplazi z bodalom.

Zdaj zgrabi Nemec črnca za roko, na tleh se valjata dve telesi, in boj na življenje in smrt se začne. Divjak se zvija kakor kača v rokah Evropeca in izkuša osvoboditi desnico. Tisti mah ga nepremagljiva sila dvigne kvišku, udi mu pokajo, in že zleti z vso silo v steno. Strašen udarec s kolom ga pobije na tla in mu zdrobi lobanjo. Tih, hripav krik odjekne od gore in se vrne kot grozo zbujač odmev.

Na tleh leži Beimore. Hillewein sloni na verandi, negibno kakor kip. Po vsem telesu je krvav. Od pleč mu mora teči kri, ker čuti, kako ga obliva topel curek. Zbere se in odide s tavajočimi koraki v hišo. Luč zagori.

A zdaj zasliši hropenje, hitro in glasno dihanje. Ozre se in pogleda na verando. Bedno bitje se brezmočno bliža, počasi leze v krog luči, se usede k vratom, tam čepi, drhti in stoka.

Hillewein se zgrozi ob pogledu na opico. Kako je le mogel pozabiti nanjo? Vendar se pred strašnim pogledom, ki se mu nudi, nehotе odmakne nazaj do okna, zgrabi okvir okna in ga stisne, kakor bi hotel z njim vred ubežati. Ne, tega ni moči prenesti. Velika, zevajoča rana se vleče od glave čez ramo uboge živali. Rdečkastorjava dlaka je prepojena s krvjo in se sveti kakor trava v rosi.

Mura leze zmerom bolj v dve gubi. Zdaj ni drugega kakor beden kupček mesa, vsega usmiljenja vredna žival, ki tiho ječi vsled težke, boleče rane.

Hillewein ne zdrži več, ko vidi, da ga opica s prosečimi in ljubečimi očmi nepremično gleda. Mraz ga strese, ko zgrabi samokres z namenom, da skrajša trpljenje uboge živali.

Hillewein preživlja strašne trenutke groze. Zakaj ta žival je bila vsa leta okoli njega in je visela na njem z vso lju beznijo in hvaležnostjo, kakršne je zmožna edinole žival. Stok se mu izvije iz ust, ko dvigne samokres in pomeri v glavo opice Mure.

Tedaj se Mura s poslednjimi močmi vzpne kvišku, oči se ji razširijo v nemi grozi. Hilleweinu se zdi, kakor bi rasla

do stropa. Z razprostrtimi rokami se opoteka proti njemu in se tik pred njim ustavi. Spodnja čeljust ji drhti, obraz se ji pači v bolečini in smrtnem strahu. Žival je z grozo spoznala, da je obrnil gospodar, za katerega je vse storila, orožje proti nji.

Zdaj postane žival pred Hilleweinovimi očmi, ki so zalite od solz, vse manjša in manjša, počene k njegovim nogam, se iztegne in vdano čaka. A svojega žalostnega in hkrati prepadenega pogleda ne obrne z njegovega obraza.

Hilleweinu pade samokres iz roke. Šele zdaj se spet zave, da je Mura njegov dobri prijatelj, ki mu je rešil življenje. Skloni se in poboža zdravo ramo živali, ki daje glasove od sebe, kakršnih še ni bil nikoli slišal. Vendar slutí, da so izraz največjega veselja. Tudi ko ji Johann izpira rano, ne utihnejo. Rana je strašna. Skrbno ji jo očisti, obveže in ji ves čas govori tolažilne in dobre besede.

Mura zdaj ve, da je ne bo zavrnil, da je ne bo ubil, ve, da bo spet vsak dan čakala spodaj na mostu in ve, da ne sme pustiti moralnega orožja na tleh. Hitro pobere samokres, ga položi v predal posteljne omarice in odšepa na verando, kjer se zlekne k nočnemu počitku. Hilleweinov smehljaj ginjenosti jo spremlja. (fl.)

CECILIA PAVLINI-FERRARO — IV. VUK:

POL URE PREZGODAJ

Ivo in Malu sta se bila poročila pred kakšnimi šestimi meseci. Za svojo mlado ljubezen sta najela majhno vilo v Nervi.

Nekega dne sta sklenila, da izpolnita dano obljubo in obiščeta markizo Izabelo, ki je bila Ivova daljna sorodnica. In Ivo kot mlad advokat, še brez klientov, ni smel obiska več odlašati.

Vsak prvi petek v mesecu je bil ob petih popoldne redni sestanek odličnih, ali dolgočasnih osebnosti v salonu mondene markize. Ni čuda, da sta se Ivo in Malu zelo ogibala takšnih sestankov.

«Ob pol petih pride vlak v Genevo. Skočil bom za trenutek v svojo pisarno. Ti pa uredi medtem svoje zadeve, če jih imaš kaj. Deset minut po peti uri se dobiva pred markizino hišo.»

«Kar cele pol ure naj bom sama? Strašno!»

«Ali pa pojdi kar k markizi in me tam počakaj.»

«Ne, ne... Saj je niti ne poznam. Malo si bom ogledala med tem časom mesto. Ali bodi točen!»

Malu je imela dvajset let. Bila je vitka in gibčna v svojem modrem kostumu in rdečem klobuku. Moški, ki so jo srečavali, so ji s svojimi živahnimi in poželjivimi pogledi jasno razodevali, da je lepotica. Taka reč žensko vselej zadovolji, včasí jo pa tudi nekoliko zmede.

Šla je mimo velike trgovine. Izložbena okna so sijala in vabila.

«Pametna misel! Pojdem in se nardim, kakor bi hotela kaj kupiti. Dam

si pokazati razne reči. Saj zaradi tega še ni treba kupiti. Tako bom vsaj v trgovini varna pred drznimi pogledi.»

Ustavila se je najprej pred parfumerijo in toaletnimi potrebščinami. Ogledovala jih je, kakor bi jo predmeti bogve kako zanimali. Črni flakon jo je posebno mikal. Redek napis je imel tišči flakon: «Moje sanje». Stal je deset lir in ni bil nič večji od mezincea.

Strašno jo je imelo, da bi poduhala ta flakon. Že ga je imela v svoji ročni torbici... Krasne, nežne čipke. Dve liri meter. Naravnost zastoj: «Devet metrov, prosim.» Takšne prilžnosti ne bo tako hitro. Ko so bile čipke spravljene v torbico k flakonu, si je sicer rekla, da jih prav za prav ne potrebuje, ker je njena bala itak popolna. Jih bo že za kaj porabila. Zdaj so že v torbici.

Oddelek za blago. Čedno spomladansko blago v nežnih barvah. Mož ji je kupil same enobarvne obleke. Res da

so elegantnejše, trpežnejše in ne pridejo takoj iz mode.

«Po čem je to blago?»

Pokazala je na črno blago z belimi, rožnatimi in lilastimi cveticami. Cena je bila naravnost nizka. Štiri metre bo dovolj. In že so bili odrezani.

«Šest in sedemdeset.»

Trgovski pomočnik je zapisal to številko na listek in ga smehljaje se izročil kupovalci.

«Koliko?»

«Šest in sedemdeset.»

«Kaj niste rekli, da je meter po devet?»

«Devetnajst, gospa. Štirikrat devetnajst...»

«Razumela sem devet. Kaj bo pa zdaj?»

«Blago, gospa, je že odrezano. Zajamčeno čista svila. Priložnostni nakup.»

«Vem, vem, ampak...»

V denarnici je imela natanko osem in trideset lir. Torej samo polovico zahtevane cene. Kaj takega se ji še ni pripetilo. Posilil jo je jok.

Ko jo je pomočnik videl tako obupano, vso rdečo v obraz in v veliki zadregi, je pomislil, da je to ena tistih lahkomiselnih, neumnih žensk, ki se zaljubijo v kakšno blago, dokler leži pred njimi, potem, ko se jim odreže, ga pa ne morejo plačati.

«Ako bi mi bili rekli, naj počakam, preden sem blago odrezal,» je rekel z lahnim odtokom razdraženosti, «bi bil počakal. Zdaj je pa blago vaše.»

In potresel ga je kakor orožje, trdno odločen, da stopi k blagajni, kjer se sedela blagajničarka in se na skrivnem muzala. Malu, ki je bila vedno bolj prepričana o svoji krivdi, se je trudila, da bi se vablivo nasmehnila.

Ta smehljaj bi bil sicer imel brez dvoma svojo moč. Ali pri pomočniku v oddelku za dame so pomočniki izbrušeni in utrjeni zoper takšne izkušnje. Ko ga je hotela zadržati, da bi ne šel k blagajni, je v neprevidnosti zadela ob majhen kipec, ki je padel s podstavka in se razbil.

«Nič hudega,» je vljudno rekel zoper vse izkušnje oboroženi pomočnik. Pobrall je listek s ceno iz črepinj. «Srečo imate. Edini kip, ki je poceni in ki smo ga imeli med dragocenimi kipi. Samo šestdeset lir.»

Malu je pomislila z nenavadnim mirom obupa, in ko bi se bil ustavil pred njo aeroplan, bi bila kar sedla vanj in se odpeljala, ako bi ne bilo drugače, tudi v stratosfero. Glas, ki ga že dolgo ni slišala, se je oglasil za njo:

«Kaj delaš tu, Malu?»

Glejte ga, glejte, Donello!

«Ti si?...» Ponudila je elegantnemu mladcu kar obe roki, ki ju je on prijel in poljubil.

Med smehom in solzami, že prepričana, da se bo vse srečno izteklo, mu je pripovedovala, kaj se ji je pripetilo tiste usodne pol ure, ko je čakala.

«Samo pol ure? Uboga Malu! Kaj bi se bilo zgodilo, ako bi bila zgledala uro prezgodaj? Na srečo sem jaz tu.»

Sto šest in štirideset je bilo računa. Plačal ga je, vzel zavoj in njeno roko, potem sta odšla iz trgovine.

«Samo ob sebi se razume, da ti Ivo jutri vse povrne.»

«Ne bodi smešna! To bodi moje poročno darilo.»

Na cesti je stal bleščeč, lep, bisernorjav avto.

«Tvoj?» je vprašala Malu vsa začudena. Čudila se je, da ima njen mladostni prijatelj tak avto.

«Moj. Samo nameravam ga zamenjati za neko najnovejšo znamko. Hočeš z menoj tu nasproti na čaj? Nekaj minut, in popila ga bova.»

Malu se je obotavljala. Hvaležnost jo je silila. V prijetni, majhni slaščičarnici, kjer je tako dobro vonjalo po finih sladkorčkih, sta sedela, in pred njima je stal zlatorumeni čaj. Mnogo sta si imela povedati.

«Škoda, da si poročena.»

«Škoda? Zelo srečna sem z Ivom. Iz vsega srca me ljubi.»

«Ni čuda. Tudi jaz sem te imel rad.»

«Neumnež! Zakaj me pa nisi potem vzel?»

«Ker sem si hotel prej nabrati bogastva. V Afriki sem tvegall svoje življenje, medtem ko je tvoj mož tukaj lenaril. Prinesel sem s seboj tudi celo vrečo zlata. In zdaj? Najrajši bi šel nazaj. Kaj pa naj počnem tu?... Tam v Afriki sem si kupil tudi različne dragocenosti. Ali jih hočeš videti? Veš kaj! Ob četrt na šest se tam pri tisti dolgočasni markizi poslovi. Kdaj se vrneta v Nervi?»

Ob sedmi uri trideset minut. Ali pred šesto mora Ivo še enkrat v pisarno. Jaz naj bi ostala do sedme ure pri markizi in ga potem počakala pri vlaku.

«Prav. Izmaži se prej od markize. Nekaj minut pred šesto te bom pred markizinin domom počakal. Z avtom bova kakor bi trenil pri meni. Niti klobuka ti ne bo trebalo odlagati, da si ogledaš moje trofeje, da popijeva čašo šampanjca, potem pa stečeš na kolodvor... Jeli?»

«Sama ne maram v tvoje stanovanje.»

«Gimnazija, plaže, tenis: menda se ne poznavala šele od včeraj. Kaj mi ne zaupaš?»

«O, zaupam že... Ali kaj poreče Ivo?»

«Mar mu moraš povedati? Malo se zlaži ali pa molči. Ti si ogledaš moje dragocenosti. Jaz bom vesel tvojega zupanja in oba bova od tega imela lep spomin in skupno skrivnost... kakor v romanu.»

Malu se je počutila v polmraku male slaščičarnice kakor slika v romanu. Zapeljivo je bilo vse to. In naposled: rešil jo je vendar iz krempljev neizprosne trgovskega pomočnika.

«Dobro. Klobuka ne bom snela in takoj bom stekla na kolodvor.»

«Tako je prav. No, zdaj te odpeljem v bližino tvoje markize. In kakor hitro odide tvoj mož, te bom že tam čakal.»

*

Ivo je gledal svojo ženo, in zdela se mu je čudno izpremenjena. Niti za trenutek ni mogla biti mirna. Umikala se je njegovim pogledom.

«Kaj je s teboj? Kaj se je zgodilo medtem, ko mene ni bilo?»

Ker še ni nikdar Iva nalagala, je kar rekla:

«Ko bi ti vedel, kaj se mi je pripetilo...»

Ivo je poslušal njeno zmedeno poročilo. Nezgoda številka ena: parfum, čipke. Številka dve: svila brez denarja. Številka tri: razbiti kip. Številka štiri...

«Še številka štiri?»

«Srečala sem Donella.»

«Kaj?... Mar ni v Milanu?»

«Ne, ne... V Afriki si je nabral kup denarja... Nisem imela denarja, da bi... plačala te nezgode...»

Začutila je, da je priznavanje začelo postajati skeleče. In postala je prav tako zmedena, kakor pred neizprosnim trgovskim pomočnikom. In skoraj si je zopet zaželela aeroplana...

«Plačal je zame sto šest in štirideset lir. Ubogi Donello! In hotel mi je to na vsak način podariti.»

«Imenitno!»

Pogledala ga je s strahom.

«Da boš vedela. Pred tremi leti sem mu posodil dve sto lir, katerih nisem nikoli več videl. Kakor vidim, je začel zdaj plačevati svoje dolgove. To se pravi, da ga je srečala pamet. Zaročil se je z neko staro, bogato devico.»

«In se bo poročil?»

«Čez dva meseca.»

«In pojde spet nazaj v Afriko?»

«Beži no! Upravljal bo posestvo svoje bogate žene.»

«Poslušaj, Ivo!»

Z zamolklim glasom je rekla:

«Ko pojdeš v pisarno, pojdem s teboj.»

«Zakaj zdaj naenkrat?»

Ni odgovorila. Ko sta šla po stopnicah, mu je razodela vse. Ko mu je povedala o afriških dragocenostih, ga je prijel, da bi jo malo oštel. Toda povedala je to tako ljubeznivo, da jo je kar na stopnicah poljubil, nikar da bi ji rekel žal besedo.

«Je pač kakor nevzgojen otrok, ali ne laže,» je pomislil.

*

Ob četrt na sedmo uro je stal bisernorjavi avto pred vrati markizine palače. Ob pol sedmih je še vedno stal.

Mogočen vratar v svoji razkošni livreji je sumljivo ogledoval elegantnega mladega gospoda, ki je nekoliko predolgo čakal in se nemirno oziral naokoli. «Dandanes je internacionalnih zločincev vse polno, ki se znajo prav elegantno postaviti,» je govoril sam pri sebi.

«Oprostite,» se je naposled odločil mladi gospod. «Ali ni morda bila tu mlada dama v modri obleki in z rdečim klobukom?»

«Bila je.»

«Sama?»

«Z nekim gospodom, ki je bil najbrže njen mož.»

«Aha... ali sta se kaj prepirala?»

«Ne. Smejala sta se.»

«Tako?... In vam dama ni nič rekla, tako mimogrede?»

«Meni?... Ne... To se pravi, počakajte, da se spomnim... Ko je šla mimo mene, sem slišal, kako je rekla svojemu možu: 'To se pa bo res enkrat ujel, ubožček!' Koga je mislila, ne vem. Ali ker gospo poznate, boste že razumeli.»

Doteknil se je z dvema prstoma kape kakor v pozdrav in stopil s samozavestnim korakom k vratom.

Roža z juga.

A. BERGEN:

KRAVATNA IGLA

oll Peter je prišel počasi po stopnicah Grand hotela navzdol. Nekaj posebnega je bil videti v svoji brezhibni obleki in lift-boy je z občudovanjem gledal za njim.

Pri portirjevi loži je obstal in vprašal:

«Kdo ima danes nočno službo?»

«Gospod Kramer.»

«Recite mu, da bom danes po gledališču v klubu, ko bi slučajno kdo vprašal zame.»

Počasi je šel proti vratom. Bil je čeden, eleganten mož, ki se je znal dobro in neprisiljeno kretati v najimennitnejšem hotelu. Po svežem obrazu, po lesku v očeh in po prožni hoji bi mu človek prisodil okrog štirideset let.

Vrata so se zavrtela in vratar mu je pomagal v avto.

«Opera», je zaklical šoferju.

Gledališče je bilo razprodano. V dvajseti vrsti je dobil zadnji sedež na robu. Pomolil je stotak skozi okence in blagajničarka mu je naštel denar.

«Deset premalo», je rekel.

Smehlja se mu je ona še enkrat naštel denar. Bilo je prav. Potem je odšel.

Zdaj se mu je zdel alibi gotov in počasi je stopil v dvorano. Prvo dejanje se je začelo.

V glavnem odmoru je šel pri levih vratih ven, se pomešal med ljudi in sedel v prvi taksi. V bližini hotela je izstopil, se vtihotapil skozi stranski vhod na dvorišče in se v garderobi za služinčad preoblekel. Siv površnik, mehek klobuk, aktovka; po pomožnih stopnicah je prišel v prvo nadstropje do svoje sobe. S ponarejenim ključem je odprl vrata, vlomil v omaro, prebrskal predale in spravljal manšetne gumbe in dragoceno kravatno iglo z velikim diamantom v aktovko. Potem je sobo spet zaprl.

Pri sosednjih vratih je obstal.

Neslišno se je zasukal ključ v vratih in Peter Roll je smuknil noter. Skozi sprejemnico je prišel v spalnico. Sama Lewisa iz Chicaga ob tem času ni bilo nikdar doma. Prižgal je žepno svetilko in se zagnal z divjim zmagošlavjem k nizki stenski omari. Čez deset minut je ključavnica popustila. Našel je nekaj svežnjev dolarskih bankovcev in v skledici poleg kupček nevdanih diamantov. Tedaj nenaden šum, skok do vrat, sunek z bodalom, pridušen krik in nato težek padec. Poiskal je spet žepno svetilko, pospravil svoj plen in izginil, ne da bi se bil še enkrat ozrl na svojo žrtev.

Ostala je bila samo še pot nazaj. V garderobi se je spet preoblekel, na ulici je sedel v taksi in se odpeljal na južni kolodvor. Tam je v garderobi oddal

aktovko, spravljal potrdilo in se odpeljal nazaj v opero. Še preden je minil zabavni program glavnega odmora, je sedel spet na svojem sedežu. Tedaj si je globoko oddahnil.

Po predstavi je odšel v klub in preživel s prijatelji prijeten večer.

Ko se je pozno ponoči vrnil v Grand hotel, ga je sprejel portir s pomilovalnimi pogledi. Slok človek v sivi obleki je pristopil in se predstavil:

«Detektiv Arndt.»

Nato so mu počasi povedali, kaj se je zgodilo.

Roll se je dobro držal. Posebno se je zanimal za hudo ranjenega milijonarja, ki je še vedno ležal v nezavesti. V spremstvu detektiva je odšel nato v svojo sobo. Povedal je, da manjkajo manšetni gumbi in dragocena kravatna igla z velikim kamnom, ki je bil na poseben način vdolan. Šele pred kratkim je kupil to dragocenost pri znanem londonskem draguljarju Cleefu. Gotovino je imel na srečo vso pri sebi. Arndt ga je miril in mu obljubil, da bo storil vse, da se slučaj pojasni.

Dnevi, tedni so potekali. Roll je izvedel iz časopisov, da se Sam Lewis še vedno bori s smrtjo. Kdo ve, če je v temi sploh opazil poteze njegovega obraza. Vsekakor ga zadeva ni posebno skrbela. Počasi je zanimanje javnosti popustilo. Samo Arndt je še večkrat prihajal v hotel in Roll se ni nikdar čutil posebno varnega pred njegovimi prodornimi pogledi. Počasi je postajal nestrpen in je čakal prilike, da bi dvignil svojo aktovko na kolodvoru, zakaj denar mu je tudi že počasi pojemal.

Nekega večera je sedel v svoji sobi in čital večerni dnevnik. Tedaj je potrkalo in na njegov «naprej» je vstopil Arndt. Smehlja se je opravičil svojo vsiljivost in sedel na ponudeni prostor. Počasi in negotovo je privlekel iz žepa zavitek. Nazadnje je iz svilenega papirja izmotal podolgovat predmet. Roll je dojel lesk zlata in velikega modrikastobelega kamna. Zavrtilo se mu je pred očmi. S težavo se je premagal.

«Kaj pravite k temu, gospod Roll?» je vprašal Arndt in mu pomolil iglo.

Rollu je bilo tesno pri srcu. Bila je njegova igla. Pomota je bila izključena. Modrikastobeli kamen, vdolan v zlato na tisti značilni način londonske draguljarne, spoznal jo je... pomota je bila izključena. Bila je njegova igla, ki bi morala biti z vsemi drugimi dragocenostmi vred v aktovki na južnem kolodvoru.

Arndt je prekinil molk:

«Vaša igla, kajne?»

Roll je nemo strmel v dragocenost, ki jo je vrtel med prsti. Divje misli so se mu podile po glavi. Če prizna, da je igla njegova... vrag, Arndt ga je popolnoma zmedel s svojimi očmi. Sploh

se ni mogel prav zavesti. Če pa izjavi, da ni njegova, potem postavi seveda svoj opis v protislovje. Naposled je izblebetal:

«Da... seveda, igla... ne morem reči za gotovo. Vsekakor je moja prav takšna.»

«Oglejte si io pri dnevni luči. Morda bi hoteli priti jutri v moj urad.»

Potem je šel in pustil Rolla v nepopisni razburjenosti. Ta je iztrgal listnico iz žepa. Da, garderobni listek je še imel. Nihče torej ni mogel dvigniti aktovke. Neprestano je vrtal samo eno misel: če je Arndt našel iglo, je moral najti tudi ostalo.

Ampak, zakaj ga ni takoj aretiral? Ali še ne ve, kdo je tat?

Potegnil je z roko preko čela, ki je bilo vlažno in vroče. Nekaj časa je begal sem in tja po sobi.

«Zakaj ne?» je rekel nazadnje polglasno, «nič se mi ne more zgoditi.»

Oblekel se je. Bled in nervozen je hitel to pot po hotelskih stopnicah navzdol. Zunaj se je izkušal izgubiti v množici in večkrat se je ozrl, če ga morda kdo ne zasleduje. Ko ni nič sumljivega opazil, je hitro stopil proti južnemu kolodvoru.

Negotovost ga je žgala kakor ogenj. Hotel je samo eno... vedeti! Že je stal pred garderobo. Pokazal je listek, držal je aktovko v tresočih se rokah... tedaj je začutil, da stoji nekdo za njim. Sunkoma se je obrnil, bil je Arndt...

Detektiv se mu je pomilovalno nasmešnil, mu mehko vzel aktovko iz rok, ga prijel pod pazduho in odpeljal proti izhodu.

ČAR DIAMANTA

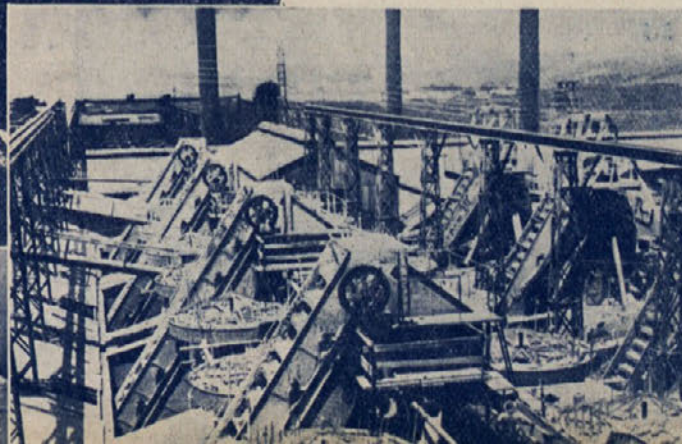
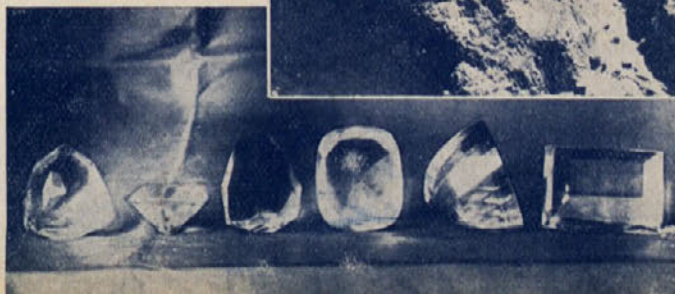
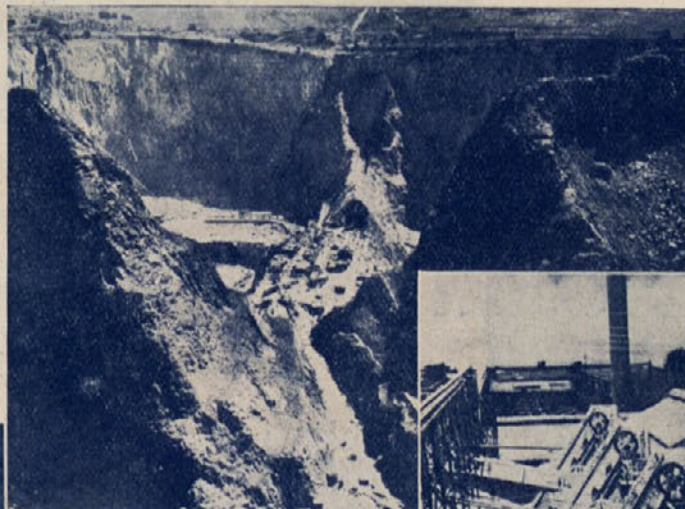
«Čisti ogljik v kristalni obliki», bi analiziral kemik, »najtrša izmed vseh rudnin«, bi rekel mineralog, «kralj dragega kamna», bi se navduševal pesnik — toda vsi trije bi imeli v mislih eno in isto, vsi bi mislili na diamant. Lesketa se iz pisanega mozaika pravljič iz Tisoč in ene noči, kajti prva najdišča so odkrili v Indiji. Na Dekanski visoki planoti so se našli prvi pomembnejši dragulji te vrste. Med prastarimi kameninami v produ rudnika v Golkondi, ki je bil ustanovljen že pred davnim, davnim časom, so se našli najznamenitejši indijski diamanti pomembnejše velikosti. Do srede osemnajstega stoletja je bila Indija skoraj edina dežela, ki je zalagala z diamanti zakladnice vsega sveta. Pozneje se je obrnilo nekaj pozornosti na najdišča na Borneu in Sumatri. Tedaj so leta 1728.

brazilski iskalci zlata odkrili v dolini Ria Jequetinhonka bogata diamantna ležišča, natanko štirideset let pozneje pa so našli blizu Hoptowna ob reki Oranje v Južni Afriki prvi diamant. Ta je vsilil tamošnjemu prebivalstvu, Burom, nadaljnjo usodo, ki jim je prinesla leta in leta polna dogodkov in pustolovščin. Kakor v magijo čudeža zavil se je zdel takrat diamant, ki je s svojo težo 83 in pol karata prekosil vse znamenitejše diamante Indije po velikosti in lepoti ter dobil ponosno ime: Zvezda Južne Afrike. Res čudo, ki ga je mogel prekositi samo še rekord leta 1905., ki je poklonil svetu največji diamant vseh časov. Ta je tehtal 3024 in tri četrtine karata. Najprej so mu dali lastniki družbe Premier Mine ime Cullinan, pozneje pa ga je angleški kralj Jurij V. prekrstil v «Zvezdo Afrike».

Vsekakor časten in lepo zveneč naslov, ki se je povsem skladal s ceno. Vendar pa ga je še neobdelanega kupila transvaalska vlada za razmeroma majhno ceno — 250.000 funtov (okrog 65 milijonov dinarjev) in ga predelala v devet velikih in šest in devetdeset manjših briljantov. Največja dva sta dobila svoje mesto v kroni in v žezlu kralja Anglije, kjer prideta njun neprekosljivi lesk in popolna čistota pač najučinkoviteje do veljave.

Tako je postal Transvaal najslavnejše najdišče diamantov na vsem svetu. Ne samo največji, najlepši in najčistejši, ampak tudi največ diamantov se je našlo tam. Vsa ondota najdišča so združena v rokah ene same družbe. Prav te dni je bila otvorjena v Johannesburgu razstava najlepših in največjih diamantov, ki so jih našli v tistih

krajih. Družba si je prizadevala in ni ji bilo škoda ne časa ne truda, da je zbrala po vsem svetu dragulje, ki jih je nekoč že imela v svojih rokah. To je najlepša razstava te vrste, kar jih je bilo doslej. Vsekakor užitek za ljubitelje in zbiralce te drobnarije, za take, ki imajo denar, pa tudi za take, ki izkušajo na čim cenejši način priti do dragocenosti. Zato je razstaveni prostor seveda tudi prav svojevrstno zavarovan in

opremljen z vsemi tehničnimi pomočki, ki so dandanes na razpolago proti takim velepodjetnikom v kraji in ropu. Vsak obiskovalec ima svojega spremljevalca, ki se zna kretati po hodnikih, vodečih k dvorani, v kateri je razstavljeno največje bogastvo vseh časov, kajti kakor hitro bi se kdo izgubil v labirintu hodnikov in zavil po nepravi poti, bi takoj sprožil alarmne zvonce, ki so instalirani po vsem razstavišču. Za temne elemente vsekakor težek problem.

Čeprav so diamant že v starem veku visoko cenili, je dobil svojo pravo gospodarsko in estetsko vrednost vendarle šele v moderni dobi, ko je dosegla tehnika brušenja svoj višek. Ludvik van Berquem je prvi uporabljal za brušenje diamanta vrtečo se kovinsko ploščo, ki je bila posuta z diamantnim prahom. V bistvu torej prav isto, kar se uporablja še dandanes. Edina mo-

goča brusilna snov je diamantni prah, kajti diamant se da rezati samo z diamantom. Brusilni postopek je pri velikem, neobdelanem diamantu zelo težaven in dolgotrajen. Paziti je treba, da ostane glavni kos čim večji in da ostane kolikor mogoče malo odpadkov, ker cena zelo raste z velikostjo. Če je diamant trikrat težji, ni cena trikrat, temveč devetkrat višja. Vendar se pogostokrat pripeti, da se surov diamant ne da drugače obdelati, kakor v več delov. Rezanje diamanta je delo, ki gre prav hitro od rok, zahteva pa velike natančnosti. Zato more to delo opravljati samo res prvovrsten delavec z dolgoletno prakso. Krhki deli surovega diamanta, ki nimajo pravega leska, se predelajo v tako imenovane tehnične diamante, ki se uporabljajo v industriji kot nenadomestljiv brusilni material v najrazličnejše svrhe (n. pr. za rezanje stekla, za brušenje leč itd.). Večji čisti

kosi brez napak pa se vdelaajo v nekake kovinske polkroge in potem obteženi pritiskajo na vrtečo se brusilno ploščo, ki obrusi kamnu pravilno, lesketajočo se ploskvico. Ko je ta obrušena, morajo kamen spet izdreti in ga malo zasukanega iznova vdelaati, da se obrusi spet nova ploskvica. To se ponavlja, dokler ne dobi diamant zaželenje oblike: rozeto ali pa briljant.

Središče diamantne industrije in trgovine je vse od Berquemovega izuma dalje Amsterdam in poleg njega deloma Antwerpen. Že od nekdaj so bile v teh dveh mestih najbolj znane brusilnice, in mnogo je družin, ki žive od tega poklica že od pradedov sem, ki jim je ta poklic že tradicija in davna dediščina. V teh družinah tiči že neka prirojena nadarjenost, ki je skoraj prav tako važna, kakor dolgotrajno učenje, šola in spretnost.

ŽIVALI SE VAM SMEHLJAJO

Smeh je zdravje. A zdravje je višek zadovoljstva, harmonija duše in telesa. Ne zaman so po Ameriki razobesili napise: «Smejte se!» To ni zapoved suhega paragrafa, je samo izpodbuda k volji do življenja in ustvarjanja. Res je, ne maramo prismojenih rečunov, ki raztegnejo usta vsako minuto. Smeh mora biti pristrčen odmev dobrega razpoloženja.

Ali veste, da se smejejo tudi živali? Seveda, nič čudnega ni, da je danda-

našnji, ko je smeh med ljudmi že precej izumrl, bilo treba spretnega in potrpežljivega fotografa, da je v živalskem svetu nalovil nekaj prizorov, ki vam jih imamo čast danes predstaviti. In vam jih predstavimo tem rajši, ko vemo, da je smeh nalezljiv. Prosimo vas, natančneje in večkrat pogledjte te podobe! Z njimi se vam odpre širok svet in kakor izza zagrinjala pogledate daleč v življenje:

Nekje v afriški ravani je smehljaše se zazehala v mlado jutro čudovito progasta zebra, vesela, da je to noč ubežala levjim šapam... Na bregu umazanega Nila se je zavlekel iz močvirja na solnce star krokodil in razprl velike čeljusti, da so zobje videti kakor dve ostri žagi, — prav gotovo je sit krvavega plena... In daleč nekje v morski samoti, kamor se človek le redko približa, se greje na solncu tolsta gmota morskega leva; lenuh se je v spanju namuznil kakor star vaški filozof... Nekje na deželi v ograji svinjske gorice pa se obnavlja leto za letom prikupna

Zadovoljen se greje morski lev na solncu.

Srečen smehljač zadovoljne mamice.

Veseli smeh zebre.

idila, najljubša vsem dobrim slovenskim gospodinjam: dobra in plemenita mati Čunka se je vdala napadu svojih otročičev, napaja jih z mlekom in je srečna v svoji materinski dolžnosti. Tako, prosimo, pogledjte še enkrat te slike in naj vas prav nič ne moti, da jih je spretni fotograf ujel samo — v živalskem vrtu.

Če se krokodil zasmije.

Richard Vaughan:

EDEN IZMED STO

Neki dan sem obiskal M'Talija, kralja plemena Zebve. Sedel je pred svojo kraljevsko kočo na levji koži in dremal na soncu. A ko me je zagledal, da grem proti njemu, je hitro pobral neko črno knjigo, ki je ležala zraven njega, in se delal, kakor da je ves zatopljen v branje. Potem pa je z izbornjo hlinjenim iznenadenjem skočil pokonci in me pozdravil.

Vprašal sem ga: «Kaj pa ste napravili s svojo vasio, M'Tali? Ob taki vročini mi greste podirati kože.»

On je malomarno prikimal. «Saj so bile zgolj kože mojih žena», je opomnil.

«Hm. A kaj se je zgodilo z ženami?»

«Gospod, ni jih več.»

«Mrtve?»

«Ne, gospod. Ločene. Zdaj stanujejo na drugem koncu vasi.»

Sedla sva na levjo kožo. Opazoval sem možakarjev licemerski obraz čisto od blizu, radoveden, ali ga zares tako dobro poznam in kaj je večje: njegova ničemurnost ali lokavost.

«Da», je rekel. «Ločene. Samo eno sem si pridržal.» Z velikim ponosom je dvignil tisto črno knjigo. «Pokristjanil sem se.»

«Pokristjanil, sveta nebesa!» sem vzkliknil.

Prikimal je preprosto, kolikor mu je to dopuščala njegova hlimba. Ko sem se zasmejal, pa je zagodrnjal in nejevoljno namrščil obrvi.

«Imel sem vzroke. Imel sem vzroke.»

«I kajpada. Brez vzroka ni ločitve.»

Zamorska kraljica.

«Saj veste, da svoj živ dan nisem bil prijatelj prelivanja krvi, najmanj pa smrtnih obsodb. To se mi je pristudilo že pred mnogimi leti, ko sem bil še mlad poglavar in je bil kralj našega plemena moj nečak. Oh! Kakšen kralj vam je bil to! Ko je korakal, so se gore tresle, in ko je stopal hitreje, se je kakor peščeni vihar dvigal prah izpod njega. Bil vam je korenjaški, korenjaški človek. A tedaj, ko sem bil mlad poglavar, se je postaral in vse telo se mu je sesedlo v trebuh, tako da ste gledajoč njegov trebuh mogli sklepati, kakšen hrust je bil nekoč: širok je bil in okrogel kakor hotentotska vas.

In imel je sto žena in še več. Bile so to ženske vsake starosti in marsikatera izmed njih je bila mlada in lepa. Kot kralj jih je mogel imeti toliko: brez njih bi ne bil kralj. A imel je prav toliko težav, kolikor žena, a njegova največja nadloga so bile žene. Vidite, mlade žene so hotele uživati, toda tudi najlepšemu kralju dela preglavice zadovoljevati toliko žen. Zato so kajpada iskale užitka pri drugih moških, in to nam

Tako kaznujejo prešustnike.

je povzročalo večer strah. Če je prišlo na dan, da je imel kak moški s kraljevo ženo zaupne stike, so mu na mah odrobili glavo. 'Čisto prav', boste nemara rekli. 'Zakaj se pa ni izogibal žensk?' No, zagotavljam vas, da smo se jih izogibali kakor roja kobilic. Če se je kaka žena približala, smo vsi mladi moški bežali na žive in mrtve. Venomer smo bežali. Saj jih je bilo, vidite, sto žena.

Toda to je bila samo ena stran nevarnosti. Druga pa je bila tale. Če je kdo odklonil to ali ono izmed teh žena, se je njeno poželenje izpremenilo v to-goto, pa je tekla k svojemu možu kralju in se pritožila, da jo je tak in tak fant hotel posiliti. In na mah je prišla nadenj smrtna obsodba. Mislite si našo nadlogo: bodi kar naprej na oprezu pred kraljevo ženo in vprašuj se nenehoma: 'Ali bi ne bilo nemara bolje storiti, kar želi, in ali me ne bo, če me ne zalotijo, iznova nadlegovala?' A tudi v primeru, če bi žena svoje veselje dosegla, bi se utegnila pritožiti, da je bila poslana, kajti na ta način bi se za vedno znebila svojega nekdanjega ljubimca in priče zakonske nezvestobe.

Oh, to je bilo nekaj strašnega za nas mladce, ki smo tvorili kraljevo osebno stražo. Biti v bližini kralja je pomenilo tudi biti v bližini njegovih žena. Če smo zbežali vsi skupaj, kadar so se približale, je bilo dobro, kajti nad vsemi se niso mogle pritožiti. Ne, nevarnost je pretela samo tistemu, kogar je kaka odločna žena odvedla samega. Tedaj si skoraj za trdno vedel, da ti življenje visi na niti.

Jaz sem bil na ta način ujet. Neki večer sem moral iti po brusilni kamen, da bi nabrusil svoj asecgaj. Ko sem ga našel, sem pokleknul, pljunil na kamen in začel drgniti obenj ostrino svojega kopja. Ko pa sem vstal, vesel lesketajoče se kovine in ostrega robu, sem zagledal neko mladenko, ki se je naslanjala na drevo za menoj. Opazovala me je, ko sem si pripravljaval svoj asecgaj. Bila je kraljeva žena, in dasi je bila njegova že leto dni, je bila še vedno devica.

Vedel sem pri priči, da sem izgubljen. V glavi se mi je posvetilo nič koliko načrtov; mislil sem celo, da bi jo zaklal in njeno truplo zakopal. Toda ko

sem to ugibal in so se mi razne blazne misli, kakor suhe pečke po votli buči, podile po glavi, sem stal kakor prirastel k zemlji in se nisem mogel premakniti, kakor se to navadno zgodi vselej s človekom, čigar glava je prepolna misli.

Ona je stala in me molče gledala, in oba sva vedela, da nama ni treba govoriti.

A bil sem ta čas mlad in visok in krepak fant, eden izmed najlepših v našem plemenu. In ona se je zavedala tega: zelo dobro se je zavedala tega, ko se je naslanjala na drevo in nepremično upirala pogled vame. Hitro sem se odločil: če me želi, naj me ima: v tem primeru imam le še neznatno možnost, da si ohranim glavo, če jo pa odklonim, je ni več rešitve zame. In bil je večer in skoraj tema in bil sem mlad in bil sem močan. In tako se je to zgodilo.

Ko sem bil spet v koči pri svojih bratih, sem upal in želel, da bi bilo to končano. Pa se je bilo šele začelo, kajti to je bil začetek novega življenja zanj, ker sem bil, kakor sem omenil, mlad in močan. Tako sem bil ujet kakor srnjak v jami.

No, vsako naše dejanje je kakor sonce, ko vzide, mora tudi zaiti; mlada žena se je pod konec dobe naveličala igranja z enim in istim ljubimcem. S hladnim pogledom me je neko noč zapustila, in ako bi ne bil mlad, bi se bil ubil od samega strahu. Nisem je videl nekoliko dni. Nato pa je neko jutro prišel k meni v kočjo moj brat in rekel: 'Prišli te bodo. Pred kralja pojdeš.'

To je bila kajpada njena obtožba. Celó tedaj, ko je pripovedovala kralju o storjeni sili, so ji oči begale po osebni straži, iščoč cvet, ki ga je želela takoj za menoj utrpati. Kralj je ležal v svoji koči: bil je bolan in njegova jeza je bila dvojna. Krvno sorodstvo med nama — kralj je bil očetovega brata najstarejši sin — je v njegovih očeh obstojelo slikalo še strašnejšo. Nerodno se je spravil pokonci, me udaril s prekletstvom in me ukazal obglaviti.

Ostal sem za čuda miren, kakor se spodobi za pogumnega človeka. Sedel sem zastražen v svoji koči in pričakoval izvršilcev smrtne obsodbe. Malo

grenko mi je bilo pri srcu, a usta so mi bila suha, suha. Zdelo se mi je, da sem čakal že pol leta, ko sem prav za prav čakal šele malo časa. In tedaj sem zaslišal od zunaj krik in vik, ljudje so se podili mimo mojih vrat, psi so renče bežali iz koč in veliki boben na sredi vasi je začel bobneti in odmevati. Zaslišal sem zunaj korak svojega brata, ki je naglo potisnil v stran stražo in stal pred menoj.

Vprašal sem ga: 'Kaj pa je?'

Odvrnil je: 'Kralj je mrtev.'

'Mrtev?'

'Da, prav ta trenutek. Ko je vstal in te preklel in te ukazal obglaviti, mu je odrevenel trebuh in bilo mu je hujše in hujše, dokler mu ni kri udarila skozi nos in usta in je zavpil in kričal in ni pustil nikomur, da bi se ga bil dotaknil. Nato je izdihnil. Vas je kakor polblaznela in ljudje pobijajo drug drugega. Kraljev naslednik je ubit.'

Skočil sem pokonci in zaklical proti njemu: 'Zdaj sem jaz kralj! Ali me slišiš? Zdaj sem jaz kralj!'

In še preden se je zvečerilo, sem bil zares kralj. Prevzel sem kajpada vso nečakovo posest: imel sem na izber njegove vole, njegove kočje, njegovo sadno drevje in ... njegove žene. Tisti ženi, ki me je izdala, sem dal odrezati jezik. Vladal sem dobro. A zdaj, ko se staram, se moram ločiti od svojih žen. Nisem prijatelj smrtnih obsodb. Lokavo je potrepljal sveto pismo, ki ga je imel v roki. 'To je sijajen izgovor. Moje plemo se ne bo rogalo iz moje dobrosrčnosti.'

Namrdnil sem se mu, ko je krohota-joč se in božajoč svojo črno knjigo legel na hrbet. Nisem hotel stareu povedati, kako dobro sem izpregledal njegov izgovor ter uganil, da je on, ki je bil nekoč tako mlad in tako močan, izbral krščansko vero zato, da je skril svojo slabost, ne pa zato, da je preprečil krvoprelitje drugih.

Ne, namesto tega sem rajši zaklical njegovi preostali ženi, starejši, resni ženski, ki je s košaro kafirskih oranž stopala mimo vrat:

'No, kraljica, kako vam ugaja vladati sami?'

Ona pa je odšla mimo in kralj se je zasmejal: 'Ne bo govorila z vami. Ne more.' Prevedel G. K.

M. d'Arle:

DRAMA JUŽNIH MORIJ

Otoki južnih morij niso vedno raj, kakor mislite; včasih se godijo tam tudi strašne reči. Povedati vam hočem pustolovščino Gladys Swinbornove, in videli boste, da je res.

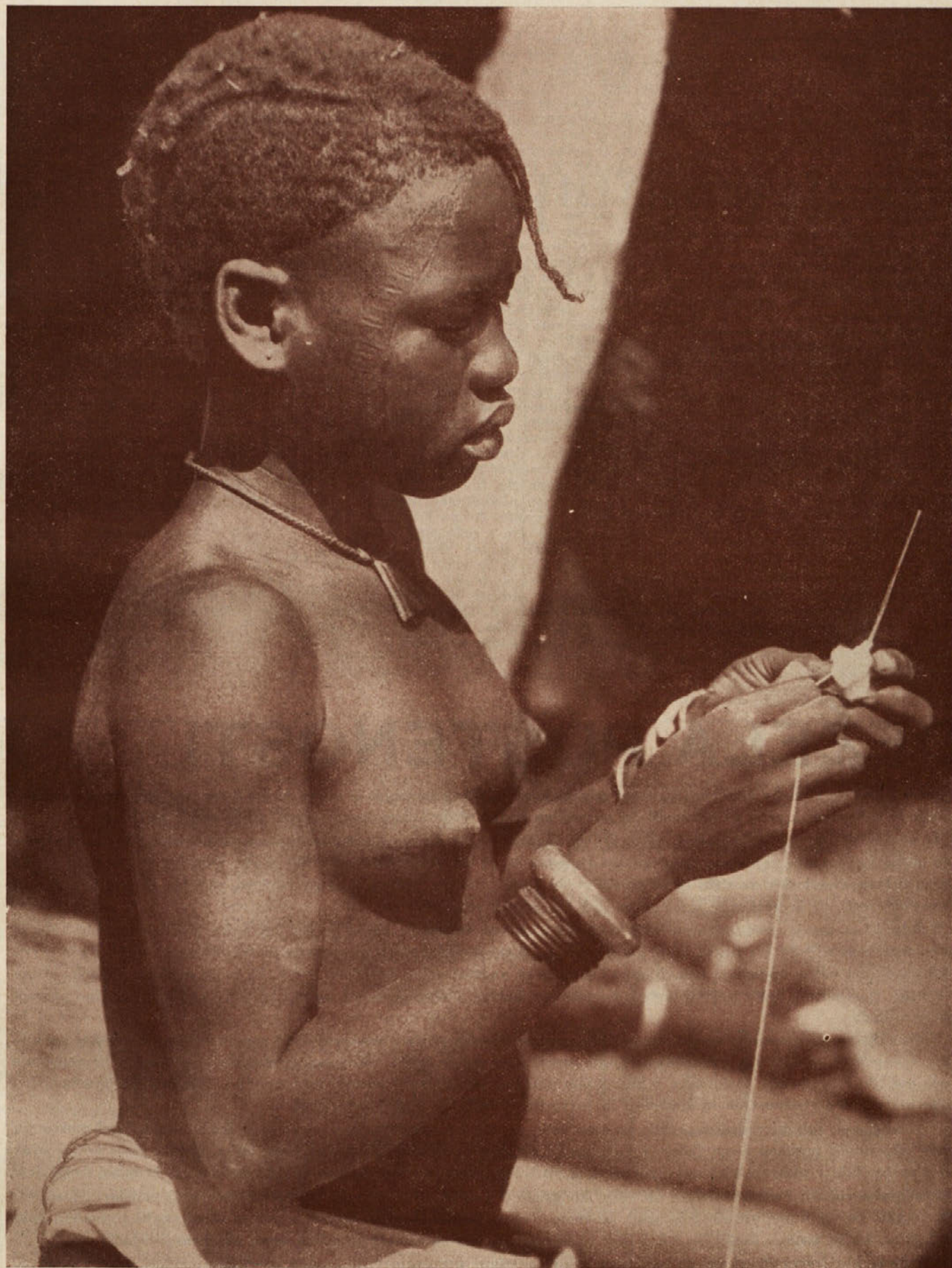
Gladys je bila prelestna in bogata Američanka, ki si je lahko dovoljevala vse, kar si je pozelela. Po naključju je prišla tudi na naš izgubljeni otok, kjer je bilo življenje tako preprosto in kjer so se ljudje krasiili s cvetjem. Gladys je brala preveč Stevensonovih knjig — ko bi rajši ne bila nobene niti odprla! — in zato se je domislila, da si postavi hišo na našem otoku, ki je bil res kos raja. Seveda je njena navzočnost zbudila ne le med nami belokožci — bilo

nas je pet ali šest plantažnikov in trgovcev s kopro — ampak tudi med domačini veliko vznemirjenje. Sploh si ne morete misliti, kako vpliva na takem otoku pojav mlade, lepe ženske, plavalase in vitke kakor boginja.

Da, vem, bila je frivolna, sebična, brez srca, toda če pomislim na njeno usodo, se mi vendarle smili. Mi vsi smo bili takrat nekoliko zaljubljeni vanjo in smo hodili radi okrog njene vile, ki se je bela in ponosna dvigala na bregu, samo da bi jo videli, kako leži pod palmami v tenki obleki. Včasih nam je odzdravila z nasmehom, in mi starejši pirati južnih morij smo zardevali kakor mladci.

Samo Bolo se sploh ni menil za navzočnost tujke na otoku. Veste, kakšni so Polinežani? Lepi možje, visoki, vitki in krepki, s širokim čelom in z očmi kakor črni demanti. Bolo pa je bil izmed vseh najlepši, morda sploh najlepši domačin južnih morij. Sicer pa je bil potomec kraljevskega rodu, njegovi pradedi so bili vladarji našega otoka in še mnogo drugih, zato mu je tudi vlada, sicer prav nerada, plačevala majhno pokojnino, s katero je živel v krasnem brezdelju.

Gladys, ki je imela za seboj že nekoliko zakonov in prav toliko razporok, se je očitno bala, da bo polagoma pozabljena. Zakon z Bolom, potomecem kraljev, nato sledeča ločitev zakona z intervjuji o njenih vzrokih, vse to se

Tudi eksotična lepotica se uči pletenja.

ji je zdelo najboljša metoda, kako doseči novo senzacijo.

Morda porečete, da je bila nekoliko zaljubljena; ne, dragi moji — Gladys v svojem življenju ni nikoli nič ljubila razen svojo lepoto, hotela je samo skleniti senzacijski zakon, to je vse. Toda Bolo se je je odločno ogibal. Pisala mu je, ga vabila na čaj, vse zaman! Bolo je vselej odklonil v svoji brezhibni angleščini, katere se je bil naučil pri misijonarjih. In vendar je našla vsako jutro, ko je prišla na vrt, šopek divjih orhidej na svoji mizici in je dobro vedela, kakor tudi mi vsi, da jih ji je prinašal ponoči Bolo, seveda čisto skrivaj.

Nekoč sem ga videl, kako je položil cvetlice na mizico, potem pa pokleknil in začel govoriti, kakor da sedi tam Gladys. Bil sem daleč, besed nisem mogel slišati, a vem, da si je večkrat skril obraz v roke, kakor da je ves obupan. Odtlej se mi je zdela ta stvar grozna.

Nekoč se je pa le zgodilo, kar je bilo neogibno. Ko se je Gladys izprehajala po gozdu, jo je srečal Bolo. Rad bi bil zbežal, sam mi je pozneje to povedal, toda Gladys ga je zadržala in ga smehljaje se vprašala — bila je čarobno lepa, ko se je smejala, in to je dobro vedela — ali se je boji. Bila je belo oblečena, s cvetličnim venčkom okrog vrata, in njeni plavi lasje so tvorili aureolo okrog zagorelega obraza.

V tistih sekundah je bojeval Bolo strašen boj s samim seboj in je zmagal. Gotovo je bila njegova duša, pozneje tako kruta in maščevalna, dobra in plemenita. Ljubil je Gladys, odkar jo je prvič videl, vsa njegova kri, vsa nje-

gova duša je koprnela po njej. In vendar jo je trdo odrinil, odgrnil srajco ter ji pokazal na goli rami majhno belo liso.

Gladys je razumela in zbežala, kričec od gnusa in groze. Prišla je domov in si brž umila roko z alkoholom, ker se je dotaknila gobavca. Strah, da se je okužila, jo je preganjal več dni. Hitro si je oskrbela nekoliko knjig o gobavosti in je takoj spoznala, da ji ne grozi nevarnost. Toda ure groze so bile preveč dolge in strašne. Gladys je bila sebičnica, brez srca in velikodušnosti, zato je hladnokrvno storila zločin. Ovdela je Bolo pri zdravstveni policiji. Takrat niso delali preveč komedij z gobavci, zlasti če so bili revni in niso mogli plačevati zdravljenja. Tako so Bolo odpeljali na Hudičev otok, da, drugače ga ne morem imenovati.

V Evropi imate čisto nepravilne in pretirane nazore o gobavosti. Gobavce je v začetnem stadiju skoraj popolnoma normalen, prav nič nevaren, če se ga samo dotakneš. Kaj pravite? Zdravniki trdijo... ampak kaj mi je do teorije, jaz vem, kar sem doživel in videl. Pravim vam, da bi bil srečen, ko bi imel v žepu stodolarski bankovec za vsakega gobavca, ki mu stisnem roko. Poslati gobavca v začetnem stadiju na Hudičev otok, je tak zločin kakor zapreti človeka, ki ne more spati, v blaznico. Ti otoki so izseki pekla, kjer bivajo strašne pošasti, ki nimajo na sebi nič človeškega več. Tam sploh ni zdravnika, niti strežnika, nič drugega ko gobavci, ki razpadajo na soncu...

Ne, Gladys bi ne bila smela tega storiti; sicer pa bi bilo tudi zanjo bolje.

In Bolo bi bil mogel dalje ostati v svoji hišici. Morda bi mu bil nekega dne kosov oreh razbil glavo ali bi ga pa bil morski volk pri kopanju potegnil v globino. Ali pa — recimo — bi ga bili po mnogo, mnogo letih odpeljali na ta otok. To je res, grob čaka nas vseh, ampak rad bi vedel, ali bi se dal kdo izmed vas že zdaj privezati na mrtvaški oder. To je bil velik zločin, velika napaka, poplačati Bolovo plemenitost s tako nepotrebno ovadbo.

Kmalu po ovadbi je Gladys zapustila otok. Toda vsako leto se je za nekaj mesecev vrnila, deloma zato, da bi se nekoliko oddahnila po lahkoživem življenju, deloma tudi zato, ker je odkrila sok nekih gozdnih rastlin za negovanje kože. Ona, reva, je živela samo svoji lepoti!

Več let je minilo, namreč samo za nas, zanj se je menda čas ustavil. Imela je še vedno vitko postavo, dekliško lep obraz, samo pogled oči je bil trši. Nekega dne je sedela kakor vedno v senci palme, ko je skočila vanjo strašna pošast, ki ni imela ne obraza, ne rok, ki je bila bolj mrlič kot človek. Bil je Bolo. Mornar, ki mu je bil nekoč rešil življenje, mu je pomagal, da je ušel z otoka.

Gladys, energična, sportno trenirana, z železnimi živci, ni obstrmela, kakor bi bila to storila vsaka druga ženska na njeni stopnji, ne, zbežala je k hiši. Že je hotela zaloputniti vrata za seboj, ko jo je pošast dohitela, jo stisnila k sebi in — jo ugriznila v lice.

Zdravniki so podaljševali njeno agonijo do poslednjega trenutka. Toda danes je že mrtva.

DEŽELA POŠTENOSTI

Pusti kjerkoli v mestu kar tako na cesti odprto kolo, bicikelj, pa pojdi iz mesta in pridi čez uro, čez dan, dva nazaj — kolo te čaka tam, kjer si ga bil pustil. In povsod na cestah stoje kolesa kakor tvoje, nihče se jih ne dotakne.

To se sliši skoraj kakor pravljica, pa ni pravljica. Znake tako lepega medsebojnega zaupanja nahajamo še dandanes med prebivalci majhne pomorske države, pri ljudstvu, ki je že več rodov ohranilo svoje navade: v Danski. Veselo hodijo ti ljudje vsak dan na delo in so zaradi svoje gostoljubnosti, zaradi svojega trdnega značaja in posebno zaradi svoje poštenosti, ki je prešla že v pregovor, splošno visoko cenjeni.

Nekdo, ki se mu je mudilo, je naslonil svoje kolo ob rob trotoarja. Ko se je čez četrto uro vrnil, je slonelo kolo še vedno tam, toda ni bilo več pravo kolo, ampak presta. Avto je zadel vanj, ga prevrnil in peljal čezenj. Šofer pa ni z vso naglico odbrzel dalje, ampak je ustavil, stopil iz avta in napisal nekaj besed na listek, ki ga je zataknil na kolo. »Ring til E 2105« (pokličite E 2105) je čital lastnik povoženega kolesa. Dobro je vedel, da mu bo šofer rad prostovoljno povrnil storjeno škodo.

Nefrankirane ali premalo frankirane pošiljke opremi danska pošta z manjkajočimi znamkami in jih dostavi naslovniku. To sporoči pošiljatelju z dopisnico vljudno sestavljenega besedila: »Ker smo prepričani, da niste imeli namena s svojo pošiljko obremeniti naslovnika s kazenskim portom, smo nalepili manjkajoče znamke. Vljudno Vas prosimo, nalepite ustrezajočo vrednost na to dopisnico in jo vrzite v najbližji poštni nabiralnik.«

V vozu cestne železnice doživi potnik majhno, toda neprijetno odkritje. Brez denarja je šel od doma. Ljubeznivo mu izroči sprevodnik poseben vozni listek, s katerim se lahko prav tako pelje, kakor s plačanim. Potnik stopi potem prav rad o prvi priliki v pisarno, kjer povrne svoj dolg. 90 % teh zastojkarskih listkov se pravilno vnovči že takoj drugi dan.

Prodajalci rož ali časnikov lahko ob času, ko gredo h kosilu ali k večerji, mirno zapuste svoj prostor. Ni se jim bati izgube, ker se kupci poslužujejo sami. Izberejo, kar so hoteli, in puste denar v pripravljeni škatli. Navadno dobi prodajalec, ko se vrne, v škatli še več, kakor bi bilo treba, ker se ukvarjajo s tem samo najrevnejši ljudje.

V malem kraljestvu danskem, ki ima komaj štiri milijone prebivalcev, je beseda »poštenost« nekaj, kar se samo po sebi razume, in nekaj, čemur se tujci na Danskem najbolj čudijo.

POTAPLJAČI

roti poldnevu je solnce že neznosno pripekalo, da se je zdelo, kakor bi voda puhtela. Vse ozračje je dobilo nenavaden, slan vonj. Negibno so ležale ladje na mirni vodi. Potapljači so čakali na ladji, da se bodo spustili v morje.

Ko je prišla spet vrsta na Ibotov oddelek, sta ležala dva moža izčrpana na tleh in tožila, da čutita močne bolečine v sklepih. Ibot je velel gospodarju:

«Ne moremo več, gospod. Bolje bi bilo, ko bi odložili delo do večera.»

«Vsi ste nori. Glejte, da izginete, in sicer takoj!» je zakričal gospodar. Bil je visok mož, odurnega obraza. Irec, toda tiste slabe vrste, ki uspeva samo v tujini. «Če ne pojedete več v vodo, boste prelomili dogovor, in dal vas bom postreliti kakor stekle pse.»

Domačini so takoj vstali in si natlačili bombaževine v nos in ušesa. Ibotu so zašklepetali zobje. Oči so se mu izbuljile in so postale od besnosti kar okrogle.

«Pravim vam, da pojdite takoj v vodo!» je še nadalje tulil gospodar. Nihče izmed domačinov mu ni odgovoril. Požirali so zrak, da bi izenačili zračni pritisk, pograbili vrvi, ki so imele na koncu privezane težke kamne, in se pognali čez ograjo. Težki kamni so jih hitro vlekli v globino.

Dvajset metrov pod vodno gladino. Prišli so do dna. Z levo roko so se trdno oprijemali vrvi, z desno pa so odtrgali toliko školjk, kolikor so jih mogli doseči, in jih pometali v košare, ki so jih imeli ob pasu privezane. Minuta... dve... tedaj je prvi potegnil za vrv, da bi ga dvignili iz vode. Potem drugi in tretji. Počasi, prav počasi so jih vlekli kvišku. Po desetih metrih je vrv za nekaj sekund obstala; šele potem so jih dvignili do površja.

Naposled je ostal v globini samo še Ibot. Že od mladosti je bil vajen tega dela in je lahko vzdržal štiri minute pod vodo. To pot je ostal še dalje, kakor bi bil hotel počakati tako dolgo, dokler se ne bo zgrudil. Vedel je — v pogodbi je bilo povedano, da bolnik lahko takoj zapusti delo. Ko je postal pritisk v globini že neznosen in ko se mu je zdelo, da kroži voda okoli njega kakor višnjeva stena, je dal šele znak. S poslednjimi močmi je potegnil še enkrat za vrv. To je pomenilo, da je v najhujši nevarnosti zaradi roparskih rib.

Pritisk v njegovi glavi in prsih se je izpremenil v strašno muko. Takoj so ga potegnili kvišku. Zdelo se mu je, da čuti, kako mu kri vre v žilah in kako nastaja namesto tekoče krvi sluzasta krvava pena, ki je ne morejo predelati ne pljuča, ne srce. In zadovoljen je bil.

Ko je prišel Ibot na površje, so ga komaj še prijeli, potem pa je izgubil zavest. Bombaževina v nosu in ušesih se mu je počasi rdeče pobarvala. Po pogodbi bi bili morali zdaj domačini zaradi nevarnosti pred ribami počakati najmanj tri ure, preden bi bili smeli iti spet v vodo, Ibot pa bi sploh ne bil smel več iti na dno. Gospodar je res čakal. Toda ne dolgo. Čez pol ure je spet prisilil domačine, da so skočili v globino. Tudi Ibotova skupina je morala iti z njimi. Štirje možje so stopili k vrvm. Irec jim je velel, naj počakajo, potem pa je stopil k Ibotu.

«Kaj, vraga, pa je s teboj! Takoj vstani!» je zaklical, ne da bi se bil zmenil za druge.

Ibot je težko sodel. Počasi je odprl oči in jih potem spet zaprl.

«Ibot, norec!» je vzkliknil gospodar. «Ali ne vidiš, da imam revolver v rokah? Ali se misliš upirati?»

Ibot mu ni odgovoril.

«Ibot, če si bolan, se takoj oglasi», je nadaljeval Irec s prav sladkim glasom. Toda Ibot ga je samo medlo pogledal in še zmerom ni odgovoril. Dobro je igral svojo vlogo.

«Vstani. Ali slišiš? Drugače boš prelomil pogodbo.»

«Ne morem vstati», je Ibot slabotno odgovoril.

Irec kozavi obraz je zažarel.

«Upiraš se? Ustrelil te bom!»

Ni dobil odgovora. Drobnji valovi so se kodrali ob ladji.

«Tri minute bom čakal... Potem bom ustrelil!»

Ibot je ležal na tleh z zaprtimi očmi. Bledi obraz je obračal stran. Zdelo se je, da nič ne sliši.

«Gospod...» je zajecljal eden izmed domačinov. «Zdi se mi, da je v pogodbi...»

«Potem naj pa pove, kaj je z njim», se je zadržal Irec.

Tri tesnobne minute so pretekle. Irec ni streljal. Zbal se je grozečih obrazov domačinov.

«Zdaj ga zgrabite za noge in roke in ga vrzite v vodo. Potem bomo videli, ali je res bolan», je naposled ukazal.

Domačini so začeli segati po nožih, ki so jih imeli za pasom, da so se branili roparskih rib. Samo cev revolverja jih je še držala v šahu. Počasi so prijeli Ibota in ga dvig-

Nežno perilo pazljivo prati

Posneto po stari sliki

Kako previdno, kako oprezno pere mlada perica, katero kaže ta slika. Gotovo ni hotela svojega finega perila izpostaviti robatemu postopku pri pranju navadnega perila, ki je bil takrat splošno v navadi. Vendar kaj koristi tudi ta opreznost, ako sredstvo za pranje ni bilo primerno tkanini. Namesto da bi bilo blago in prizanesljivo, je bilo ostro in je razjedalo tkanino. V tem oziru imamo danes veliko boljše. Nežno perilo lahko res prizanesljivo peremo z milnimi luskami Lux, ki se že v mrzli vodi tako obilno penijo. Lux odpravi vso nesnago, ne da bi pri tem niti najmanj poškodoval vlakna ali barvo tkanine.

LUX

nili. Rjavo telo je nekaj časa kolebalo med možmi, potem pa se je iznenada izmuznilo in padlo na dno čolna.

«Vraga!» je zaklel Irec, stopil bliže in se sklonil na dno. «Vraga... dedec je vendar mrtev...»

Ibotove oči so se odprle kakor cvetice, ki jih solnce zbudi. Tudi usta so se mu odprla. Čez glavo so mu pognili kos poveščenega platna. Irec ni več govoril. Revolverja ni izpustil iz rok. Postavil se je tako, da je imel vse domačine pred seboj. Vesla so se dvignila in počasi, počasi, skoraj slovesno je oddrsel čoln proti obali. Vodna gladina se je še zmeraj tako megleno parila in solnce je žgalo, žgalo.

Ibot je imel svoj prosti popoldan in še nešteto drugih. Kap ga je zadela.

LEGENDA, KI JE POSTALA RESNICA

Ko je pred leti v Moskvi zboroval Narodni Komisariat Finansov, so se posvetovali, kako bi odpomogli velikemu pomanjkanju dragih kovin. Eden navzočih je stavil predlog, ki je odkril eno izmed najzanimivejših skrivnosti preteklega stoletja.

Govornik je predlagal, naj stare, doslej nedotaknjene carske grobove odprejo in nekdanje ruske vladarje oropajo dragocenosti, ki so jih z njimi vred zakopali.

Čeprav pogrešamo pri tem predlogu vsak čut pietete, so ga komisariji, ki so bili v težkem gmotnem položaju, vendarle sprejeli. Težje je bilo dobiti potrebne strokovnjake. Naposled so pa vendarle pridobili za ta načrt nekaj mizarjev, ključavničarjev in juristov.

Da bi se ognili ljudskim govoricam, so za svoj posel izbrali noč. Komisija je odšla v cerkev Petropavlovske trdnjave. V kripti te cerkve so počivali vladarji vseh Rusov. Težke železne krste so razvrščene v prostornem polkrogu. Vladni komisariji so stopili najprej h krsti, ki je bila zadnja postavljena za ta prostor in je stala ob koncu polkroga. Z železnimi drogovi so odprli težki, kameniti pokrov in ključavničarji so začeli odpirati kovinsko krsto, ki je ležala pod njim. Zaradi tisočletja stare umetnosti balzamiranja so ostala trupla ruskih carjev neizpremenjena. Aleksander III. je bil v uniformi gardnega generala. Na prsih so se mu lesketali z diamanti posuti redi, v rokah je držal z briljanti okrašen paradni meč. Te dragocenosti so odvezli mrliču in nato krsto spet zaprli.

Komisariji so nato odredili, naj odpro krsto Aleksandra II. in Nikolaja I.

Tudi Aleksander II. in Nikolaj I. sta bila oblečena v generalske uniforme

osebne garde. Njuni sablji in redi niso bili manj vredni od dragocenosti Aleksandra III. Komisariji so se zadovoljno muzali. Ideja tovariša referenta res ni bila slaba, zakaj izkupička za drage kamne in zlati nakit je bilo za več milijonov.

Ko so čez nekaj ur odprli z velikim trudom krsto nesrečnega carja Pavla, so zagledali dragoceno krinko, s katero je bil pokrit njegov obraz, da bi se zabrisali strašni sledovi groznega atentata, ki je povzročil njegovo smrt. Vkljub skrbnemu balzamiranju so spoznali na vdrtinah pod uniformo, da je sestavljeno carjevo truplo iz samih delov. Delavci so prestrašeni odskočili, ko so sneli krinko. Brezoblična gmota z enim samim očesom in iztrganimi celjurni je bilo vse, kar je ostalo od glave. Ko so tudi to krsto zaprli, so se pripravili, da oropajo truplo Katarine II., ki je imela okoli vratu več nizov biserov in deset centimetrov široko ogrlico iz samih demantov.

Najbolje je bilo ohranjeno truplo carja Petra I. Ko je odletel pokrov preproste notranje lesene krste (druge krste so bile iz kovanega srebra), je bilo videti truplo tega velikana, kakor da je še živo. Tudi poteze obraza so bile še sveže. Dragocenosti je bilo pa malo v tej krsti, car je imel na prsih samo en red. Ob nogah ogromnega trupla so bili majhni leseni modeli trdnjav in vladnih stavb, za katere je bil ta car sam napravil načrte.

Največje presenečenje pa je čakalo komisijo, ko je odprla notranjo krsto Aleksandra I. Ta krsta se je dala le z veliko težavo odpreti. Stene so bile silo debele, skrbno zvarjene in zalite. Ko so naposled pokrov počasi dvignili in

pogledali v krsto, niso videli ničesar. Krsta je bila prazna! Tako se je razkrila ena največjih skrivnosti. Že celo stoletje si namreč pripovedujejo ruski kmetje ob dolgih zimskih večerih pripovedko o carju Aleksandru I., da sploh ni bil pokopan v Petropavlovski trdnjavi, ampak je kot menih odromal v južno Sibirijo, kjer je nepoznan umrl v nekem majhnem samostanu.

Oficijelno je Aleksander I. na potovanju po Krimu leta 1825. zbolel za mrzlico in kmalu nato umrl. Toda tega ni nihče prav verjel. Car ni prejel poslednjih zakramentov, nikogar od njegove okolice ni bilo ob njegovi smrtni postelji. Grenadirji njegove osebne straže, ki so nosili krsto v glavno mesto, so si šepetali: «Saj ne nosimo carja!» Prav tako je bilo čudno, da ni bilo carjevo truplo, kakor je to običajno, javno razstavljeno. Objavljeno je bilo, da je bila carjeva bolezen tako nevarna, da se mora preprečiti vsako nadaljnje okuženje.

Krsto so slovesno pokopali in poznejši zgodovinarji so vsako domnevo, da je car še mnogo let živel kot menih v Sibiriji, odklonili kot nesmiselno govorico. Na carjev smrtni dan so se brale slovesne zadušnice, carska družina se je resno zbrala v kapeli in spominska maša je potekala v slovesni resnobi, in nikdar ni nikomur prišlo na um, da je vse skupaj samo komedija.

Ljudska pripovedka pa je postala resnica. Batjuška car se je najbrže naveličal vladanja, morda je bila kriva tudi njegova pobožnost, da se je odpovedal vladanju in raje zamenjal sijajne in hrupne državne slovesnosti s samostansko tišino.

«Srebrna krsta carja Aleksandra I.» tako se je glasil drugi dan tajni protokol komisarjev, «je bila prazna!» —

Svetovna zgodovina pa je za eno skrivnost siromašnejša. a. f. b.

ZEMLJA V MRZLICI

Ali se bliža nova ledena doba?

Stari profesor Fechner, ki hoče dokazati, da ima tudi rastlina neke vrste dušo, si zamišlja zemljo kot ogromno živo bitje. Na pol resno, na pol v šalji- vem tonu je razvil svojo teorijo, da je naš planet živ organizem. Na njegovem površju pa mrgoli brez števila rastlin, živali in ljudi. Če vzamemo to teorijo v poljudnem tonu za količikaj resno, pridemo do sklepa, da je morala biti tudi Zemlja, kakor vsako drugo živo bitje, nekoč bolna. Imela je hudo vročino, potem pa jo je stresala mrzlota. Najprej je ležala na njej grozna vročina. Tropska flora in favna sta se razvijali ob tečajih. In Grönland — že ime samo nas spomni na večni sneg in led — je bil pravi tropski raj, ki so ga pokrivali lavorjevi gaji in gozdovi magnolij. V Skandinaviji so uspevale palme in v britanskih rekah so se kopali vodni konji. Nenadoma pa se je vse izpremenilo. Zemljo je objela mrzlota. Kjer je še pravkar sočno zelenje pokrivalo tla, so se razprostirale ledene poljane. Od obeh tečajev so se valile ogromne gmote ledu proti ekvatorju, ledeniki so prilezli prav v doline in nosili s seboj kot majhen hrib velike skale, ki še dandanes kot «peči» ali «pečine» živo pričajo o homatijah, ki so se dogajale pred davnimi tisočletji. Potem je postalo spet topleje, led se je topil, pregnane rastline in živali so se vrnile v svojo nekdanjo domovino. Vendar pa se je igra ponovila morda trikrat ali celo štirikrat. In niti tako zelo dolgo ni, odkar je Zemljo zadnjič pokrival led, komaj 20.000. morda celo samo 10.000 let, komaj drobna sekunda v ogromnih razdobjih zemeljske zgo-

dovine. In še zdaj živimo v zadnjih stresljajih te zadnje mrzlice.

Uganka o vzroku nastanka ledene dobe.

Kaj se je prav za prav zgodilo? Zakaj se je izpremenil tropski raj v ledeno puščavo? Ha, ko bi to vedeli! Prava uganka! Včasih so mislili, da je zašla Zemlja v svetovnem prostoru v kak prav posebno mrzel prostor, kjer si je nakopala prehlad in nahod; to mnenje pa prav gotovo ni pravilno, ker je v svetovju povsod enako toplo, to se pravi, mraz — minus 273° C. Nekateri se navdušujejo nad idejo, da je Zemlja od bogvekod nenadoma dobila nekakšen udarec, neki sunek, ki ji je spravil os iz ravnovesja. Potem je nihala sem in tja in z njo sta plesala seveda oba tečaja z vsem snegom in ledom vred sem in tja po površini Zemlje, kar je povzročilo potem menjavanje vročine in mraza in sploh vso to zmedo z ledeno dobo. Drugi dolže zopet zalivski tok, ki prinaša iz Srednje Amerike toplo vodo in je nekaka centralna kurjava Evrope, češ da je zavil preveč proti severu. Tudi notranja zemeljska temperatura je prišla nekaterim na misel; ti pravijo, da so ugasnili vsi vulkani, in tako Zemlja ni več sama ogrevala svoje površine. Zato tudi ni uhajalo nič več ogljikovega dvokisa iz razpok in zrak se je očistil vse ogljikove kisline, ki kakor tonel plašč obdaja Zemljo in preprečuje izpuhtevanje njene lastne, notranje toplote v absolutni mraz svetovnega prostora. Brez posebnih kozmičnih katastrof in tajinstvenih slučajev pa je mogoče, da zemeljska os že prav od rojstva Zemlje, to je, že odkar se je odtrgala od Sonca, niha sem in tja in bo tako nihala po zakonu vztrajnosti do konca svojih dni. To povzroča se-

veda tudi redno menjavanje tople in mrzle klime.

Povprečna temperatura je samo za 5° nižja.

Kakor pisana in nasprotujoča so si mnenja o vzrokih nastanka ledenih dob, tako soglasno je znanost prišla do osupljivega zaključka, da je namreč vso to veliko preobrazbo zemeljskega površja in življenja na njem povzročila temperatura, ki je bila povprečno samo za 4° do 5° C nižja od povprečne temperature, ki vlada dandanes na Zemlji. Kako malo se nam zdi prav za prav to, štiri, pet stopinj Celzija. Toda zadostovalo je, da se je velik del sveta pokrnil z ledom, da so vzrastle nove živali, ki so bile zmožne življenja v mrzlih pokrajinah, da so prišle na dan nove zemeljske plasti, da se je tropsko življenje umaknilo na ozek pas ob ravniki. Kako lahko bi se zgodilo, da bi toplota zopet zdrknila za teh nekaj stopinj navzdol in bi prišla nad nas nova ledena doba z vsemi svojimi strahotami. Gotovo pa je, da se ledene dobe ni treba bati ne nam, ne našim vnukom, zakaj dolga tisočletja traja, preden lahko toplota povprečno toliko pade in preden se učinek sploh lahko zazna.

Vsa znamenja pa kažejo, da živimo prav v dobi, ko se toplota dviga. Ta toplotna perioda se je začela neke v srednjem veku in je nadomestila slabšanje klime in porast ledenikov, ki sta nastopila okrog 800 do 900 let pred našim štetjem. Konec konca bo seveda vendarle ledena doba, to bo namreč takrat, ko se bo notranjost Zemlje shladila in bo tudi Sonce ugasnilo. Ali bodo to smrt Zemlje ljudje sploh doživeli? Ali bo človeški duh do takrat našel pot, po kateri bo lahko ušel mrzli smrti?

ELIDA KREMA IDEAL

Ali se morajo okoli ust, okoli oči in na sencih opaziti prvi znaki, ki pričajo da vene Vaša mladost? Na ženi se ni treba nikoli videti koliko je stara, ako se pravočasno neguje in uporablja dobro kremo. Elida krema Ideal odstrani male gubice in nečisto to kože. Ona vsebuje hama-melis, kateri poživi in obnavlja kožo. Kdor redno uporablja to kremo, ostane mlad, ostane lep!

Zvezde, ki jim je pošel zrak

Po dolgotrajnem raziskovanju so na Lowellovem observatoriju v državi Arizoni (USA) prišli do zaključka, da je organsko življenje, ki ga poznamo na zemlji, na drugih planetih sploh nemogoče. Zvezdoslovci so se dolga leta ukvarjali z raziskovanjem solčnega sistema in odkrili, da imata oba velika planeta Jupiter in Saturn ozračje, ki sestoji v glavnem iz metana in amoniaka, dveh strupenih plinov, ki nastaneta na zemlji le v nekaterih primerih. To so dokazali s spektralnimi analizami. Amoniak je, kakor je znano, zelo močno dišeča snov, metan, ki ga imenujejo tudi treskavi plin, pa je bil že pogosto vzrok eksplozijam v rudnikih.

Če bi hotel torej človek napraviti kakor Jules Verne potovanje na Saturn, ki ga poznamo po njegovih znamenitih obročih, ali pa do ogromnega Jupitra, bi strašen mraz, ki vlada tam, kmalu napravil konec njegovemu življenju. Razen tega bi ga umorili tudi strupeni plini. Kisik, ki bi ga vzeli s seboj za umetno dihanje, bi mu na teh dveh planetih takoj razneslo.

Dva druga planeta, Uran in Neptun, sta predaleč in zato v daljnogledu premajhna, da bi bilo mogoče ugotoviti, kakšno ozračje imata. Vendar pa lahko skoraj zanesljivo trdimo, da mora biti tudi na teh dveh planetih prav tako ozračje iz metana in amoniaka, ki izključuje vsako življenje.

Tako smo doslej že dognali za štiri izmed devetih planetov solčnega sistema, da je na njih vsako življenje izključeno. Planet Pluton, ki so ga nedavno odkrili in je najbolj oddaljen od sonca, je brez ozračja kakor naš nočni spremljevalec Meseč. Prav tako ima tudi Merkur, ki je soncu najbližji, le slabe pogoje za ozračje. Težnost je tam premajhna, da bi mogla zadržati pline, ki so potrebni za življenje. Venera ima nasprotno zelo gost plinast ovoj, toda tudi na njej ne more živeti nobeno bitje. Ali pa bi se moralo to bitje navaditi docela drugačnega življenja in imeti čisto druge organe, da bi lahko živelo brez vode in kisika. Zadovoljiti bi se moralo z ogljikovim dvokisom, ki ga pri nas večina bitij izdihava.

Tako ostane naposled samo Mars, ki je res menda edini planet, kjer bi se morda dalo živeti. V njegovem ozračju so odkrili takšne oblake kakor pri nas. Vprašanje je samo, ali je na Marsu dovolj kisika, ki je pogoj za človeško življenje. Dognano pa je, da je na Marsu voda, čeprav je ni toliko kakor na zemlji. Po najnovejših opazovanjih imajo na tem planetu najbrže tudi letne čase. Le nekaj je, kar bi ljudem na Marsu ne prijalo. Čez dan, zlasti opoldne, vlada tam huda vročina, ponoči pa pade toplomer na 50 stopinj pod ničlo, tako da si na Marsu le težko mislimo življenje kakšnega višjega bitja.

V zvezi s tem raziskovanjem so se lotili znanstveniki tudi vprašanja velikih, belih lis, ki so se pred nekaj leti pokazali na Saturnu. Po najnovejši teoriji utegnejo biti te lise najbrže kristalni amoniak, ki so ga strašni viharji vrgli na mrzlo površino planeta. Kako hudi morajo biti viharji, si lahko mislimo, če slišimo, da so jih astronomi premerili in dognali, da je površina največje lise približno tolikšna kakor površina naše zemlje.

Proti oddebelenju

**BOXBERGER KISSINGER
TABLETE ZA HUJŠANJE**

Poznane več kot pol stoletja.
Dobijo se v vsaki lekarni.

Ogl. reg. S. Br. 14470/56

TEHNIKA

Odkritje neutrona in njegov pomen

Letošnjo Noblovo nagrado za fiziko je dobil profesor Chadwick iz Cambridgea za svoje odkritje, ki je za moderno fiziko prav tako pomembno kakor nekoč odkritje röntgenovih žarkov ali radioaktivnega razkrajanja. Odkril je neutron, tretji pratelem materije.

Profesor Chadwick, učenec slavnega «razbijalca atomov» lorda Rutherforda, je s svojim odkritjem izpolnil takšno vrzel, kakor astronom, ki najde z daljnogledom na papirju že davno znano in preračunano zvezdo. Brez raznih uspehov modernih fizikov vseh narodov, zlasti pa nemških, bi se mu to najbrže še ne bilo posrečilo. Spomniti se moramo Plunca, ki je tudi dobil pred leti isto nagrado za svoje odkritje kvantumov. Pozneje so drugi nemški učenjaki našli kot prvi matematične obrazce za razmerje med energijo in materijo. Do odkritja nevtronskih izžarevanj smo poznali le dve vrsti žarkov: korpuskularne in energijske.

Neutron je že dolgo iskani zvezni člen med materijo in energijo. Kaže sicer vse lastnosti delca materije, pa ni električen. Zato ima tudi ime neutron. Okoli atomskega jedra krožijo negativno električni elektroni, tako imenovani protoni. Iz zveze protona s pozitivnim elektronom nastane neutron. Tako torej ni samo zveza med materijo in energijo, ampak tudi zveza med pozitivno in negativno elektriko. Neposredni povod odkritja nevtronov so bili poizkusi nemškega fizika prof. Botheja. Ta je odkril, da povzroči «bombardiranje» berilija z a-žarki posebno sekundarno izžarevanje. Ker so pa imeli ti žarki že prej znane lastnosti, jim niso pripisovali posebnega pomena. Profesor Chadwick je samo z računi dokazal, da imamo tu opravka z nevtronskim izžarevanjem. Napravil je nekakšno energijsko bilanco in dognal, da imajo posamezni delci žarkov isto moč in lastnosti kakor protoni, da pa niso naelektrjeni. Zaključek, da je moralo nastati to sekundarno izžarevanje iz zveze elektronov in protonov, je bil torej upravičen. Pri spojitvi obeh je ostala snov protonov, elektrika elektrona pa se je z elektriko protona izenačila in uničila.

Ko so prišli neutronom na sled, so odkrili še druga presenetljiva dejstva. Nevtronsko izžarevanje se je s svo-

jimi lastnostmi čudno ujemalo s kozmičnimi višinskimi žarki. Iz berilijevega jedra vrženi neutroni lete več kilometrov skozi ozračje in prebijajo meter debele kovinske plošče. To probnost si razlagamo s tem, da neutron ni naelektrjen. Atomi, ki ga na poti srečajo, so naelektrjeni in ga zaradi tega niti ne privlačujejo niti ne odbijajo. Tako torej ne najde nikjer odpora. Prav tako je tudi z višinskimi kozmičnimi žarki. V solnih rudnikih so jih dobili več sto metrov globoko. Profesor Regener iz Stuttgarta jih je meril s posebno, genialno sestavljenim, samodelno pripravo na dnu Bodenskega jezera.

To zanimivo poglavje fizike je žal pretežko, da bi ga mogel vsakdo razumeti. Pogosto raznih izsledkov niti ni mogoče izraziti z besedami. Nekaj pa lahko rečemo: nova odkritja fizikov, teh astronomov najmanjših enot, ne bodo obogatila samo znanosti, ampak bodo tudi usmerila filozofijo in znanje o stvareh na čisto nove poti.

KROKODILOVA NEVESTA

Vzlic misijonom je vzhod samo površno izpreobrnjen in še zmerom opravljajo prirodni narodi skrivaj svoje strašne obrede in navade.

Dandanes splošno mislimo, da je civilizacija zajela in izpremenila že ves svet. Zdi se nam, da so ljudje že povsod začeli zdravo misliti in da gremo lahko kamorkoli brez vsake nevarnosti. Morda je to res. Ugotovil sem vsaj, da se lahko potuje povsod brez nevarnosti, — če se pač ljudje, ki stanujejo daleč od sveta, ne ukvarjajo z rečmi, ki po njih mnenju Evropea nič ne brigajo.

Misijonar-optimist.

V nizozemskih kolonijah na vzhodu deluje dandanes dosti misijonarjev.

Sicer imam svoje posebno mnenje o izpreobračanju tako imenovanih poganov, moram pa priznati, da je delovanje redovnikov-misijonarjev zelo blagodejno. Kajti ti ljudje, ki žive kakor nekdanji puščavniki, težavno in s samopremaževanjem, ljudje, ki ne žanjejo nobene hvale, so prirodnim narodom učitelji in zdravniki. Kamorkoli pridejo, kjerkoli razpno svoje šotore, povsod se jim kmalu približajo domačini s svojimi bolniki. Ko sem prišel pred tremi leti na otok Flores sredi Sundskega otočja, sem spoznal tam nekega redovnika. Bil je starejši, zelo pameten in delaven mož, ki so ga domačini res spoštovali. Ves srečen mi je pripovedoval, da ima na otoku že več kot pol milijona kristijanov.

Lepi lasje so moške še vedno očarali!

Kolikokrat je bil že prvi pogled odločilen! Ali bo tudi „on“, če ga srečate, občudoval lepoto Vaših las? Ali so Vaši lasje tako lepi, da lahko vzdržite tudi njegov pogled, če jih pogleda od blizu?

Ako negujete Vaše lase z Elida Shampooom ostanejo vedno bujni, mehki in sijajni, dajo se lahko in lepo česati, a kodri drže dalj časa.

KAMILLOFLOR

Špecijsalni Shampoo za plavolaske, prost od alkalija, ohrani naravni, zlati lesk plavih las ter ga zopet vrne če se je izgubil. Daje lasem čudovit sijaj.

ELIDA SHAMPOO

BRUNETAFLO

Špecijsalni Shampoo za temne lase, prost od alkalija, daje lasem čudovit lesk in povečan sijaj ter dovede temnorjavo barvo las do posebne veljave.

«In svoje stare navade,» mi je rekel, «so pogani že čisto opustili. Prav tako žive, kakor smo jih mi naučili. Težavno delo je bilo, toda rodilo bo obilo sadov.»

«Padre,» sem mu rekel, «ali ste res prepričani, da so ti domačini opustili svoje stare navade?»

Začudeno me je pogledal.

Potem se mi je zdelo, da je razdražen.

«Saj mislite potovati po otoku, tudi po njegovih najbolj skritih koticah?» me je vprašal.

»Da.«

«Potem boste lahko vse sami videli.»

Nato sem govoril še z nekim starim lastnikom plantaž. Smejal se je. «Da so opustili stare navade?» je vprašal. «Kaj vam le pride na misel? Dobri padre je prevelik optimist.»

Malajski pater.

Med krščanskimi duhovniki, ki žive sredi otoka, je tudi nekaj Malajcev. Vzgojili so jih v holandskih misijonih, vsi govore po dva ali tri jezike in se na vse razumejo.

Ko sem jezdil več dni po pragozdu, sem prišel do koč ene te ljudi. V svoji beli kuti mi je prišel naproti. Povabil me je, naj pri njem počijem in mi prinesel sadja in riževega žganja. Kakor beli padre, je tudi on govoril samo o svojem delu. Imel je majhno kmetijo, ki jo je vzorno upravljal. Pozneje ga je poklical eden izmed služabnikov in pustil me je samega. Vrata preproste lesene hiše so bila odprta. Na verandi je bilo zelo vroče.

Zato sem vstal in pomaknil svoj stol k vratom. Tako sem videl v sobo. Bila je res preprosto opravljena. Samo najpotrebnejše je bilo v njej. In prav vratom nasproti — na leseni steni — je bil pribit rep velikega krokodila. Vsak drug človek bi se zato ne bil zmenil. Saj je morda pater dober lovec in spravlja doma spomine na svoje lovske uspehe. Jaz pa živim že okoli trideset let v kolonijah in poznam precej dobro navade domačinov.

Ko se je dobri mož vrnil, sem spetno obrnil pogovor na lov. Povedal mi je, da je v bližini prav za prav le nekaj krokodilov in drugih manjših živali.

«Krokodilov?» sem ga vprašal in ga ostro pogledal.

In prišel je v zadrego. Nasmejal sem se in vstal. Kmalu nato sem se poslovil in odjezdil s svojim služabnikom dalje.

Radža umre — radža se rodi.

Globoko sredi otoka v pragozdu je majhno kraljestvo. Sploh je v tej okolici nekaj kraljestev. Prav tedaj, ko sem prišel čez njegovo mejo, je radža umrl. To mi je povedal neki Malajec. Tem besedam nisem pripisoval nikakršne važnosti. Pozneje pa sem slišal, da se je «rodil» nov radža. Z drugimi besedami, da je sedel na prestol svojih očetov. To zadevo bi si bil rad ogledal. Žal sem bil predač od tako imenovane prestolnice. Kmalu pa sem opazil čuden nemir, ki je povsod zavladal. Srečevali smo posamezne čete Malajcev, ki so se potikale po močvirni pokrajini in nas neprijazno gle-

dale. Nekoč so nas celo skoraj napadle.

Sluga mi je rekel:

«Bolje bi bilo, gospod, če bi se umaknila. Iščejo. Ni dobro, če človek sreča iskalce.»

«Kaj pa iščejo?» sem ga radovedno vprašal.

«Nisem si mogel misliti, kaj naj ti ljudje iščejo v močvirnatem pragozdu.

«Radžovega očeta», mi je odvrnil sluga, in ustavil sem konja. Ali je moralo biti tu neko praznoverje vmes, — ali pa je bil moj sluga pijan.

Bil je trezen. Ko sem še dalje silil vanj, mi je odgovoril:

«Gospod, kadar zasede nov radža prestol, je treba poiskati njegovega prednika. Vsi radže izhajajo iz krokodilov. Zato je treba najti krokodila, ki je radžov prednik, in kdor ga prvi odkrije in pripelje radži, dobi lepo plačilo.»

«Dosti srečel!» sem zamrmral. In odlejš sem vselej napravil velik ovinek, kadar sem v daljavi zagledal tropo iskalcev.

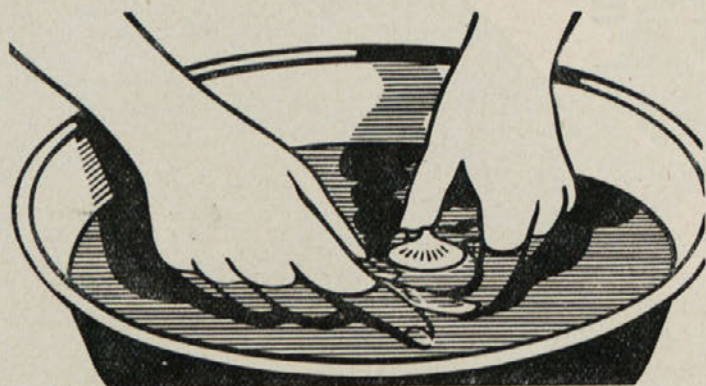
Plamenice v noči.

Več dni smo jezdili ob reki navzgor. Čudno se mi je zdelo, da ni bilo nikjer nobenega krokodila. Samo tri čete iskalcev sva srečala s slugo. Zdaj so naju pozdravljali že dosti prijazneje. Neka skupina je celo taborila poleg naju in z nama jedla. Sluga mi je pojasnil, kaj pomeni ta nenadna izpremema v njih vedenju.

«Odkrili so radžovega prednika», mi je tiho rekel. «Spravili so ga v prestolnico in so dobili lepo plačilo. Zdaj je vse v redu.»

Vkljub domačemu delu —
negovane roke z

NIVEA-CREME

Čeprav imate stalno opravka z mrzlo in toplo vodo, ostane Vaša koža vendar mladostno sveža in nežna. Negujte kožo z NIVEO. Vse to povzroča EUCERIT, ki ga vsebuje NIVEA

Jugosl. P. Beiersdorf & Co, d. z. o. z.
Maribor

«Prav», sem dejal. «Zdaj bo imel radža mir in njegov narod tudi. Zdaj mu ne bo treba več iskati prednikov.»

Sluga me je hitro pogledal. Ni vedel, kaj naj reče. Potem pa se je oju-načil.

«Zdaj je že radža,» je rekel, «pa še ne čisto... Vsakdo ga lahko prežene, kajti njegov prednik še ni pokazal, da ga pozna... Mislim...»

Potem je iznenada skočil kvišku in se začel ukvarjati s konjema. Nisem ga več motil. Ti ljudje govorijo zelo neradi. Bilo je neki ponedeljek. V petek sva prišla do jezera s precej položnim nabrežjem. Ker sva odkrila v bližini tudi studenec, sem sklenil, da bova tam prenočila.

Okoli polnoči pa sem se iznenada zbudil. Ko sem stopil iz šotora, sem zagledal na drugi strani plamenice. Dosti jih je bilo. Slišal sem tudi petje. V nejasni svetlobi plamenic in zvezd sem razločil ljudi. Izprva sem hotel poklicati svojega slugo, toda spal je pretrdno, in zato sem se odločil, da ostanem rajši sam in si ogledam ljudi od bliže.

Zaliv ni bil daleč. Čez dobro uro sem prišel na grič, odkoder se je dalo prav dobro videti na jezero.

To, kar sem tam opazil, me je zelo presenetilo. Mlad, debel možak je sedel na prestolu. Sodil sem, da mora

biti novi radža. Po številu solnčnikov in pahljač, ki so jih nosili služabniki, je moral biti eden najmogočnejših vladarjev otoka. Okoli njega je bilo najmanj tisoč ljudi, in zdaj so vsi spoštljivo molčali. Na obrežju pa je stalo samo neko mlado dekle. Kolikor sem mogel videti, se mi je zdelo, da ima v lasih oranžev cvetje. Okoli vratu je nosilo venec iz cvetja, drugega pa ob bokih. Mirno je stalo in strmelo v vodo.

Nisem vedel, kaj se bo tu odigravalo. Pol ure je minilo. Potem sem zaslišal sredi globokega molka nenavadno šumenje. Iz vode je prišel počasi in oprezno velik krokodil. Oči so se mu motno iskrale, ker se ni takoj navadil luči. Potem pa je šel dalje. Naravnost proti dekletu je zavil. In dekle — to sem razločno videl — je drhtelo v smrtnem strahu, zbežati pa se ni upalo. In gnusna žival se je čedalje bolj bližala.

Počasi sem se splazil bliže in potegnil pištolo. Trdno sem se odločil, da bom streljal, če bo poskušala žival dekle napasti. In najbrže bi bil to konec moje poti. Prav zanesljivo bi me bili ljudje ubili... Toda zgodilo se je drugače.

Izenada sem zaslišal v bližini topot konjskih kopit. Množica se je začela odmikati... Iz gozda so pridirjali štirje jezdeci. Prvi je bil mlad Evropec v uniformi tropske policije. Videl sem, kako je poganjal konja in udarjal z bičem okoli sebe. Množica je začela vreščati in bežati. Policisti so napravili z dolgimi bambusovimi palicami prostor,

in radža je iznenada izginil. Takoj nato je eden izmed policistov prijel dekle, ki je bilo že brez zavesti, in ga odnesel. Kaj se je potem zgodilo, tega nisem čakal. V tropskih krajih je pri taki priložnosti najboljše, da človek izgine. Šel sem. V jutrnem mraku sem se vrnil v šotor.

Potem sva s služabnikom odjezdila proti obali.

Mesec dni nato sem svoj doživljaj povedal nekemu staremu farmarju.

«To ste videli?» me je vprašal. «Škoda, da mene ni bilo tam. Poznam to navado. Odkriti je treba prednika. Potem pravi sporočilo, da se mora prednik tudi oženiti, da lahko pripozna radžo za svojega sina. Oženijo ga z najlepšim dekletom iz dežele. Lepo jo ujamejo, pomazili, okrase z vencem in — postavijo pred krokodila. Seveda krokodil dekle požre. In to je — poroka.»

«Na srečo so prišli policisti ob pravem času», sem hitro rekel, toda starec se mi je zasmel.

«Svatbo so samo odložili», je rekel. «Krokodil mora biti oženjen. Tu se ne da nič pomagati. Če s tem dekletom niso imeli sreče, si bodo pač poiskali drugo. Samo zahvalite se Bogu, da vas niso opazili. Vaše življenje bi ne bilo potem več dosti vredno!»

Vesel sem bil, da sem storil to, kar je bilo edino pravilno. Kakor sem že rekel, — v tropskih krajih mora človek paziti nase, zlasti če je sam. Ne sme se vtikati v navade domačinov, ker se mu ne obeta nič dobrega.

Naposled le popolnoma varna!

»Odo-ro-no« daje občutek popolne varnosti pred neprijetnimi posledicami potenja pod pazduho, madežev na obleki in neznosnega zadržanja po potu.

Pred 23 leti je izumil to sredstvo neki zdravnik, in odlej priznavajo vse dame, da je »Odo-ro-no« edino deodorantno sredstvo, ki uspešno deluje.

»Odo-ro-no Regular« (rdeč) za normalno kožo varuje dalje časa. »Odo-ro-no Instant« (beli) je za občutljivo kožo ali za dnevno uporabo.

ODO-RO-NO

Homerjev šestdesetletni zapeljivec

(Koliko je bil star Paris, ko je ugrabil trojansko Heleno. Negalanten matematik.)

Neki švedski učenjak si je dovolil majhno zabavo ter je raziskal starost starogrških homerskih junakov, katerih ljubavno in bojno zgodovino opeva slavni Homerjev epos »Iliada«.

Koliko je bila stara Trojanka Helena takrat, ko jo je ugrabil Paris, ki ga je očarala njena lepota? Sam Homer nam je dal oporišče, in sicer starost Helenine sestre Klytaimnestre, žene Agamemnonove, mikenske kraljice, matere treh otrok. Eden izmed njih, Ifigenija, je bila, ko se je vnela trojanska vojna, stara dvajset let. Torej je bilo njene materi Klytaimnestri, recimo, približno 40 let, njeni sestri Heleni pa le malo manj, morda 39, ko se je dala Parisu ugrabiti.

Koliko let pa je bilo ugrabitelju samemu, lepemu »mladeniču« Parisu? Grško bajeslovje odgovarja. Pripoveduje o tekmi v lepoti po svatbi kralja Peleja z nimfo Thetido. Pri tem je ne-

povabljena boginja prepira Eris vrgla v dvorano sloveče jabolko z napisom: »Najlepši!« Tačas je bilo Parisu dvajset let. Sin Peleja in Thetide je bil Achilles. Ko se je vnela trojanska vojna, je bil Achilles oženjen in oče otrok. Po nekkih podatkih se da Achillejeva starost v tistem času oceniti na 40 let. Torej je minulo od lepote tekme 40 let, in Paris, »lepi mladenič«, je bil šestdesetletnik, ko je ugrabil 39 letno Heleno!

To pa še ni vse, kar je izračunal švedski negalantni matematik. Paris je imel sestro Kassandro, slavno vedeževalko, ki jo je po padcu Troje odpeljal s seboj Agamemnon. Kassandra pa je bila ob rojstvu svojega brata Parisa stara 20 let, in ker je trojanska vojna trajala deset let, je morala Agamemnonova ljubica Kassandra šteti vsaj devetdeset let! Vzlic temu je bila Klytaimnestra, sama že starica 60 let, tako

Šest ur dobrega spanja

je več vrednih kakor devet ur slabega.

Pijte Kneippovo sladno kavo, pa boste

trdno in mirno spali!

Ona je redilna ter krepi srce in živce.

Kneippova

se prilega vsem!

ljubosumna na svojo devetdesetletno tekmo, da jo je dala umoriti. Sama pa je vzplapolala v novi ljubezni do Aigistha.

Po padcu Troje je šla petdesetletna Helena na desetletno potovanje po Sredozemskem morju, tako da se je nekako v 60. letu svojega življenja vrnila v Sparto.

Švedski matematik se vzdržuje vsake kritike in tolaži vse čitatelje zaradi ne preveč ugodnih podatkov Iliade s temle izrekom španskega pesnika: «Najmočnejši čar je ljubezen...» Toda to so bili res zelo zreli ljudje, ki so v homerski dobi uživali ljubezen. Po teh računih švedskega matematika moramo le upati, da se bodoči likovni umetniki, slikarji in kiparji, ne bodo ravnali po teh številih. Zakaj kako grozno bi morala vplivati likovna studija Parisa, ugrabljajočega Heleno — z mogočno polno brado!

Kraljestvo, ki je izginilo

V Moskvo se je nedavno vrnila raziskovalna odprava, ki je lani proti koncu leta izkopavala ob Obovem izlivu na Samojedskem polotoku starine.

Samojedski polotok je del severno-zapadnega uralskega ozemlja. Leži med Karelskim morjem in izlivom Oba v Severno ledeno morje. Čeprav meri več kakor pol naše države, prebiva tam komaj kakšnih tisoč samojedskih Nomadov, ki imenujejo sami sebe Jurake. Nerodovitnost in negostoljubnost tega polotoka nima niti v Sibiriji primere. Redka tundra daje komaj za silo nekaj hrane za severne jelene. Zato moreta prebivati tam komaj dva človeka na deset kvadratnih kilometrov. Prav zaradi tega se je doslej ljudem zdelo nemogoče, da bi bile tam kdaj prej večje naselbine. Odprava, ki se je vrnila v Moskvo, pa je prinesla s seboj prav nasprotno dokaze. Izkopala je nad 12 tisoč predzgodovinskih ostankov, po katerih se da z zanesljivostjo sklepati, da je moral živeti v kameni in bronasti dobi ob Severnem ledenem morju številni narod z zelo razvito kulturo. Zlasti pomembne so mnoge slike, ki so vrezane v živalske kosti. Najbolj značilno je dejstvo, da te slike niso prav nič podobne tistim, ki so jih odkrili v Evropi. O zelo visokem stanju kulture priča najdba, ki se pogosto ponavlja: zelo visok glavnik s petimi roglji. Tudi številne majhne pečice za topljenje rude, ki imajo obliko školjk in so še delno polne žlindre, so med izkopinami. Kovinski predmeti, ki so jih odkrili, kažejo doslej še docela neznano okrasje, ki priča o zelo veliki rokodelski spretnosti izumrlega naroda.

Ali pa se bodo morda spet kdaj — če le mogoče čimprej — vrnili časi, ko se ne bodo niti 50 in 60 let stari ljudje čutili stare za ljubezen. Mar se ne bližamo tej dobi? Ni še tako dolgo, ko je neomozena tridesetletna žena vobče veljala za staro in štiridesetletna mamica za pravo staro mater, ki pripoveduje pravljice vnukom. Dandanes gre, hvala Bogu, stara mama štiridesetih let docela mirno plesat fox-trot. Sicer pa, ko bi jaz bila gospod šestdesetih let, bi resno zamerila avtorju, ki bi trdil, da je moral imeti Paris polno brado in je bil smešen pri ugrabitvi Helene. Poznam šestdesetletne gospode iz leta 1936., ki bi se jim marsikatera z užitkom dala ugrabiti. Le naj se ta švedski gospod profesor ne uračuna. Morda se bo nekega dne, ko doseže zadostno starost, sam zaljubil, in potem se bo kesal, če bo kdo njegove račune uporabljal proti njemu.

Z izsledki te odprave se je dosti ukvarjal dr. Disselhoff iz Muzeja za narodopisje. V neki razpravi je napisal tole:

«Ni neverjetno, da so bile pokrajine ob Severnem ledenem morju nekoč goste naseljene. Severna Azija je še zelo malo raziskana, in zato smemo tam še zmerom računati s presenečenji. Sicer pa lahko napravimo prav zanimive primere med izkopinami na Samojedskem polotoku in nekdanjimi najdbami na raznih krajih ob Beringovem morju. Tudi tam so dobili mamutove zobe, slovinovino, svetilke na ribje olje in druge predmete z nenavadnim okrasjem, ki je sicer nekoliko podobno eskimski umetnosti, a je moralo nastati vendar že davno pred njimi. Podobnost najdb bi utegnila pomeniti, da so nekoč živeli daleč na severu bogati in mogočni narodi. Ogromno število najdb na Samojedskem polotoku da slutiti veliko obiljnost, ki najbrže ni bila manjša, kakor je v dandanašnji Evropi. Eden izmed dokazov zanjo bi bilo poljedelstvo. Če bi se nam zdelo neverjetno, da bi se bil nekoč mogel preživljati v krajih, kjer je dandanes tako pusto, velik narod s kmetovanjem, se moramo spomniti tega, da so v bronasti dobi prebivali ob Jeniseju Skiti, ki so se ukvarjali s poljedelstvom. Dokaz za to trdijo so ostanki velikih naselbin, ki so jih tam odkrili. Vse ugotovitve potrjujejo domnevo, da so morali živeti na severu v bronasti dobi veliki narodi. Morda so bili med seboj ločeni, toda vsekako so se razprostirali po velikem delu severne Sibirije. Najbrže so bili kakšni predniki indogermanskega ple-

mena Skitov, ki je še živelo v Herodotovih časih.

Kakor je odkrila odprava, njih umetnost ni bila v ničemer podobna evropski. Slike na skalah so sicer nekoliko podobne prazgodovinskim slikam na Norveškem, so pa čisto drugačne kakor na primer vzhodnošpanske, ki bi jih lahko primerjali z bušmanskimi v Afriki. Upajmo, da se bo znanosti prej ali slej posrečilo razrešiti uganke daljnega severa in skrivnosti, ki se nam zde dandanes še kar neverjetne.»

Kdo bi to mogel povedati...?

Marijanica vidi prvič, kako se molze krava. Dekla sedi tam, vleče kravo za vime in mleko teče v golido. Ko je dekla opravila svoje delo, prosi punčka, vsa rdeča od navdušenja:

«Ah, prosim, prosim te, vlij mleko spet nazaj v kravo in naredi to še enkrat!»

*

— Poglej tega človeka! Ta je vso svojo kariero dolžan alkoholu!

— Kaj je tovarnar likerjev?

— Ne. Toda njegov tast je bil takrat, ko je zapisoval hčeri doto, na smrt pijan.

— Čudne stvari si ljudje dandanes izmislijo: voz brez koplj, telegraf brez žice, smodnik brez dima...
— Da, da. Samo dote brez dekleta si nihče ne izmisli.

Dne
13. in 14.
oktobra t. l.
se bo vršilo I.
žrebanje novega 33.
kola drž. r. loterije, ki
tudi tokrat vsebuje za da-
našnje razmere vprav ogrom-
no štev. dobitkov v skupnem znesku
64 MILIJONOV IN 320.000 DINARJEV
Ob tej priliki opozarjamo naše cenj. či-
tatelje na prilogo znane glavne ko-
lekture drž. razr. loterije A. Rein
in drug, Zagreb, Gajeva ulica 8
in Ilica 15, ki je priložen
celi naši današnji na-
kladi. Dolgoletno
vzorno in nadvse
korektno in so-
lidno delo te ko-
lekture je tako
znano vsej naši
javnosti, da jo
lahko tudi mi s
svoje strani pri-
poročimo našim
čitateljem.

Pozorno vzdrževanje rilčkov (mleč-
nih zob) je v interesu vseh zob zelo
potrebno.

Otroci, ki rasejo, si bodo ohranili
svoje zobe najlaže tako, da si vsak
dan po nekolikokrat izperejo ustno
duplino z zobno vodo **Odol**. Zobna
voda **Odol** je antiseptična, ima dober
okus in prijeten vonj ter ustvarja še
nekaj ur po uporabi nekakšen zaščitni
sloj za zobe, usta in bezgavke. **Odol** je
koncentrirana zobna voda in je že ne-
koliko kapljic zadostuje. **Odola** je pri
uporabi prav malo treba, zato je tudi
zelo poceni.

Kdor ceni svoje zobe in kdor noče,
da bi se mu pokvarili, bo uporabljal za
vsakdanjo zobno nego **Solvolith-pasto**
za zobe. **Solvolith-pasta** za zobe je edi-
na zobna pasta, ki ima v sebi karlovar-
sko sol. Ona omehča škodljivi zobni
kamen in ne pusti, da bi se napravil
drug.

Solvolith-pasta za zobe je varuh Va-
ših zob. Že 35 let preizkušana in zdrav-
niško priporočana!

Tekoči kruh — tako imenujejo dan-
danes «Kneippovo sladno kavo». In po
pravici, kajti vse sestavine «Kneippa»
so za človeški organizem posebno zdra-
ve. Poceni pa je ta izdelek zato, ker je
tako izdaten. Pristen je le v originalnih
paketi s sliko župnika Kneippa.

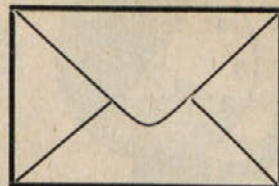
Šolsko leto

se je pričelo. Radost prvih šolskih dni,
veselje z novimi šolskimi knjigami,
zanimanje za njih vsebino in za slike,
vse to hitro mine, kadar je treba res-
no prijeti za knjigo. Ni pa vselej kriva
igravost, pa tudi ne otroška nestanovi-
tnost, če hodijo otroci neradi v šolo in
izgube veselje do učenja.

Ampak pomanjkanje volje je več-
krat posledica fizične utrujenosti in
onemoglosti, in če se otrok utruja, ni
nič čudnega. Otroci rase in se razvija,
on ves svoj prosti čas preigra, preskače
in preleta, nazadnje so pa tudi raz-
lične majhne, za odrasle brezpomemb-
ne skrbi in neprilike — morda malo
solza za otroke breme, ki jemlje moč
njegovemu organizmu, vendar vsi ti
fizični naporji niso tisto, kar mu jemlje
največ moči. Učenje je n. pr. napor za
možgane in živce, in je vendar, pa še
ne malo, odvisno od fizične moči, zato
dostikrat vidimo, da se slabotni otroci
slabo uče.

Otroški organizem je treba krepiti,
da bo lahko prenašal duševne in teles-
ne napore. Če zahtevamo od otrok več
kakor more njih organizem prenesti,
bodo telesno propadali in živčno sla-
beli in ne bodo mogli izpolnjevati na-
loge, ki jo zahtevamo od njih. Izvor
moči pri otroku pa tudi pri odraslem
je samo v njegovi hrani. Treba je za-
torej pri otrocih prav posebno paziti,
da jim hrana ne bo samo zadostna po
količini, ampak tudi bogata redilnih
snovi. Marsikateremu otroku utegne
silno koristiti, če mu redno hrano iz-
popolnjujemo s škodljivo Ovomaltine
za zajtrk in južino. Ovomaltine je na-
ravna, lahko prebavna hrana posebne
vrednosti.

Če hočete, da si ohrani otrok dober
videz in zdravje, ki si ga je pridobil o
počitnicah, če hočete, da napor učenja
in njegovega rednega življenja ne
uniči že v kratkem času koristi oddiha,
mu stalno dajajte Ovomaltine. S tem
mu ne ohranite samo zalogo moči, ki si
jo je nabral, ampak se bo otrok tudi
vidno krepil in razvijal.

Da bo mogla ustreči
vsem zahtevam
svojih odjemnikov,
je

KUVERTA

konfekcijska tvornica
družba z o. z.

v Ljubljani

modernizirala to-
varniške naprave in
povečala svoj obrat
v na novo pre-
urejenem poslopiju

na Tyrševi cesti št. 67

nasproti mitnice

Številka
telefona

28-07

KLIŠEJE
vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvaja
najsolidnejše

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

«Priatelj» izhaja vsakega 5. v mesecu.

Naročnina je:

Letno 12 števil revije «Priatelj» Din 62.—

Naročniki zbirke jo dobe za polovično ceno Din 32.—

10 mehko vezanih leposlovnih knjig (III. zbirka, 1000 strani) „ 100.—

10 mehko vezanih leposlovnih knjig (IV. zbirka, 1000 strani) „ 67.—

20 knjig in 12 števil «Priatelj» Din 199.—

Če se plačuje v obrokih, je mesečna naročnina Din 18.—

Za vezavo v platno po dva dela skupaj se doplača za „ 60.—

vsako zbirko „ 30.—

Posamezna mehko vezana knjiga (100 strani) „ 30.—

Posamezna v platno vezana knjiga (200 strani) „ 60.—

Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik Emil Podkrajšek v Ljubljani. Tiska Delniška tiskarna, d. d. V Ljubljani, predstavnik Josip Štrukelj. — Uredništvo in
upravnništvo sta v Ljubljani, Dalmatinova ulica 8/I. Telefon 21-32.

Vse kar hočete

Vam pove knjiga, ki jo je spisala Ružena Černa, ustanoviteljica in častna predsednica Osrednjega društva češkoslovaških gospodinj. To knjigo, ki smo jo izdali pod naslovom: «1400 nasvetov za dom in gospodinjstvo», dobi prihodnji mesec vsaka naša naročnica, ki še ta mesec nakaže 37 dinarjev. To je knjiga, ki je ne more pogrešati ne gospodinja, ne kuharica, ne mati in ne dekle, ne dama in ne delavka. Ta knjiga vsaki ženi pravilno svetuje.

Poleg knjige «1400 nasvetov» dobite za 37 dinarjev še štiri druge knjige, in sicer:

«Naš dom, kako si ga zgradimo». To knjigo, ki smo jo ta

mesec priložili tistim, ki so že plačale teh 37 dinarjev, je spisal znani inženir arhitekt Rado Kregar, profesor Tehnične srednje šole v Ljubljani. Marsikatera porече, da te knjige ne potrebuje. Toda človek nikdar ne ve naprej, kdaj se mu uresniči želje. Vsaka rodbina si gotovo želi imeti lasten dom. Naša knjiga Vam nazorno pokaže, kako si lahko za majhen denar postavite skromno hišico. Če si pa že hišice ne morete postaviti, si lahko napravite ob vodi, ob robu gozda ali ob cvetočem travniku leseno uto, kjer lahko prebijete nekaj dni veselih počitnic. Vsaj nekaj boste imeli, da boste lahko s ponosom rekli: «To je moj dom.» Potem je pa že vseeno, ali ste si ta domek sami ustvarili ali pa Vam ga je zgradil podjetnik.

Tretja knjiga bo: «Domača lekarna in zdravilna zelišča».

lišča.» Dandanes so ljudje spet spoznali, da si lahko ohranijo zdravje oziroma da si različne bolezni lahko pozdravijo z zdravilnimi zelišči. Saj je dognano, da je naravno zdravljenje z zelišči najuspešnejše. Ta knjiga Vam natančno obrazloži, katera zelišča so za to ali ono bolezen in kako jih je treba uporabljati, pa bo potemtakem neizmerne koristi za vsakogar, zlasti za rodbine, ki težko plačajo draga zdravila. Vaše zdravje in zdravje Vaših dragih je brez dvoma več vredno kakor malenkostna cena za to knjigo.

Četrta knjiga «Za pridne roke, za moža in še kaj» Vam bo spet postregla z različnimi vzorci za pletene in kvačkane puloverje za moža, za otroke, za Vas in za različne druge praktične potrebščine. To knjigo smo izdali na splošno željo naročnic. Zato vam knjigo, ki jo boste prejeli

sebej priporočati, ker se itak sama najbolje priporoča. Eno samo delo, ki ga napravite po tej knjigi, Vam povrne izdatek za vseh teh pet knjig in še za naročnino za «Ženo in dom».

Peta knjiga pa bo že povsod priljubljeni «Koledar za leto 1937». Ta Vam bo kakor vsi dosedanji pomagal varčevati in Vam bo dal spet novih migljajev in pobud za gospodinjstvo in kuhinjo. Razen praktičnega gospodinjanskega knjigovodstva za vpisovanje dohodkov in izdatkov, da boste vsak dan lahko ugotovili, kaj ste kupili in koliko ste porabili, bo imel koledar tudi veliko zabavnega, kratkočasnega in poučnega berila.

VI PA DOBITE VSEH PET KNJIG, ČE JIH ŠE DANES PLAČATE, ZA LASTNO CENO, TO JE ZA 37 DINARJEV.

Še danes izpolnite priloženo naročilnico in jo odpošljite na upravo v Ljubljani, Dalmatinova 8.

Ha jesenske DNEVE

29.-

78155-51

Gumaste galoše za damske čevlje z visoko in nobvisoko neta. Prihranili boste na obutvi v dežnem in hladnem jesenskem in zimskem vremenu.

35.-

8222-48000

Najboljša obutev za živahne dečke iz močnega usnja z nerastrgljivim gumastim podplatom. Vel. 30-34 din. 39.- vel. 35-38 din. 45.-

59.-

79.-

5805-34

Lahki in udobni barju. masli čevlji pri tem na zelo trdnem okrašeni z lakom z visoko in nobvisoko neta

129.-

2945-84

Močni in lahki čevlji za ulico iz jekljeg boksa s nobvisoko neta, črne in rjave

129.-

6627-27

Elegantni moški čevlji za ulico iz črnega ali rjavega boksa z močnimi sivimi podplati

ata

1677-22

Najnižkladnejši in najboljši visoki čevlji za gospodo oficirje in uradnike v uniformi iz jekljeg boksa z sivimi podplati.